

การพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 - 18 ปี



นางสาวพรชนก เรืองวีรยุทธ

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาวาทวิทยา ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

VERBAL AND NONVERBAL PERSONALITY DEVELOPMENT  
OF 16 - 18 YEAR – OLD THAI CHILDREN



Miss Pornchanok Ruengvirayudh

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements  
for the Degree of Master of Arts Program in Speech Communication

Department of Speech Communication and Performing Arts

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2007

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะ  
ของเด็กไทยอายุ 16 - 18 ปี

โดย

นางสาวพรชนก เวียงวีรยุทธ

สาขาวิชา

วาทวิทยา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่ง ศรีอักษรภาพ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน  
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์  
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ  
(รองศาสตราจารย์ อวยพร พานิช)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก  
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่ง ศรีอักษรภาพ)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย  
(รองศาสตราจารย์ ดร.จ่านง วิบูลย์ศรี)

..... กรรมการ  
(รองศาสตราจารย์ ศิริชัย พงษ์วิชัย)

พรรณก เรื่องวิจัยยุทธ : การพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 - 18 ปี.  
(VERBAL AND NONVERBAL PERSONALITY DEVELOPMENT OF 16 - 18 YEAR - OLD THAI CHILDREN) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผศ.ดร.รุ่ง ศรีชัยภาพร, 154 หน้า.

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไป ปัญหา ปัจจัย และแนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 - 18 ปี โดยเก็บข้อมูลจากเด็กที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6) จำนวน 52 คน ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาบุคลิกภาพ ในช่วงระยะเวลา 10 สัปดาห์ โดยพิจารณาจากการประเมินบุคลิกภาพ การสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะ 8 ด้าน ได้แก่ บุคลิกภาพทั่วไป การพูด การแสดงออก ความสามารถด้านการคิด การควบคุมอารมณ์ การแสดงออกด้านคุณธรรมและจริยธรรม การเอาชนะปัญหาอุปสรรคต่างๆ และการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง

ผลการวิจัยพบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะทั่วไปของบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะ อยู่ในเกณฑ์ดี ทั้งในด้านการแต่งกาย การแสดงออกทางความคิด มีมารยาทในการปฏิบัติต่อผู้อื่น และมีความพยายามในการเอาชนะอุปสรรค อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างยังมีการแสดงออกที่ไม่เป็นธรรมชาติ พูดเสียงเบา มีอารมณ์แปรปรวนค่อนข้างมาก เจินอาย ยังขาดวินัยในเรื่องของเวลา และยังไม่ค่อยมีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. ปัญหาที่พบมากที่สุด ได้แก่ ปัญหาบุคลิกภาพด้านการพูด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การออกเสียงภาษาไทยไม่ถูกต้อง
3. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และระดับชั้น มีผลต่อลักษณะบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็ก กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างเพศชายมีการแสดงออกและความเชื่อมั่นในตนเองน้อยกว่าเพศหญิง กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 18 ปีและที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีการพูดและการแสดงออกที่แสดงถึงความรับผิดชอบมากกว่ากลุ่มตัวอย่างในช่วงอายุอื่นๆและในระดับชั้นอื่นๆ
4. แนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 - 18 ปี คือ การจัดกิจกรรมให้เด็กได้ฝึกพูดและแสดงออก ทั้งแบบรายบุคคลและแบบกลุ่ม การกระตุ้นด้วยแรงเสริมทางบวกให้เด็กพัฒนาด้วยตนเอง การสื่อสารสองทางระหว่างครูฝึกกับเด็ก และที่สำคัญครูฝึกต้องมีบุคลิกภาพที่เป็นแบบอย่างที่ดี

ภาควิชา วาทยวิทยาและสื่อสารการแสดง  
สาขาวิชา วาทยวิทยา  
ปีการศึกษา 2550

ลายมือชื่อนิสิต.....*Wan S...*.....  
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....  
.....*อ. รุ่งศรีชัยภาพร*.....

## 4985116128 : MAJOR SPEECH COMMUNICATION

KEY WORD: PERSONALITY DEVELOPMENT / VERBAL AND NONVERBAL / 16 - 18 YEAR – OLD THAI CHILDREN

PORNCHANOK RUENGVIRAYUDH : VERBAL AND NONVERBAL PERSONALITY DEVELOPMENT OF 16 - 18 YEAR – OLD THAI CHILDREN. THESIS PRINCIPAL ADVISOR : ASST. PROF. ROONG SRIASSADAPORN, Ph.D., 154 pp.

This study is an action research. The purposes of the study are to investigate general personality characteristics of 16 -18 year–old Thai children, to identify related problems, to examine associated personal factors, and to explore means to improve the children’s verbal and nonverbal personality. Data were collected from 52 high-school students who participated in a personality development program during ten weeks. Using eight dimensions of communication personality development, the researcher investigated and evaluated the children’s overall verbal and nonverbal communicative behaviors including abilities to communicate their thought, to control their emotion, to express their morality, to overcome their experienced adversities, and to develop their self-confidence.

Results of the study revealed that the overall performance of the participant children’s verbal and nonverbal personality were good. However, they still had to learn to improve their speaking skills, to discipline their time management, and to develop their self-confidence. Male samples were found to have less self-confidence than females. 18 year-old samples and those who studied in the 12<sup>th</sup> grade were found to demonstrate more self-responsibility than those who were younger and those who studied in lower levels (10<sup>th</sup> and 11<sup>th</sup> grades). As means to improve verbal and nonverbal personality, children are suggested to find opportunities to participate in personal and group communication training activities more often. Positive reinforcement for children’s self development and two-way communication between communication trainers and participant children are highly encouraged. Most importantly, the trainers must possess impressive communication personality as the children’s role models.

Department : Speech Communication and Performing Arts  
Field of Study : Speech Communication  
Academic Year : 2007

Student’s Signature *W.orn S...*  
Principal Advisor’s Signature.....  
*Roong Sriassadaporn*

## กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้มอบทุนอุดหนุนการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเฉลิมฉลองวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมายุครบ 72 พรรษา ประจำปีการศึกษา 2549 ให้แก่ผู้วิจัยเพื่อใช้เป็นทุนในการศึกษาเล่าเรียนและการทำวิทยานิพนธ์นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่ง ศรีอักษรภาพร อาจารย์ที่ปรึกษา และประธานโครงการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก (Extraordinary Speech & Personality Program, ESP) อาจารย์ผู้เป็นมากกว่าอาจารย์สำหรับผู้วิจัย ผู้ที่มอบความรู้และถ่ายทอดประสบการณ์อันล้ำค่า ผู้ที่คอยช่วยเหลือ ดูแล เข้าใจ และห่วงใยผู้วิจัยเป็นอย่างดี ทั้งในเรื่องงานวิจัยและเรื่องอื่นๆ ตลอดระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมา

รวมทั้งขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ อวยพร พานิช ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ ที่คอยให้คำปรึกษาและกำลังใจมาโดยตลอด รองศาสตราจารย์ ศิริชัย พงษ์วิชัย กรรมการวิทยานิพนธ์ ที่คอยแนะนำในการคำนวณค่าทางสถิติต่างๆ และรองศาสตราจารย์ ดร.จำนง วิบูลย์ศรี กรรมการวิทยานิพนธ์ภายนอกมหาวิทยาลัย ที่ให้เกียรติมาร่วมเป็นกรรมการวิทยานิพนธ์ในงานวิจัยนี้ และขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดงทุกท่าน ที่ให้ความเมตตา ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ตลอดระยะเวลาในการศึกษาของผู้วิจัย และขอขอบคุณ พี่สุมใจและพี่ชาติ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เสมอมา

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมสาขาวิชาวาทวิทยาทุกคน ที่ได้มีโอกาสมาเรียนร่วมกันและเป็นเพื่อนที่แสนดีต่อกัน โดยเฉพาะ ประวิทย์ บุญนิธิไพสิฐ เกสรี่ ศิริเลิศชัย และ อภิญญา แสงสานนท์ ที่คอยให้กำลังใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเป็นที่ปรึกษาในทุกๆ เรื่องในยามที่ต้องการ

ขอขอบพระคุณทีมผู้ช่วยผู้วิจัยทุกคนที่ช่วยกันดำเนินกิจกรรมในโครงการฯ ตลอดระยะเวลา 10 สัปดาห์ ขอขอบพระคุณท่านผู้ปกครองและน้องๆ ที่เข้าร่วมโครงการฯ ทุกคน ที่เห็นความสำคัญในเรื่องการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะ และมุ่งมั่นตั้งใจที่จะพัฒนาตนเองในเรื่องเหล่านี้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ กำลังใจที่สำคัญที่สุดในชีวิตของผู้วิจัย “ครอบครัวที่อบอุ่น” ที่คอยส่งเสริมผู้วิจัยในทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งเรื่องการเรียน กิจกรรม ดนตรี กีฬา และสนับสนุนให้ผู้วิจัยได้ทำในสิ่งที่รัก ได้เลือกทางเดินชีวิตของตนเอง และประสบความสำเร็จในชีวิตเช่นวันนี้

## สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ณ

### บทที่

1	บทนำ.....	1
	1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	1.2 วัตถุประสงค์ทั่วไป.....	3
	1.3 วัตถุประสงค์เฉพาะ.....	3
	1.4 คำถามนำวิจัย.....	4
	1.5 ขอบเขตการศึกษา.....	4
	1.6 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
	1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2	แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
	2.1 ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการของเด็กในช่วงอายุ 16 – 18 ปี.....	9
	2.2 ปัญหาของเด็กในช่วงอายุ 16 – 18 ปี.....	26
	2.3 แนวคิดเกี่ยวกับบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กในช่วงอายุ 16 – 18 ปีที่สะท้อนระดับความสามารถทั้ง 5 ด้าน.....	38
3	ระเบียบวิธีวิจัย.....	55
	3.1 รูปแบบการวิจัย.....	55
	3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	55
	3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	58
	3.4 การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	64
	3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	64
	3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	65

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย.....	70
4.1 ลักษณะทั่วไปของบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทย อายุ 16 – 18 ปี.....	71
4.2 ปัญหาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทย อายุ 16 – 18 ปี.....	79
4.3 ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของ เด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี.....	83
4.4 แนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทย อายุ 16 – 18 ปี.....	100
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ .....	112
5.1 สรุปผลการวิจัย .....	113
5.2 อภิปรายผลการวิจัย .....	118
5.3 ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะ .....	136
รายการอ้างอิง.....	139
ภาคผนวก.....	142
ภาคผนวก ก แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล.....	143
ภาคผนวก ข แบบประเมินบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก.....	147
ภาคผนวก ค ค่าสถิติที่แสดงถึงระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร.....	151
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	154

## สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 1 ตารางสรุปความแตกต่างทางพัฒนาการด้านต่างๆระหว่างเด็กวัยรุ่นตอนต้น (13 – 15 ปี) และ เด็กวัยรุ่นตอนกลางต่อเนื่องไปถึงวัยรุ่นตอนปลาย (16 – 18 ปี).....	24
ตารางที่ 2 ตารางแสดงลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง.....	56
ตารางที่ 3 ตารางแสดงลักษณะของกลุ่มตัวอย่างตามเพศ อายุ และระดับชั้น.....	57
ตารางที่ 4 ตารางแสดงกิจกรรมเสริมสร้างการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก (บุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะ) สำหรับเด็กไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อายุ 16 – 18 ปี ตลอด 10 สัปดาห์.....	61
ตารางที่ 5 ตารางแสดงลักษณะทั่วไปของบุคลิกภาพในแต่ละด้าน.....	72
ตารางที่ 6 ตารางแสดงการเปรียบเทียบพัฒนาการในแต่ละด้านในแต่ละสัปดาห์ของกลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	74
ตารางที่ 7 ตารางแสดงปัญหาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน.....	79
ตารางที่ 8 ตารางแสดงผลการทดสอบปัจจัยทางด้านเพศที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านของเด็กระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	85
ตารางที่ 9 ตารางแสดงผลการทดสอบปัจจัยทางด้านอายุที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านของเด็กระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	87
ตารางที่ 10 ตารางแสดงผลการทดสอบปัจจัยทางด้านระดับชั้นที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านของเด็กระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	89
ตารางที่ 11 ตารางแสดงผลการทดสอบปัจจัยทางด้านระดับชั้นและอายุที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านของเด็กระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	91
ตารางที่ 12 ตารางแสดงผลการทดสอบปัจจัยทางด้านประเภทโรงเรียนที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านของเด็กระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	93
ตารางที่ 13 ตารางแสดงผลการทดสอบปัจจัยทางด้านลักษณะโรงเรียนที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านของเด็กระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	95
ตารางที่ 14 ตารางแสดงผลการทดสอบปัจจัยทางด้านจำนวนพี่น้องที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านของเด็กระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	97

ตารางที่ 15	ตารางแสดงผลการทดสอบปัจจัยทางด้านรอบที่เข้าร่วมโครงการที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านของเด็กระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	99
ตารางที่ 16	ตารางแสดงผลการประเมินบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออกในช่วงแรก (5 สัปดาห์แรก).....	101
ตารางที่ 17	ตารางแสดงผลการประเมินบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออกในช่วงหลัง (5 สัปดาห์หลัง).....	102
ตารางที่ 18	ตารางแสดงแนวโน้มการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออกของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี.....	103
ตารางที่ 19	ตารางแสดงพัฒนาการของการพัฒนาบุคลิกภาพใน 10 สัปดาห์.....	105
ตารางที่ 20	ตารางแสดงแนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี.....	109
แผนภูมิที่ 1	แผนภูมิแสดงปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อพฤติกรรมแสดงออกทางจริยธรรม.....	47
แผนภูมิที่ 2	แผนภูมิแสดงภาพรวมของการพัฒนาบุคลิกภาพทั้ง 8 ด้าน.....	73
แผนภูมิที่ 3	กราฟแสดงการพัฒนาในด้านบุคลิกภาพทั่วไป.....	75
แผนภูมิที่ 4	กราฟแสดงการพัฒนาในด้านบุคลิกภาพการพูด.....	75
แผนภูมิที่ 5	กราฟแสดงการพัฒนาในด้านบุคลิกภาพการแสดงออก.....	75
แผนภูมิที่ 6	กราฟแสดงการพัฒนาในด้าน IQ.....	75
แผนภูมิที่ 7	กราฟแสดงการพัฒนาในด้าน EQ.....	75
แผนภูมิที่ 8	กราฟแสดงการพัฒนาในด้าน MQ.....	75
แผนภูมิที่ 9	กราฟแสดงการพัฒนาในด้าน AQ.....	75
แผนภูมิที่ 10	กราฟแสดงการพัฒนาในด้าน SQ.....	75
แผนภูมิที่ 11	กราฟแสดงการเปรียบเทียบการพัฒนาบุคลิกภาพในทุกด้านตลอด 10 สัปดาห์... ..	76
แผนภูมิที่ 12	แผนภูมิแสดงแนวโน้มการพัฒนาในช่วงแรกและช่วงหลังของการเข้าร่วมโครงการ.....	104
แผนภูมิที่ 13	แผนภูมิแสดงแนวโน้มการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน.....	104
แผนภูมิที่ 14	แผนภูมิแสดงพัฒนาการของการพัฒนาบุคลิกภาพใน 10 สัปดาห์.....	108

# บทที่ 1

## บทนำ

### 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาบุคลิกภาพและเสริมสร้างระดับความสามารถในด้านต่างๆเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบัน เนื่องจากบุคลิกภาพ คือ สิ่งที่สามารถแสดงถึงลักษณะนิสัย ความเป็นตัวตนของบุคคลนั้นๆ การมีบุคลิกภาพที่ดีสามารถทำให้บุคคลเป็นที่ยอมรับของสังคมและคนรอบข้าง โดยเฉพาะบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะเป็นบุคลิกภาพที่มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากเป็นความสามารถในการเรียบเรียงและถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดไปยังผู้อื่นเพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถตอบสนองได้ ส่งผลให้บุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะเป็นสิ่งที่สามารถสะท้อนได้ถึงระดับความสามารถของบุคคล

ในสังคมปัจจุบัน บุคคลที่มีระดับความสามารถทางด้านสติปัญญาเพียงอย่างเดียวไม่สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมและประสบความสำเร็จในชีวิตได้ ดังนั้น บุคคลควรจะมีระดับความสามารถที่ดีในด้านต่างๆด้วย และสังคมสามารถรับรู้ถึงระดับความสามารถด้านต่างๆของบุคคลผ่านบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะ เพราะฉะนั้น การพัฒนาให้บุคคลมีบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะที่ดีจึงเป็นบันไดที่จะทำให้บุคคลสามารถประสบความสำเร็จทั้งในด้านการศึกษา การทำงาน และการมีชีวิตรอบด้านได้อย่างเต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขรอบด้าน (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2542; จตุพล ชมภูนิช, 2540; นัยพินิจ ศุขภักดี, 2543)

แต่ในปัจจุบัน เด็กไทยยังคงมีปัญหาในเรื่องบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า เด็กไทยอายุ 6 – 12 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 ยังคงมีปัญหาบุคลิกภาพการพูดต่อหน้าชุมชนทั้งทางด้านวัจนภาษาและอวัจนภาษา โดยในส่วนของวัจนภาษานั้น เด็กในช่วงอายุนี้นี้มีการออกเสียงอักขระควบกล้ำไม่ถูกต้อง ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างมากเนื่องจากภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ดังนั้นจึงควรพูดภาษาไทยให้ถูกต้องและชัดเจน เด็กส่วนใหญ่มีลักษณะการพูดที่ติดขัด ไม่ต่อเนื่อง ทั้งในการเล่าเรื่อง การพูด และการตอบคำถาม และยังขาดทักษะในด้านการใช้โทนเสียงให้หลากหลายตามอารมณ์ในการพูด

นอกจากนั้น ยังมีลักษณะการพูดที่ห้วน ไม่มีหางเสียง ซึ่งเป็นปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไข เนื่องจากการพูดด้วยความไพเราะเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของคนไทยที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตน และเด็กส่วนใหญ่ยังมีปัญหาในด้านการลำดับความคิดในการนำเสนอเนื้อหา ซึ่งเป็นปัญหาที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างมาก เนื่องจากการพัฒนาความสามารถในการลำดับความคิดนั้นเป็นการช่วยพัฒนาระดับสติปัญญาได้อีกทางหนึ่งด้วย (ปณิธา วรศาสตร์, 2547) ส่วนในเรื่องของอวัจนภาษาเด็กในวัยนี้มีลักษณะสีหน้าที่เคร่งเครียด ขาดชีวิตชีวา เหงื่อออกมาก หายใจแรง ผื่นย้ม ท่าทางการแสดงออกขาดความมั่นใจและไม่เป็นธรรมชาติ การใช้มือไม่สอดคล้องกับเรื่องที่พูด ประสานสายตาไม่ทั่วถึง และการแต่งกายยังไม่ค่อยเหมาะสมกับวัย ไม่เข้ากับสรีระ และไม่ถูกกาลเทศะ ซึ่งถ้าหากไม่แก้ไขปัญหาเหล่านี้จะส่งผลถึงบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออกที่ไม่ดีเมื่อเด็กเติบโตขึ้น (อมลิน ศิริสวัสดิ์, 2547)

และจากการศึกษาเรื่องการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารทางอารมณ์ คุณธรรมและจริยธรรม การสื่อสารภายในตนเอง และการสื่อสารเพื่อเอาชนะอุปสรรคของเด็กไทยอายุ 6 – 12 ปี หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น พบว่า เด็กมีลักษณะความสามารถในการสื่อสารทางอารมณ์ คุณธรรมและจริยธรรมเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นทั้งทางด้านวัจนภาษาและอวัจนภาษา แต่อาจมีลักษณะความสามารถในการสื่อสารของเด็กบางลักษณะที่เปลี่ยนไปในทางลบ เช่น การจัดการอารมณ์ตนเอง การตรงต่อเวลา ความมีระเบียบวินัย นอกจากนี้ เด็กมีความกล้าพูด กล้าแสดงออก มั่นใจในตนเองมากขึ้น สามารถพูดและแสดงออกถึงความมีสติ และความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเพิ่มขึ้น มีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่นเพิ่มขึ้น สามารถเปิดกว้างเรียนรู้และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นได้อย่างเต็มใจ เรียนรู้ในการค้นหาวิธีแก้ปัญหา รวมถึงมีความอดทนต่ออุปสรรคต่างๆ มีทัศนคติต่ออุปสรรคว่าเป็นเรื่องชั่วคราว สามารถแก้ไขให้ผ่านพ้นไปได้ มีกำลังใจที่ดี รู้จักทำงานเป็นทีมและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (ภัสสรา แสงมาลี, 2549; ชลวรรณ เวชธรรม, 2549)

ดังนั้น งานวิจัย “การพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนและอวัจนของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี” จึงเป็นการศึกษาเพื่อที่จะต่อยอดองค์ความรู้ทางด้านนี้ให้มีความสมบูรณ์ ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยมีงานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งที่ศึกษาเด็กไทยอายุ 13 – 15 ปี ซึ่งจัดทำในช่วงเวลาเดียวกัน คือ การพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนและอวัจนของเด็กไทยอายุ 13 – 15 ปี โดย เกสรีศิริเลิศชัย (2550)

สำหรับงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาลักษณะทั่วไป ปัญหา ปัจจัย และแนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี ซึ่งตามทฤษฎีพัฒนาบุคลิกภาพของอีริก อีริกสัน กล่าวว่า เด็กในช่วงอายุนี้เป็นวัยที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและมีวุฒิภาวะเข้าสู่วัยรุ่น เรียกได้ว่าเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตซึ่งเป็นช่วงที่สำคัญอย่างมาก เป็นระยะของการสร้างมาตรฐาน แสวงหาความเป็นเอกลักษณ์ประจำตัวของตนเองที่เป็นลักษณะเฉพาะ และเด็กในวัยนี้ควรจะสร้างความมั่นใจในตนเอง ถ้าที่จะทำตามความสามารถของตน (Erik Erikson, 1984) หากเด็กได้รับโอกาสในการพัฒนาทักษะเหล่านี้อย่างถูกต้อง จะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวและเลือกแนวทางชีวิตของตนได้ ส่งผลให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะที่ดีซึ่งจะสะท้อนถึงการมีระดับความสามารถที่ดีในด้านต่างๆ ซึ่งในงานวิจัยนี้จะศึกษาระดับความสามารถ 5 ด้าน ได้แก่ ระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา (IQ: Intellectual Quotient) ระดับความสามารถทางด้านอารมณ์ (EQ: Emotional Quotient) ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมจริยธรรม (MQ: Moral Quotient) ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การสื่อสารภายในตนเอง (SQ: Spiritual Quotient) และระดับความสามารถในการแก้ปัญหา (AQ: Adversity Quotient) อันเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จทั้งในชีวิตประจำวันและการทำงานในอาชีพต่างๆต่อไปในอนาคต

## 1.2 วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาลักษณะบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี หรือ ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

## 1.3 วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไปของบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี
2. เพื่อศึกษาปัญหาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

4. เพื่อศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

#### 1.4 คำถามนำวิจัย

- คำถามนำวิจัยที่ 1                      ลักษณะทั่วไปของบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี เป็นอย่างไร
- คำถามนำวิจัยที่ 2                      ปัญหาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี มีอะไรบ้าง
- คำถามนำวิจัยที่ 3                      ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี มีอะไรบ้าง
- คำถามนำวิจัยที่ 4                      แนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี ควรมีลักษณะเป็นอย่างไร

#### 1.5 ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี” เก็บข้อมูลจากเด็กที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 - ม.6) ในช่วงอายุ 16 - 18 ปี ที่เข้าร่วมในโครงการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก (Extraordinary Speech & Personality Program, ESP) ตั้งแต่วันเสาร์ - อาทิตย์ ที่ 20 - 21 ตุลาคม 2550 ถึงวันเสาร์ - อาทิตย์ ที่ 22 - 23 ธันวาคม 2550 (รวม 10 สัปดาห์) จำนวน 67 คน

## 1.6 คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

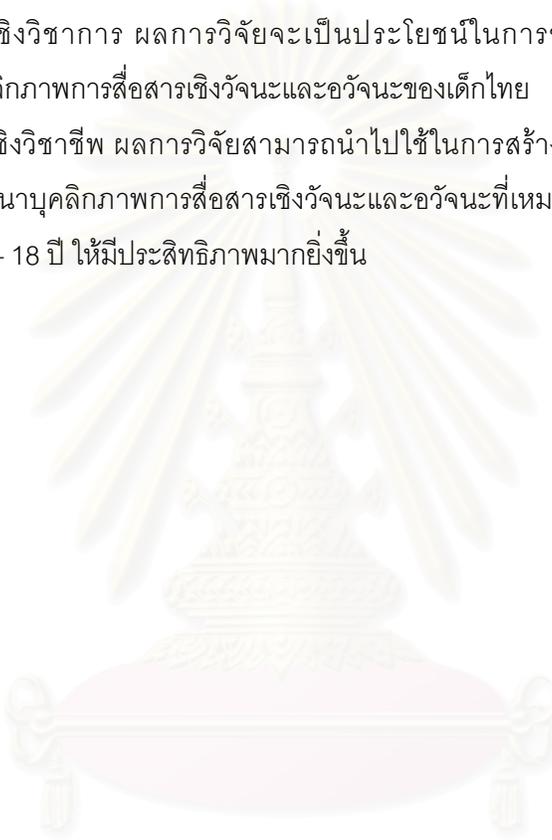
เด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี	หมายถึง	เด็กนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6)
บุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะ	หมายถึง	บุคลิกภาพการพูดโดยทั่วไป เช่น พูดยาไพเราะ น่าฟัง มีหางเสียง ชัด ถ้อย ชัด คำ ได้มาตรฐานการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง
บุคลิกภาพการสื่อสารเชิงอวัจนะ	หมายถึง	บุคลิกภาพภายนอกโดยทั่วไป ดูสะอาด สุภาพสมวัย เหมาะกับกาลเทศะ อากัปกริยา ท่าทางการแสดงออกทางสีหน้า สายตา การเคลื่อนไหวอวัยวะต่างๆของร่างกายเหมาะสม
โครงการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก (Extraordinary Speech & Personality Program, ESP)	หมายถึง	โครงการที่จัดขึ้นโดยภาควิชา วาทยุทยาฯ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อให้ความรู้และสร้างความเข้าใจในการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก
บุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและเชิงอวัจนะที่สะท้อนความสามารถในการสื่อสาร 5 ด้าน	หมายถึง	ลักษณะการสื่อสารของบุคคลที่สะท้อนพฤติกรรมมารพูดและการแสดงออก ทางความคิด ทางเชาวน์ปัญญาทั้ง 5 ด้านของตนเองและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

IQ: Intellectual Quotient	หมายถึง	ระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา เซาว์ปัญญา สามารถถ่ายทอดความคิดอย่างเป็นระบบ สามารถโต้แย้ง แสดงเหตุผล มีความคิดสร้างสรรค์ และมีวิจารณญาณที่ดี
EQ: Emotional Quotient	หมายถึง	ระดับความสามารถทางการควบคุมอารมณ์ สามารถบริหารจัดการอารมณ์ตนเองและบริหารความขัดแย้งกับผู้อื่นได้ดี
MQ: Moral Quotient	หมายถึง	ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรม จริยธรรม อุปนิสัยส่วนบุคคล การตรงต่อเวลา มารยาทในการปฏิบัติต่อผู้อื่น มีความรับผิดชอบ มีมุกตลกที่ดีต่อผู้อื่น
AQ: Adversity Quotient	หมายถึง	ระดับความสามารถทางการฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ รวมถึงการแก้ไขเฉพาะหน้า มีความพร้อมในการเรียนรู้ มีทัศนคติต่อการพัฒนาตนเอง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีความพยายามเอาชนะอุปสรรคต่างๆ
SQ: Spiritual Quotient	หมายถึง	ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต ซึ่งจะก่อให้เกิดอุดมคติและแรงบันดาลใจ มีความเชื่อมั่น กล้าคิด

กล้าพูด และแสดงออกอย่างเหมาะสม  
มีทัศนคติที่ดีทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

### 1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ในเชิงวิชาการ ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการขยายฐานความรู้ทางด้าน  
บุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทย
2. ในเชิงวิชาชีพ ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อ  
พัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะที่เหมาะสมกับเด็กไทยในช่วงอายุ  
16 – 18 ปี ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น



สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## บทที่ 2

### แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนามุคสิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไป ปัญหา ปัจจัย และแนวทางในการพัฒนามุคสิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนคำถามนำวิจัยที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 1 ในประเด็นต่อไปนี้

#### 2.1 ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการของเด็กในช่วงอายุ 16 – 18 ปี

- 2.1.1 พัฒนาการทางกาย
- 2.1.2 พัฒนาการทางอารมณ์
- 2.1.3 พัฒนาการทางสังคม
- 2.1.4 พัฒนาการทางความคิด

#### 2.2 ปัญหาของเด็กในช่วงอายุ 16 – 18 ปี ที่ส่งผลต่อมุคสิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะ

- 2.2.1 ปัญหาเด็กเร่ร่อน
- 2.2.2 ปัญหาการค้นหาตนเอง
- 2.2.3 ปัญหาการเลือกอาชีพและการเข้าสู่ภาวะผู้ใหญ่
- 2.2.4 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมและมุคสิกภาพ

#### 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับมุคสิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กในช่วงอายุ 16 – 18 ปีที่สะท้อนระดับความสามารถทั้ง 5 ด้าน

- 2.3.1 ระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา (IQ: Intellectual Quotient)
- 2.3.2 ระดับความสามารถทางด้านอารมณ์ (EQ: Emotional Quotient)

2.3.3 ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมจริยธรรม (MQ: Moral Quotient)

2.3.4 ระดับความสามารถในการแก้ปัญหา (AQ: Adversity Quotient)

2.3.5 ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต  
(SQ: Spiritual Quotient)

## 2.1 ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการของเด็กในช่วงอายุ 16 – 18 ปี

เด็กในช่วงอายุ 16 – 18 ปี สามารถจัดได้ว่าเป็นช่วงความเป็นวัยรุ่น (adolescent) ซึ่งในทศวรรษที่ผ่านมา ช่วงความเป็นวัยรุ่นอยู่ในช่วงอายุตั้งแต่ 12 – 18 ปี แต่ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่า ช่วงความเป็นวัยรุ่นได้ขยายออกไป ตั้งแต่ 12 – 25 ปี เนื่องจากเด็กในปัจจุบันต้องอยู่ในสถาบันการศึกษานานขึ้น ส่งผลให้การเป็นผู้ใหญ่ที่พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจต้องยืดระยะเวลาออกไป อีกทั้งรูปแบบชีวิตสมัยใหม่ทำให้เด็กมีวุฒิภาวะทางจิตใจ (maturity) ช้ากว่ายุคสมัยที่ผ่านมา

ในช่วงยาวของความเป็นวัยรุ่นนั้น แบ่งได้เป็น 3 ระยะ โดยใช้เกณฑ์ความเป็นเด็ก - ผู้ใหญ่ ตัดสิน คือ ช่วงอายุ 12 – 15 ปี เป็นช่วงวัยแรกรุ่นหรือวัยรุ่นตอนต้น ยังมีพฤติกรรมค่อนข้างไปทางเป็นเด็กอยู่มาก ช่วงอายุ 16 – 17 ปี เป็นระยะวัยรุ่นตอนกลาง มีพฤติกรรมก้ำกึ่งระหว่างความเป็นเด็ก - ผู้ใหญ่ ช่วงอายุ 18 – 25 ปี เป็นระยะวัยรุ่นตอนปลาย กระบวนพฤติกรรมค่อนข้างไปทางเป็นผู้ใหญ่

ดังนั้น เด็กในช่วงอายุ 16 – 18 ปี จึงสามารถจัดได้ว่าเป็นระยะวัยรุ่นตอนกลางต่อเนื่องไปถึงระยะวัยรุ่นตอนปลาย เรียกได้ว่าเป็นช่วงวัยรุ่นแท้จริง ซึ่งเป็นช่วงเปลี่ยนวิถีชีวิตทางสังคม อารมณ์ จิตใจ ค่านิยม อุดมคติ ฯลฯ เด็กกำลังเรียน เลียน และทดลองบทบาท เพื่อจะเป็นผู้ใหญ่ในแง่ต่างๆ เช่น อารมณ์ สังคม จิตใจ ความใฝ่ฝัน ปรารถนา ฯลฯ เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อที่เปลี่ยนจากความเป็นเด็กสู่ความเป็นผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ เช่น ทางกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา อย่างรวดเร็วมากในทุกด้านของพัฒนาการและสามารถเห็นได้อย่างชัดเจน นอกจากนั้น ยังมีความอ่อนไหวทำให้เกิดปัญหาต่างๆได้ง่าย ความเปลี่ยนแปลงและความเป็นไปต่างๆในช่วงนี้ล้วนเป็นรากฐานของความสนใจ ความมุ่งหมายในชีวิต อาชีพ ลักษณะของเพื่อน ลักษณะของคู่ครอง ฯลฯ ในวัยผู้ใหญ่

เพราะฉะนั้น ก่อนที่จะศึกษาการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออกของเด็กในช่วงวัยนี้ จะต้องมีความเข้าใจในพัฒนาการของเด็กในช่วงวัยนี้เพื่อที่จะได้รับรู้ถึงที่มาของลักษณะ ปัญหา และสาเหตุต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่แนวทางการแก้ไขและพัฒนาต่อไปได้อย่างเหมาะสม ซึ่งผู้วิจัยได้บูรณาการพัฒนาการของเด็กในช่วงวัยนี้ โดยแบ่งพัฒนาการออกเป็น 4 ด้านดังต่อไปนี้

### 2.1.1 พัฒนาการทางกายของเด็กในช่วงอายุ 16 –18 ปี

พัฒนาการทางกายในช่วงวัยนี้เป็นไปในแง่ของความมั่งคั่งทางเจริญเติบโตถึงขีดสมบูรณ์เพื่อทำหน้าที่อย่างเต็มที่ ความเจริญเติบโตมีทั้งส่วนภายนอกที่มองเห็นง่าย เช่น ส่วนสูง น้ำหนัก รูปหน้า ส่วนสัดของร่างกาย ลักษณะเส้นผม ฯลฯ และความเจริญส่วนภายใน เช่น การทำงานของต่อมบางชนิด โครงกระดูกแข็งแรงขึ้น การผลิตเซลล์สืบพันธุ์ในเพศชาย การมีประจำเดือนของเด็กหญิง ฯลฯ ความเจริญเติบโตทางกายมีช่วงหนึ่งเป็นระยะพัก เมื่อผ่านพ้นช่วงนี้ไปแล้ว จะมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างรวดเร็ว ความสูงของเด็กตอนต้นปีและปลายปีมีความแตกต่างอย่างมาก การสะสมไขมัน (ช่วงไขมัน หรือ fat period) ในร่างกายมีมากกว่าวัยเด็ก โดยเฉพาะเด็กหญิง ระบบการย่อยอาหารและการใช้ประโยชน์จากอาหารทำงานเร็วและมากกว่าเดิม เพราะร่างกายกำลังเจริญเติบโต เด็กจึงหิวเก่ง กินเก่ง กินไม่เลือก ง่วงนอนบ่อย เป็นช่วงเวลากำลังกินกำลังนอน

#### พัฒนาการของลักษณะทางเพศปฐมภูมิและทุติยภูมิ (Development of Primary and Secondary Sex Characteristic)

มีการเปลี่ยนแปลง 2 อย่างในลักษณะทางเพศของวัยรุ่น ประการแรก คือ การเปลี่ยนแปลงทางระบบสืบพันธุ์ อวัยวะเพศจะมีขนาดใหญ่ขึ้น และเริ่มทำหน้าที่ เด็กชายจะมีความสามารถในการขับอสุจิ (Sperm) ออกมา เด็กหญิงจะมีการตกไข่ การเปลี่ยนแปลงทางอวัยวะสืบพันธุ์นี้เรียกว่า “การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางปฐมภูมิ” (Primary Sex Characteristic) การเปลี่ยนแปลงประการที่สอง คือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายที่ไม่เกี่ยวข้องกับระบบสืบพันธุ์ เช่น การมีขนตามตัว การเปลี่ยนแปลงที่ต่อมเหงื่อ (Apocrine Glands) ต่อมไขมัน (Sebaceous Glands) และกล้ามเนื้อที่กล่องเสียง ซึ่งเรียกว่า “การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางเพศทุติยภูมิ (Secondary Sex Characteristics) เหตุการณ์นี้ทำให้เด็กเปลี่ยนแปลงแนวชีวิตอย่างเข้าสู่ระยะวัยที่สามารถสร้างชีวิตใหม่แทนตัวได้ การที่เด็กหญิงและเด็กชายได้รู้และได้สำนึกเช่นนี้ไม่ว่าจะโดยความรู้สึกตามธรรมชาติหรือโดยการเรียนรู้ก็ตาม จะมีอิทธิพลต่ออารมณ์ พฤติกรรม

ทางสังคม ความไม่ฝันปรารถนา การเลือกอาชีพ การแสวงหาค่านิยม ความสนใจ และการย่างเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ (เพ็ญพิไล ฤทธาคณานนท์, 2549)

### 2.1.2 พัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กในช่วงอายุ 16 –18 ปี

ความเปลี่ยนแปลงและความเจริญเติบโตทางร่างกายทั้งภายในและภายนอกมีผลกระทบต่อแบบแผนอารมณ์ของเด็กวัยนี้ โดยจะมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย สับสนอ่อนไหว มีความเข้มของอารมณ์สูง ไม่มั่นคง ระดับความเข้มข้นของอารมณ์แต่ละอย่างนั้น ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพดั้งเดิมของเด็ก ขึ้นอยู่กับตัวเร้าที่ทำให้เด็กเกิดอารมณ์ เด็กแต่ละคนจะเริ่มแสดงบุคลิกอารมณ์ประจำตัวออกมาให้ผู้อื่นทราบได้อย่างเด่นชัด เช่น อารมณ์ร้อน อารมณ์ขี้วิตกกังวล อารมณ์อ่อนไหวง่าย เจ้าอารมณ์ ขี้อิจฉา เป็นต้น มีความรู้สึกด้อยเด่นในแง่อะไรนั้น เด็กวัยนี้จะสามารถรับรู้และรับทราบได้และจะยิ่งทวีขึ้นในระยะปลายวัยรุ่น ผู้รู้บางท่านเรียกลักษณะอารมณ์ของเด็กวัยรุ่นนี้ว่า เป็นแบบ พายุบุแคม (storm and stress) อารมณ์ที่เกิดกับวัยรุ่นนั้นมีทุกประเภท อาทิ รัก ชอบ โกรธ เกลียด อิจฉา ริษยา ใ้อวด แข่งดี ถือดี เจ้าทิฐิ อ่อนไหว หลงใหล วุ่นวายใจ เห็นอกเห็นใจ สับสน หงุดหงิด ฯลฯ แต่ไม่ว่าจะอารมณ์แบบใดก็ตาม มักมีความรุนแรง อ่อนไหวง่าย เปลี่ยนแปลงง่าย การควบคุมอารมณ์ยังไม่ค่อยอยู่ในระดับที่พอดี บางครั้งพลุ่งพล่าน บางครั้งเก็บกด บางครั้งมั่นใจสูง บางคราวไม่แน่ใจ บางคราวเห็นแก่ตัว บางคราวเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นพิเศษ บางครั้งไม่ยอมอะไรง่ายๆ ถึงกับดื้อรั้นเอาแต่ใจตนเอง ด้วยเป็นเพราะลักษณะอารมณ์ของเด็กวัยรุ่นเป็นเช่นนี้ บุคคลต่างวัยจึงต้องให้ความเข้าใจ และอดทนมากในการที่จะสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์กับเด็กวัยนี้ เนื่องจากวัยรุ่นมักจะเข้ากับบุคคลต่างวัยได้ยาก ทำให้วัยรุ่นจึงมักจะเกาะกลุ่มกันได้ดีเป็นพิเศษกว่าวัยอื่นๆ เพราะเข้าใจและยอมรับกันและกันได้ง่าย วัยนี้จึงมักจะติดเพื่อน ต้องการเพื่อนที่เข้าใจและคิดเหมือนกัน อย่างไรก็ตาม เด็กวัยรุ่นที่มีพัฒนาการในวัยที่ผ่านมาด้วยดี ปรับตัวได้ดี ก็ไม่จำเป็นที่จะมีสภาพอารมณ์ที่สับสนหรือมีลักษณะเป็นพายุบุแคม หรือถ้ามีก็เป็นช่วงสั้นๆไม่รุนแรง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการเลี้ยงดู การให้ความรู้ ความรัก ความเข้าใจและการเอาใจใส่ของครอบครัวและบุคคลรอบข้างเป็นสำคัญ (ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร, 2541; ศิริกุล อิศรานุรักษ์, 2547; ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549)

## สาเหตุของการสับสนทางอารมณ์

โดยทั่วไป ในช่วงวัยรุ่นจะรู้สึกสับสนทางอารมณ์มากกว่าวัยที่ผ่านมา เพราะสาเหตุเกี่ยวพัน ซับซ้อนหลายประการด้วยกัน เช่น

1. เป็นช่วงเปลี่ยนวัย เพราะเป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต เป็นระยะที่เด็กเรียนทำบทบาทอย่างผู้ใหญ่ ในด้านความประพฤติ ความปรารถนาในชีวิต ความรับผิดชอบ นิสัยใจคอ แต่เนื่องจากเป็นระยะแรกเริ่ม เด็กจึงมีความสับสนลังเลใจ ไม่แน่ใจ ไม่ทราบว่าจะถูกที่ควรนั้น ควรจะเป็นเช่นไร
2. ร่างกายเติบโตเป็นชายหนุ่ม หญิงสาวเต็มที ต้องวางตัวในสังคมกับเพื่อนร่วมวัย เพื่อนต่างเพศ และเพื่อนต่างวัยในแนวใหม่ การวางตัวอย่างถูกต้องนั้นกระทำไม่ได้ง่ายๆ ต้องอาศัยเวลาบ้าง
3. เด็กจะต้องเลือกอาชีพ เพื่อเตรียมตัวสำหรับประกอบอาชีพต่อไปในระยะวัยผู้ใหญ่ การเลือกเรียนหรือเลือกอาชีพ เป็นเรื่องสำคัญต่อชีวิต จิตใจ อารมณ์ ความต้องการของเด็ก และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่บ้าน โรงเรียน และกลุ่มเพื่อน ความสับสนใจจึงเกิดขึ้นง่าย เพราะเด็กอยู่ภายใต้การบีบบังคับ ข้อจำกัดของระบบการศึกษา สติปัญญา ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว ค่านิยมในสังคมท้องถิ่น โรงเรียน และสังคมส่วนรวม และที่สำคัญเด็กยังไม่ทราบแน่ชัดในเรื่องของความต้องการ ความสนใจและความถนัดในเรื่องต่างๆ รวมถึงบุคลิกภาพของตนเองด้วย
4. สภาพปัจจุบันของสังคมก็เป็นสาเหตุใหญ่ ซึ่งสามารถแยกเป็นข้อย่อยได้ดังนี้
  - สังคมเปลี่ยนแปลงง่ายและเร็ว เด็กปรับตัวตามไม่ทันเพราะยังมีความชัดเจนในโลกและชีวิตไม่เพียงพอ
  - สภาพเศรษฐกิจในสังคมปัจจุบันทำให้เด็กต้องใช้เวลาฝึกฝนอาชีพนานขึ้น ไม่มีโอกาสเป็นผู้ใหญ่และประกอบกิจกรรมของชีวิตอย่างผู้ใหญ่ได้ตั้งใจ ต้องเก็บกตความรู้สึกเช่นนี้ไว้ การเก็บกตหนักหน่วงขึ้นเมื่อผู้สูงวัยกว่า เหม่าเอาว่าหนุ่มสาววัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ไม่ว่าระดับใดก็ตามยังอยู่ในฐานะเหมือนเด็ก

- วัยรุ่นในปัจจุบันจำนวนไม่น้อยต้องออกจากความคุ้มครองของพ่อแม่ ต้องช่วยเหลือตัวเองเร็วขึ้น บางคนอาจจะยังไม่พร้อมสำหรับการออกจากความคุ้มครองของพ่อแม่ จึงตกไปเป็นเหยื่อของผู้หวังเอาประโยชน์จากเด็กโดยปราศจากความหวังดี
- ครอบครัวมีขนาดเล็กลง ความอบอุ่นใจมีน้อยกว่าครอบครัวใหญ่

สาเหตุความสับสนทางอารมณ์ของวัยรุ่นยังมีอีกมาก ซึ่งเด็กที่ไม่สามารถแก้ไขความสับสนทางอารมณ์ได้นั้นก็จะกลายเป็นวัยรุ่นที่เป็นปัญหา ตามที่เรานั้นมักพบและเห็นกันในสังคมปัจจุบัน และนับวันจะมีแนวโน้มมากขึ้น (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549)

นอกจากนี้ มีงานวิจัยที่น่าสนใจโดย นักมานุษยวิทยาผู้มีชื่อเสียง คือ มากาเรต มิด ได้ศึกษาปัญหาเด็กวัยรุ่นในสังคมง่าย ๆ ตามภูเขาและตามเกาะ แล้วนำมาเปรียบเทียบกับสภาพเด็กวัยรุ่นที่อยู่ในสังคมเศรษฐกิจซับซ้อนในเมืองใหญ่ พบว่า เด็กวัยรุ่นในสังคมง่าย ๆ ประสบปัญหาน้อยกว่า ยุ่งยากและสับสนใจน้อยกว่า เด็กวัยรุ่นในเมือง

อย่างไรก็ตาม การศึกษาเรื่องวัยรุ่นในสมัยปัจจุบันนี้ ได้พบข้อเท็จจริงที่ว่า การที่เชื่อว่าเด็กวัยรุ่นจะมีลักษณะอารมณ์รวม ๆ คือ แปรปรวนและสับสน (storm and stress) นั้น ไม่เป็นความจริงเสมอไป เพราะเด็กวัยรุ่นบางกลุ่มไม่ต้องการผ่านภาวะวิกฤตทางอารมณ์เช่นนี้เลย เนื่องจากเป็นวัยรุ่นที่มีผู้ปกครองให้กำลังใจและเข้าใจ หรือวัยรุ่นที่ได้เรียนรู้พัฒนาการวัยรุ่น จึงได้เรียนรู้จักตนเองตามวัย รู้จักปรับตัว ยอมรับจุดดีจุดด้อยของตนเอง และดำเนินชีวิตตรงตามธรรมชาติประจำวัย (Fuhrmann, 1990 อ้างถึงใน ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549)

### 2.1.3 พัฒนาการทางสังคมของเด็กในช่วงอายุ 16 –18 ปี

เด็กในวัยนี้จะให้ความสำคัญกับเพื่อนร่วมวัยมากกว่าในระยะวัยเด็กตอนกลาง เด็กจับกลุ่มกันได้นาน แน่นแฟ้น และผูกพันกับเพื่อนในกลุ่มมากขึ้น กลุ่มของเด็กมีไม่เฉพาะเพื่อนเพศเดียวกันเท่านั้น แต่เริ่มมีการคบเพื่อนต่างเพศด้วย เด็กที่สามารถเข้ากับกลุ่มได้และมีกลุ่มในระยะวัยเด็กตอนกลาง จะเข้ากับกลุ่มและมีชีวิตทางสังคมที่สนุกสนานได้ดีกว่าเด็กที่ไม่มีพัฒนาการที่ดีในช่วงวัยก่อนหน้านี้ เด็กจะเริ่มลดความเอาใจใส่กับบุคคลต่างวัยไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่หรือเด็กกว่า ภาระนี้จึงเริ่มต้นชีวิตกลุ่มที่แท้จริง (gang age) การเปลี่ยนแปลงทางกายที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและมากมาย เป็นแรงกระตุ้นให้เด็กรวมกลุ่ม เพราะสามารถเข้าอกเข้าใจกัน สามารถร่วมทุกข์ร่วม

สุข แก้ไขปัญหาของกันและกันได้ดีกว่าคนต่างวัย ซึ่งมีความเข้าอกเข้าใจเด็กในวัยนี้น้อยกว่าวัยรุ่นด้วยกัน กลุ่มนั้นยังสนองความต้องการของสังคมในด้านต่างๆ ซึ่งเด็กต้องการมากในขณะนี้ เช่น การเป็นบุคคลสำคัญ การต่อต้านผู้มีอำนาจ การหนีสภาพน่าเบื่อของบ้าน ฯลฯ เมื่อเด็กรวมกลุ่ม เด็กจะสร้างกฎระเบียบ ภาษา ประเพณีประจำกลุ่ม เพื่อใช้เฉพาะสมาชิกของกลุ่มเท่านั้น และสมาชิกของกลุ่มทุกคนจำต้องปฏิบัติตาม มิฉะนั้นอาจหมดสภาพการเป็นสมาชิก และต้องหากกลุ่มใหม่ต่อไปอีก

การรวมกลุ่มของเด็กเป็นไปโดยธรรมชาติ เด็กเลือกเป็นสมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยไม่มีใครตั้งกฎเกณฑ์เอาไว้ให้ต้องทำ เช่น เป็นกลุ่มที่เข้าได้กับแนวโน้ม แบบบุคลิกภาพ ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมของครอบครัวตน ทั้งความสนใจ ค่านิยม สติปัญญา ความมุ่งหวังในชีวิตและอื่นๆ บุคคลต่างวัยมีอิทธิพลในการเลือกกลุ่มและจับกลุ่มของเด็กไม่มากนัก จึงกล่าวได้ว่ากลุ่มมีความสำคัญต่อชีวิตและจิตใจและในอนาคตของเด็กอย่างมากที่สุด ครอบครัวเริ่มมีอิทธิพลน้อยลง ฉะนั้น ลักษณะดี ชั่วของกลุ่มจึงเป็นเครื่องชี้ชะตาชีวิตของเด็กในวัยวัยรุ่น เหมือนกับที่ครอบครัวมีความสำคัญในการสร้างฐานชีวิตของบุคคลในวัยทารกและวัยเด็กตอนต้น

เด็กรู้สึกเป็นสุข ปลอดภัย และสบายใจในการเรียน เล่น เทียว กิน นอน ทำงานกับเพื่อนร่วมวัย มากกว่าปฏิบัติพฤติกรรมดังกล่าวกับบุคคลต่างวัย ระยะเวลาที่มีมักจะสนใจบุคคลที่มีชีวิตจิตใจจริงๆ มากกว่าเพื่อนในฝันหรือในหนังสือ ความสัมพันธ์และความสนิทสนมกับเพื่อนร่วมวัยจะมีมากที่สุดในช่วงระยะตอนกลางของวัยรุ่น

การคบเพื่อนร่วมวัย เป็นพฤติกรรมสังคมที่สำคัญยิ่งต่อจิตใจของเด็กวัยรุ่น แต่การคบเพื่อนย่อมมีคุณและโทษ เพื่อนอาจเป็นผู้ประคับประคองจิตใจของเด็กวัยรุ่นในยามทุกข์ร้อน ชี้แนะสิ่งมีประโยชน์ เพื่อนทำให้วัยรุ่นรู้สึกที่ต่างคนต่างเป็นเจ้าของชีวิตของกันและกัน โลกนี้มีที่รักและมีผู้รักอื่นๆ แต่ในทางกลับกัน เพื่อนก็อาจชักนำวัยรุ่นไปในทางเสื่อมถอย ผู้เป็นอาชญากรวัยรุ่นมากมายในแทบทุกประเทศนั้น เมื่อค้นหาสาเหตุมักจะพบว่า ปัจจัยหนึ่งมาจากเพื่อนชักจูง ประวัติเด็กวัยรุ่นตามสถานศึกษาที่เสียคน เช่น เกร ติดยาเสพติดนั้น ล้วนมีสาเหตุสำคัญมาจาก การถูกเพื่อนชักจูง เพราะจิตใจวัยรุ่นนั้นละเอียดอ่อน เปราะบางกับ “การมีเพื่อนและการไม่มีเพื่อน” ฉะนั้นการรู้จักคบเพื่อนที่ดี ที่ชักจูงกันไปในทางที่ดี จึงเป็นพฤติกรรมที่สำคัญของวัยรุ่น

เด็กที่เข้ากลุ่มมีความจงรักภักดีต่อกลุ่ม ยอมรับเอาค่านิยม ความเชื่อ ความสนใจของกลุ่มด้วยความเต็มใจ และสนิทสนมกับเพื่อนร่วมกลุ่มแน่นแฟ้น การรวมกลุ่มทำให้เด็กมีความรู้สึก

อบอุ่นใจ กล่าวแสดงความซัดเซ้นผู้ใหญ่ ผู้ทรงอำนาจ ต่อต้านกรณีที่เขาเห็นว่าไม่ยุติธรรม การชักนำให้เด็กวัยรุ่นรวมกลุ่มกับเพื่อนในการปฏิบัติกิจกรรมที่วัยรุ่นชอบ เป็นอุดมคตินั้น ทำได้ง่ายมากกว่าวัยรุ่นทั้งหมด การเคลื่อนไหวเรียกร้องรัฐธรรมนูญในประเทศไทยเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.2516 เป็นตัวอย่างสนับสนุนข้อเท็จจริงเหล่านี้

ระยะนี้ เด็กไม่ต้องการเพียงแต่การรวมกลุ่มเท่านั้น แต่ต้องการสร้างความผูกพันระหว่างสมาชิกในกลุ่มแบบผู้ใหญ่อีกด้วย เพราะเด็กสำนึกแล้วว่าตนเริ่มเป็นผู้ใหญ่ ถ้าเด็กสามารถเข้ากับเพื่อนร่วมกลุ่มได้ดี เขาย่อมมีความรู้สึกที่ผู้ปกครองและผู้ใหญ่ออบตัวเขา มีความสำคัญน้อยกว่าเพื่อน เมื่อเปรียบเทียบกับวัยต่างๆ เพราะวัยนี้เป็นวัยที่มีความรู้สึกต้องการผูกพันกับเพื่อนและกลุ่มมากกว่าวัยอื่นๆ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549)

### อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนต่อวัยรุ่น

Fuhrmann (1990) ได้ศึกษารายงานวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนที่มีต่อวัยรุ่น ดังนี้

อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนมีมากกว่าอิทธิพลของครอบครัว เด็กวัยรุ่นจะเลือกเข้าหาเพื่อนของตนมากกว่าพ่อแม่ มีการศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่าเพื่อนสนิทของคนเรามักจะเป็นเพื่อนกันมาตั้งแต่ช่วงวัยรุ่น

ลักษณะของวัยรุ่นมักชอบทำตามกลุ่มเพื่อน “ใครก็ทำกันทั้งนั้น” มักเป็นคำอ้างของเด็กวัยรุ่น วัยรุ่นต้องการการยอมรับ ความคาดหวังจากกลุ่มเพื่อนร่วมวัย เป็นสิ่งที่พวกเขายึดมั่น เด็กวัยรุ่นมักทำอะไรๆ ตามกลุ่มเพื่อนแม้ตนเองจะรู้ว่าไม่ดี เช่น การสูบบุหรี่ (Humburg, 1986 อ้างถึงใน ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549)

ช่วงวัยรุ่นตอนต้น เด็กวัยรุ่นทั้งหญิงและชาย จะให้ข้อจำกัดความของกลุ่มเพื่อนว่าเป็นคนที่จะ “ทำ” อะไรๆ ร่วมกันได้ ความสัมพันธ์จะอยู่ในรูปของการมีกิจกรรมร่วมกัน มีงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่าเด็กวัยรุ่นชายจะให้คำจำกัดความของเพื่อนเป็นกลุ่มเพื่อนร่วมวัย แต่เด็กวัยรุ่นหญิงจะอ้างถึงเพื่อนคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ (Clark, 1985 อ้างถึงใน ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549)

ช่วงวัยรุ่นตอนกลาง สัมพันธภาพของเพื่อนจะเป็นเชิงการมีความสัมพันธ์มากกว่าการกระทำกิจกรรมร่วมกัน โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กหญิง ความสัมพันธ์แนบแน่นทางจิตวิทยาจะเกิดในกลุ่มเพื่อนมากกว่าคนในครอบครัว ความสัมพันธ์กับเพื่อนจะแตกต่างกันระหว่างชายหญิง วัยรุ่น

ชายจะมีแนวโน้มที่ยังคงทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน ในขณะที่วัยรุ่นหญิง จะเริ่มมีความเข้มทาง ความสัมพันธ์ในด้านการไว้นใจเชื่อใจ และความแนบแน่นทางอารมณ์ นั่นคือ เด็กวัยรุ่นหญิงจะมีความรู้สึกร่วมกันมากกว่า

ช่วงวัยรุ่นตอนปลาย สัมพันธภาพเริ่มจะมั่นคงและราบเรียบขึ้น เพราะเด็กวัยรุ่นเริ่มมีวุฒิภาวะมากขึ้น เด็กวัยรุ่นจะเรียนรู้ที่จะเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลและลักษณะบุคลิกภาพเฉพาะของแต่ละคน

การจัดกิจกรรมหรือชมรมต่างๆ เป็นสิ่งที่ควรส่งเสริม เพื่อสนองความต้องการของเด็กในด้านการเข้ากลุ่มและเรียนรู้พฤติกรรมสังคม เด็กที่ไม่เข้ากลุ่มย่อมเสียโอกาสการเรียนรู้พฤติกรรมสังคมหลายอย่าง จะมีพัฒนาการไม่สมตามวัย และถ้าบกพร่องในข้อนี้ที่รุนแรงมากๆ อาจแสดงผลออกมาในลักษณะการประชดประชันชีวิตและสังคม หรือแสดงออกมาในลักษณะช่างคิดช่างฝัน ไม่กล้าเผชิญความเป็นจริงของสังคมและชีวิต

เมื่อพิจารณาจำนวนกลุ่มเพื่อนของเด็ก พบว่าเด็กบางคนอาจมีกลุ่มเพื่อนสนิทเพียงกลุ่มเดียวเด็กบางคนอาจมีกลุ่มเพื่อนมากกว่าหนึ่งกลุ่ม ขึ้นอยู่กับลักษณะกิจกรรมของเขา เช่น กลุ่มเพื่อนเรียน กลุ่มเพื่อนงานสังคม กลุ่มเพื่อนงานอดิเรก กลุ่มของเด็กที่ยังยืนยันว่าในวัยที่ผ่านมา จะเปลี่ยนกลุ่มไม่บ่อยมากเหมือนวัยเด็ก เพราะเด็กในวัยรุ่นนี้ใช้เหตุผลและความคิดนี้ในการเข้ากลุ่มมากกว่า ความสัมพันธ์ในกลุ่มค่อนข้างยั่งยืน และในบางชนิดของสัมพันธภาพอาจยั่งยืนไปจนเป็นผู้ใหญ่ แต่การรวมกลุ่มก็ทำให้เด็กวัยรุ่นมีความผูกพันกับบุคคลต่างวัยทั้งเด็กและผู้ใหญ่น้อยลง (Fuhrmann, 1990 อ้างถึงใน ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549)

เมื่อเด็กวัยรุ่นมีการรวมกลุ่มจึงเกิดการสื่อสารขึ้น ทั้งการสื่อสารระหว่างบุคคล (interpersonal communication) และการสื่อสารกลุ่มย่อย (group communication) มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

### การสื่อสารระหว่างบุคคล (interpersonal communication)

การอธิบายความหมายคำว่า “การสื่อสารระหว่างบุคคล” (interpersonal communication) ยังมีความหลากหลายกันอยู่มากในหมู่นักวิชาการนิเทศศาสตร์ ซึ่งได้เน้นลักษณะและธรรมชาติของการสื่อสารระหว่างบุคคลในแง่มุมที่ต่างกัน (อ้างถึงใน เมตตา กฤตวิทย์, 2532)

จอห์น อาร์ บิทท์เนอร์ (John R. Bittner) นิยามความหมายการสื่อสารระหว่างบุคคล เฉพาะในสถานการณ์การสื่อสารแบบเห็นหน้ากัน (face-to-face)

ริชาร์ด แอล วิฟเวอร์ (Richard L. Weaver) นิยามความหมายการสื่อสารระหว่างบุคคล ว่าอาจเป็นการสื่อสารแบบเห็นหน้ากันหรืออาจเป็นการสื่อสารแบบไม่เห็นหน้ากันก็ได้ เช่น การพูด โทรศัพท์ เป็นต้น

วิลเลียม บรูคส์ และฟิลลิป เอ็มเบิร์ต (William Brooks and Phillip Emmert) มองการสื่อสารระหว่างบุคคลว่าเป็นการสื่อสารที่บุคคลหนึ่งมุ่งจะสร้างอิทธิพลบางอย่างเหนือผู้ที่ตนสื่อสารด้วย

จอห์น สจวต (John Stewart) และแกรี ด็องเจโล (Gary D'Angelo) กลับมองว่าการสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นเรื่องของการแลกเปลี่ยนความเป็นตัวตนของกันและกัน และบุคคลมีโอกาที่จะมีอิทธิพลเหนืออีกบุคคลหนึ่งเท่าเทียมกัน นอกจากความขัดแย้งในเรื่องประเภทหรือธรรมชาติของปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลแล้ว คิม กิฟฟิน และบอบบี้ แพตตัน (Kim Giffin and Bobby Patton) ให้ความเห็นว่า สิ่งที่ทำให้การสื่อสารระหว่างบุคคลต่างจากการสื่อสารระดับอื่นๆ คือ บริบท (context) อันได้แก่ ความเป็นส่วนตัวและความใกล้ชิดนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม สามารถจะสรุปความหมายของการสื่อสารระหว่างบุคคลได้ว่า เป็นกระบวนการถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ความคิด ความรู้สึก และความต้องการของผู้ส่งสาร ไปยังผู้รับสาร และเกิดปฏิกิริยาตอบสนอง โดยปรกติแล้วจะเป็นการสื่อสารที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารเห็นหน้าหรือเผชิญหน้ากัน ดังนั้นจึงทำให้ผู้ทำการสื่อสารร่วมกันมีจำนวนน้อย อาจมีจำนวน 2 คน 3 คน หรือ 5 คน ทั้งนี้จำนวนสูงสุดจะเป็นเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไข 4 ประการ ได้แก่

1. ทุกคนร่วมในการสื่อสารจะต้องอยู่ใกล้ชิดกัน
2. ทุกคนร่วมในการสื่อสารมีบทบาทเป็นทั้งผู้ส่งและผู้รับสาร
3. สารที่ใช้สื่อกันนั้นประกอบด้วยวจนสาร ซึ่งสารอาจเป็นคำพูดหรือตัวอักษร และอวจนสาร (สารที่ไม่ใช่คำพูดและตัวอักษร)
4. โครงสร้างของการสื่อสารมีความยืดหยุ่นสูงทั้งในด้านรูปแบบและเนื้อหา

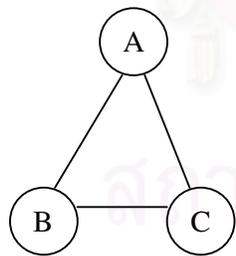
การสื่อสารระหว่างบุคคลไม่ใช่เป็นเพียงพฤติกรรมการสื่อสารที่บุคคลแสดงหรือกระทำ เพื่อให้บรรลุความต้องการของตนอย่างเดียว แต่เป็นพฤติกรรมการสื่อสารที่บุคคลพยายามจะทำให้ผู้อื่นได้สนองความต้องการของตนเช่นกัน บุคคลจึงขึ้นต่อกันและกันรวมทั้งมีผลต่อกันและกันอย่างมาก ภาพที่เราเห็นตัวเราเองกับภาพที่ผู้อื่นเห็นตัวเราก็เป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดการ

สื่อสารระหว่างกัน ด้วยเหตุนี้ การสื่อสารระหว่างบุคคลจึงเป็นกระบวนการของการสร้างความเป็นตนเองและการหาจุดที่ตนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

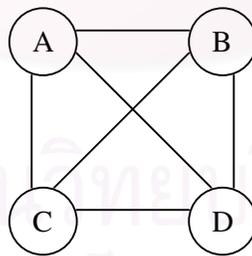
### การสื่อสารกลุ่มย่อย (group communication)

การสื่อสารกลุ่มย่อยเป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสารระหว่างบุคคล มีลักษณะของการพูดคุยแบบเผชิญหน้ากัน จำนวนสมาชิกมีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป แต่ไม่ควรเกิน 10 คน หรือมิฉะนั้นก็จะต้องแบ่งซอยกลุ่มออกไปอีก เพราะในการสื่อสารกลุ่มย่อยนั้น สมาชิกทุกคนควรได้มีโอกาสเท่าเทียมกันในการพูดคุยแลกเปลี่ยนความเข้าใจและข้อคิดเห็น ถ้าจำนวนสมาชิกมากเกินไป โอกาสดังกล่าวจะลดน้อยลง ปฏิกริยาหมุนเวียนจะหายไป ในการสื่อสารที่จำนวนสมาชิกไม่เกิน 10 คน ปฏิกริยาสะท้อนกลับซึ่งเป็นหัวใจของการสื่อสารกลุ่มย่อยจะเป็นไปอย่างรวดเร็วและทั่วถึงกัน ขนาดของกลุ่มย่อยที่ดีที่สุดควรมีสมาชิก 5 คน ลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ สมาชิกจะต้องมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

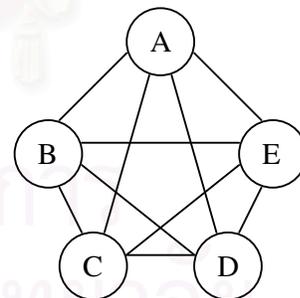
ปฏิกริยาสัมพันธ์ของสมาชิกในการสื่อสารกลุ่มย่อยค่อนข้างสลับซับซ้อนกว่าการสื่อสารในรูปแบบอื่น ตัวอย่างเช่น ในกลุ่มที่มีสมาชิก 3 คน จะมีช่องทางของการสื่อสาร 3 ช่องทาง ในกลุ่มที่มีสมาชิก 4 คน จะมีช่องทางของการสื่อสาร 6 ช่องทาง และในกลุ่มที่มีสมาชิก 5 คน จะมีช่องทางของการสื่อสาร 10 ช่องทาง เป็นต้น



3 คน 3 ช่องทาง



4 คน 6 ช่องทาง



5 คน 10 ช่องทาง

### ภาพแสดงช่องทางของการสื่อสารในกลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกแตกต่างกัน

การสื่อสารกลุ่มย่อยทำให้เกิดประโยชน์ในด้านการพัฒนาตนเอง โดยจะสะท้อนให้สมาชิกได้มองเห็นตนเองว่าเป็นคนอย่างไร สมาชิกบางคนแสดงออกมากเกินไป บางคนก็เน้นที่ตนเองเป็น

ศูนย์กลาง บางคนก้าวร้าว บางคนชอบใช้อำนาจข่มขู่ ซึ่งจะทำให้สมาชิกอื่นๆ ไม่ยอมรับ ปฏิบัติยาสะท้อนกลับของสมาชิกกลุ่มจะทำให้เขารู้สึกตัว สำนึกได้ และปรับปรุงตนเอง เพื่อที่จะให้กลุ่มยอมรับและสามารถเข้ากับกลุ่มได้ การเข้ากลุ่มจะช่วยให้บุคคลได้รู้จักตนเองและผู้อื่นมากขึ้น สมาชิกได้เห็นพฤติกรรมในรูปแบบต่างๆ ของผู้อื่น ทำให้เกิดความคิดและประเมินผลได้ว่าใครดี ใครไม่ดี และเมื่อมองคนอื่นแล้วก็ต้องย้อนมามองตนเองด้วยเหมือนกันเพื่อเปรียบเทียบ กลุ่มจึงเปรียบเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นตัวเอง และเปรียบเทียบกับคนอื่น เห็นข้อดีข้อเสียและสามารถพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นได้ นอกจากนี้ กลุ่มยังสามารถสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกไปในทางดี ผักผ่อนให้รู้จักมีเหตุผล และมีบุคลิกภาพที่ดีตามความต้องการของกลุ่ม ด้วยเหตุนี้เอง กลุ่มจึงมีอิทธิพลที่จะพัฒนาสมาชิกกลุ่มให้เป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมอันเป็นที่พึงประสงค์ของสังคมได้

#### 2.1.4 พัฒนาการทางความคิดของเด็กในช่วงอายุ 16 –18 ปี

ในระยะเวลาวัยรุ่น เด็กมีความเจริญเติบโตทางสมองถึงขีดเต็มที่ จึงสามารถคิดได้ในทุกๆ แบบ และทุกๆ แบบของวิธีคิด หากเด็กได้รับการศึกษาอบรมมาตามขั้นตอนด้วยดี ระยะเวลานี้เป็นระยะที่เด็กจะแสดงความปรารถนาอย่างชัดเจน และเห็นความแตกต่างของเด็กวัยนี้กับวัยอื่นๆ ได้ชัด การเรียนรู้เรื่องยากๆ เรื่องที่เป็นนามธรรมซับซ้อน เด็กก็สามารถเข้าใจได้ อย่างไรก็ตาม ฟิงนิคเสมอว่าคุณภาพของความคิดของเด็กนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของสมอง พันธุกรรม การเรียนรู้ในวัยที่ผ่านมา และบทเรียนทางวิชาการต่างๆ ที่เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่เอื้อหรือไม่เอื้อต่อการพัฒนาความคิดของเด็ก

#### กระบวนความคิดแบบต่างๆ ในช่วงวัยรุ่น

เด็กวัยรุ่นมีกระบวนความคิดแบบต่างๆ มากมาย ดังตัวอย่างที่ได้ยกมา ต่อไปนี้

1. รู้จักคิดเป็นเหตุเป็นผล ไม่เชื่ออะไรง่ายๆ
2. รู้จักคิดแบบวิทยาศาสตร์ (scientific thinking) ซึ่งรวมถึงลักษณะคิดวิเคราะห์ (analyzation) วิพากษ์วิจารณ์ (criticism) คิดอย่างมีระเบียบแบบแผน (systematic thinking) ต้องการคิดนี้ด้วยตนเอง ระยะเวลาเด็กจึงรู้สึกซิงซังกับคำสั่งบังคับ คำสั่งให้เชื่อและต้องคล้อยตาม
3. รู้จักตัดสินใจในเรื่องยากๆ รวมทั้งการค้นหาข้อมูลมาใช้ประกอบการตัดสินใจ

4. มีความคิดรวบยอดเรื่องราวต่างๆ ลึกซึ้งขึ้น ฉะนั้นจึงเชื่อมโยงประสบการณ์ในอดีตเข้ากับปัจจุบัน และคาดหวังหรือวางแผนสำหรับอนาคต
5. เข้าใจและมีความคิดรวบยอดเรื่อง ทฤษฎี กฎ ระเบียบ วินัย ฉะนั้น จึงสามารถเรียนเข้าใจเรื่องเหล่านี้และนำไปใช้ได้ ชอบการเล่นที่มีกฎเกณฑ์วิธีเล่นซับซ้อน
6. รู้คิดด้วยภาษาจากความคิดภายในมากขึ้น คือคิดโดยไม่ต้องเห็นของจริง เพราะความคิดเชิงนามธรรมพัฒนามาก สามารถสร้างความคิดในใจได้มากและซับซ้อน
7. รู้คิดด้วยภาพความคิดในใจ ทำให้สามารถคิดเรื่องนามธรรมที่ยากๆ ได้ ครั้งผสมผสานกับความคิดเชิงวิทยาศาสตร์ ทำให้เกิดความรู้ทางตรรกศาสตร์

เด็กวัยรุ่นชอบวิพากษ์วิจารณ์ ชอบทนายปัญหา เด็กที่มีสมองดีสามารถมีสมาธิในการทำงานมากขึ้นและนานขึ้นกว่าเดิม เด็กสมองไม่ค่อยดีช่วงความสนใจงานเฉพาะหน้ามักสั้น และทำงานยากๆ ไม่ค่อยได้ เด็กที่มีสติปัญญาสูง มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักคิดวางแผนการอนาคต มีอารมณ์มั่นคง กล้าสู้ปัญหา แก้ไขปัญหาชีวิต และเหตุการณ์ประจำวันได้

### ความคิดแบบ egocentric ในวัยรุ่น

ในวัยทารกเด็กไม่สามารถแยกแยะความจริงเฉพาะตนว่าแตกต่างกับความจริงจากข้อคิดเห็นของผู้อื่น และข้อเท็จจริงของโลกหรือชีวิตอย่างไร ต่อมาจะค่อยๆ ลด "egocentric" ในแง่มุมต่างๆ ลง ตามความเจริญเติบโตของสติปัญญาและการเพิ่มปฏิสัมพันธ์กับผู้คนและสิ่งแวดล้อม แต่ก็ปรากฏลักษณะ egocentric อย่างใหม่ขึ้นในวัยรุ่นนั่นคือ เด็กจะหมกมุ่นคิดคำนึงว่าตนเองคือใคร รู้สึกหวั่นไหวและให้ความสำคัญกับคำวิพากษ์วิจารณ์ของผู้อื่นเกี่ยวกับตนเองมากกว่าวัยอื่นๆ และวัยรุ่นเกี่ยวข้องกับรูปร่างของตนเป็นอย่างมาก (Gormly & Brodzinsky, 1989: 310-312)

### ความคิดเกี่ยวกับ "ตน" ของเด็กวัยรุ่น

#### 1. แนวคิดในการประเมินตน

การประเมินตนเองของวัยรุ่น หรือความคิดเกี่ยวกับตนเอง (self concept) มักมาจากความคิดเห็นหรือความรู้สึกที่บุคคลอื่นมีต่อตน มากกว่าที่เขาจะประเมินหรือคิดเห็นด้วยตนเอง

เขามักคาดหวังว่าสิ่งที่เขาสนุก ตื่นเต้น สนใจ ชอบ คนอื่นๆต้องรู้สึกสำนึกเช่นนั้นด้วย ดังนั้น หากพ่อแม่แสดงความไม่เห็นด้วยต่อดนตรีที่เขาชอบ ต่อเสื้อผ้าที่เขาสวมใส่ ต่อทรงผมที่เขาเลือกไว้เขาจึงรู้สึกสับสนระคนแปลกใจเมื่อวัยรุ่นพบปะกันจึงมักจะวิพากษ์วิจารณ์ซึ่งกันและกันเกี่ยวกับทรงผม แบบเสื้อ รองเท้า คู่รัก ความสนใจ รสนิยมต่างๆ ทั้งนี้เพื่อทดสอบว่าคนอื่นคิดเห็นต่อสิ่งนั้นอย่างไร คนอื่นรู้สึกกับตนอย่างไร แตกต่างกับแนวคิดทัศนคติของตนเกี่ยวกับสิ่งนั้นๆ อย่างไม่เพียงใด

## 2. ตน 3 ลักษณะ

ตน หรือ self ของวัยรุ่นอาจแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะคือ “abiding self” “transient self” และ “personal fable”

“abiding self” คือ ลักษณะบุคลิกภาพภายนอกของวัยรุ่นที่เห็นง่าย เปลี่ยนแปลงง่าย เช่น รสนิยมในการแต่งตัว ทรงผม รองเท้า อาหาร เพื่อนที่ชอบ เพลง ฯลฯ ส่วนนี้เป็นส่วนที่เปลี่ยนแปลงได้ง่าย เป็นส่วนที่เด็กวัยรุ่นเปิดเผยให้ผู้อื่นรู้โดยเฉพาะเพื่อน

“transient self” คือ บุคลิกลักษณะในด้านสติปัญญา ความสามารถ ส่วนนี้เป็นส่วนที่ค่อนข้างเป็นโลกส่วนตัวของวัยรุ่น ซึ่งเขาไม่ยอมเปิดเผยให้ผู้อื่นรู้ โดยเฉพาะผู้สูงวัยกว่าหรือผู้ที่เด็กกว่าตน

“personal fable” เป็นส่วนของความคิดฝัน เป็นโลกส่วนตัว เป็นจินตนาการเกินความเป็นจริง เขามักเป็นตัวเอกในเรื่องที่เขาคิดฝันขึ้น คนอื่นๆ อาจจะมองไม่เห็นไม่เข้าใจโลกส่วนตัวแบบนี้ของเขา เขาอาจเล่าหรือเปิดเผยโลกส่วนตัวด้านนี้ของเขาโดยการเขียนบันทึก (diary) หรือบอกเล่าแก่เพื่อนที่เขาสนิทหรือไว้วางใจจริงๆ การที่เด็กวัยรุ่นชอบอ่านนิยายเพื่อฝันหรือการ์ตูนต่างๆ นั้นเป็นการตอบสนองตามแนวคิดด้านนี้ของเขา ซึ่งบางทีลักษณะนี้อาจติดตัวไปจนเป็นผู้ใหญ่

### พัฒนาการด้านเหตุผลเรื่องความดี-ชั่ว หรือศีลธรรมจรรยา

ระยะวัยรุ่นเป็นระยะที่เด็กกำลังสร้างรูปแบบของค่านิยมเรื่องศีลธรรมจรรยาเฉพาะตน และของสังคม จากทฤษฎีพัฒนาการทางศีลธรรมจรรยาของ Kohlberg

ระยะวัยรุ่น จะมีขั้นตอนพัฒนาการทางศีลธรรมจรรยาอยู่ในขั้นตอนที่ 2 คือ ขั้นมีศีลธรรมจรรยาตามขนบธรรมเนียมประเพณี (conventional morality) โดยจะทำตามศีลธรรม

ชนบธรรมเนียมประเพณี เพราะอยากเป็นเด็กดี หรืออยากได้รับความนิยมนิยมขึ้น และทำตามกฎระเบียบของสังคมเพื่อให้สังคมมีความปกติสุข

### การค้นหาและเข้าใจตนเอง

ความรู้สึกอยากรู้จักตนเองเป็นกระบวนการสืบเนื่องตลอดชีวิต แต่ความลึกซึ้งแตกต่างกันไปตามวัย การค้นหาตนเองมีหลายแง่มุม เช่น ความสนใจ ทัศนคติ ความถนัด ความสามารถที่แท้จริง ความไม่ชอบและชอบ การค้นหาตนเองจะลึกซึ้งขึ้นเมื่อเข้าสู่ระยะวัยรุ่นตอนกลางและตอนปลาย และแตกประเด็นไปสู่ด้านต่างๆ

การค้นหาและเข้าใจตนเองของวัยรุ่นด้านต่างๆเป็นเรื่องยุ่งยากทั้งฝ่ายเด็กเอง ฝ่ายเพื่อนร่วมกลุ่มของเด็ก รวมไปถึงบุคคลที่รอบล้อมเด็กทั้งที่โรงเรียน ที่บ้านและในสังคมด้วย ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงทางกาย การต้องทำตามบทบาทแห่งเพศหญิงหรือชาย ต้องทำตนให้พ้นความเป็นเด็ก ความจำเป็นต้องเลือกอาชีพ ฯลฯ การค้นหาตนเองนี้สัมพันธ์ใกล้ชิดกับการนับถือวีรบุรุษ การแสวงหาอุดมคติ ค่านิยม และปรัชญาชีวิต กว่าเด็กวัยรุ่นจะ “พบตนเอง” คือเข้าใจตนเองแจ่มแจ้งอาจต้องประสบภาวะสับสนทางอารมณ์ไม่น้อย บางทีโดยไม่รู้ตัว ต้องพบภาวะอารมณ์หลงตัวเอง (ตีราคาตัวเองสูงเกินจริง) หรือการดูถูกตัวเอง (ตีราคาตัวเองต่ำเกินจริง) จะต้อง **“มีโครงร่างของตนสมบูรณ์ในระยะวัยรุ่น”** จึงจะกลายเป็นบุคคลที่มีความมั่นคงในชีวิตและจิตใจ สืบไปในอนาคตภายหน้า มิฉะนั้นแล้ว จะกลายเป็นบุคคลต้นๆ ไม่เข้าใจตนเอง ไม่สามารถมีความสัมพันธ์อันลึกซึ้งกับผู้อื่นได้ ไม่สามารถมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และต่อผู้อื่นอย่างน่าเชื่อถือ

สำหรับนักทฤษฎีจิตสังคมบางคน เช่น แอริคสันได้ให้ความสำคัญของ “การค้นหาตนเอง” ในวัยรุ่นเป็นอย่างมาก ว่าเป็นลักษณะพัฒนาการที่สำคัญประจำวัยซึ่งเด็กวัยรุ่นจะต้องพัฒนาให้ “พบตน” จึงจะผ่านพ้นภาวะวิกฤตในวัยรุ่น และเข้าสู่วัยผู้ใหญ่อย่างมีตัวตนอันมั่นคง

### การเล่น

การเล่นยังคงมีความสำคัญต่อเด็กวัยแรกวัยและวัยรุ่น เพราะเป็นวิธีสนองความต้องการทางสังคม อารมณ์ และสติปัญญา เด็กวัยรุ่นชอบเล่นกับเพื่อนทั้งต่างเพศและเพศเดียวกัน แต่ถ้าได้เล่นร่วมกับเพื่อนทั้งต่างเพศและเพศเดียวกัน จะเกิดความรู้สึกสนุกสนาน การเล่นหมายรวมถึงการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ถ้าเล่นกันเป็นเกมก็จะเป็นเกมที่ซับซ้อน มีกฎ ระเบียบ ความยาก

มากขึ้น ชายวัยรุ่นชอบการเล่นที่ผาดโผน ตื่นเต้น ใช้พลังกำลังมากๆ หญิงชอบการเล่นที่ไม่หักโหม รุนแรงมากและอยู่ในกรอบระเบียบมากกว่าชาย การเล่นสะสมสิ่งต่างๆ ซึ่งเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก ตอนกลางและจะสืบทอดเนื่องมาจนถึงวัยนี้ การเล่นสะสมสร้างนิสัยที่ดีงานหลายอย่าง เช่น ทัศนคติเครื่องมือใช้ รักระเบียบ รักความสะอาดรู้จักแยกแยะประเภท ฯลฯ เมื่อเด็กเข้าสู่วัยรุ่น ตอนกลางและตอนปลาย เด็กจะสนใจการเล่นต่างๆ น้อยลงเพราะต้องหมกมุ่นกับเรื่องราวอื่นๆ เช่น การเลือกอาชีพ การเปลี่ยนระดับการศึกษา ความหมกมุ่นการศึกษา ความสนใจเพศตรงกันข้าม การแสวงหาอุดมการณ์ปรัชญาชีวิต การเตรียมตัวประกอบอาชีพ ฯลฯ อย่างไรก็ตาม การเล่นก็ยังคงเป็นกิจกรรมด้านหนึ่งของชีวิตวัยรุ่นตลอดวัย แต่มักเป็นการเล่นร่วมกับกลุ่มเพื่อนร่วมวัยทั้งสองเพศและเพศเดียวกันในรูปแบบต่างๆ อย่างไรก็ตาม เด็กวัยนี้มักมีเวลาสำหรับเล่นน้อยลงกว่าทุกวัยที่ผ่านมา (Fuhrmann, 1990)

## การใช้ภาษาสื่อสาร

### การใช้ภาษาของเด็กวัยรุ่นในฐานะเป็นผู้รับสาร

การรับสารของเด็กวัยรุ่นไม่ว่าจะเป็นด้านวัจนภาษาหรืออวัจนภาษาเป็นไปอย่างกว้างขวาง เพราะพัฒนาการทางความคิดของเด็กวัยนี้เติบโตเต็มที่พร้อมที่จะรับสารต่างๆ ได้ทุกชนิด แต่เนื่องจากเด็กวัยนี้มีความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและมีลักษณะเฉพาะวัย ทำให้ความสนใจในการรับสารโน้มเอียงไปในบางเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับตนเองเป็นส่วนใหญ่

### การใช้ภาษาของเด็กวัยรุ่นในฐานะเป็นผู้ส่งสาร

เด็กวัยรุ่นสามารถใช้ภาษาในการส่งสารได้อย่างกว้างขวาง และมักชอบที่จะใช้ภาษาที่มีลักษณะเฉพาะที่รู้จักกันในหมู่พวกเดียวกัน เพื่อพยายามสร้างเอกลักษณ์ของกลุ่มขึ้นมา ดังจะเห็นได้ว่าภาษาแสลงต่างๆ มักมาจากเด็กวัยรุ่นเสียเป็นส่วนใหญ่

นอกจากนี้ ในระยะวัยรุ่นตอนปลาย เด็กเริ่มสามารถสร้างผลงานด้านภาษาที่ถ่ายทอดลักษณะความคิดฝันของตนออกมาให้ปรากฏแก่สายตาของผู้อื่นได้อย่างประณีตทั้งในด้านวัจนภาษาที่เป็นภาษาพูด ภาษาเขียน หรือภาพศิลป์ และอวัจนภาษาที่ปรากฏออกทางแวตาสีหน้า และท่าทาง ในขณะที่ภาษาก็มีอิทธิพลต่อการคิดเชิงเหตุผลของเด็กไทย โดยจะต้องเป็นภาษาที่มีลักษณะผสมผสานกันของทั้งส่วนที่เป็นถ้อยคำ (Verbal) และที่ไม่เป็นถ้อยคำ (Nonverbal) ตามระดับที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก (จำนง วิบูลย์ศรี, 2528)

ตารางสรุปความแตกต่างทางพัฒนาการด้านต่าง ๆ ระหว่างเด็กวัยรุ่นตอนต้น (13 – 15 ปี)  
และ เด็กวัยรุ่นตอนกลางต่อเนื่องไปถึงวัยรุ่นตอนปลาย (16 – 18 ปี)

พัฒนาการ	วัยรุ่นตอนต้น (13 – 15 ปี)	เด็กวัยรุ่นตอนกลางถึงปลาย (16 – 18 ปี)
พัฒนาการทางกาย	<p>มีความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะลักษณะต่างๆที่บ่งบอกลักษณะของเพศชายและเพศหญิง</p> <p>โดยเด็กหญิงจะเจริญเติบโตด้านร่างกายเร็วกว่าเด็กชาย</p>	<p>การเจริญเติบโตด้านร่างกายระหว่างเด็กหญิงและเด็กชายจะเริ่มทันกันในระยะวัยรุ่นตอนกลาง</p> <p>และเด็กชายมักล้ำหน้าในด้านส่วนสูงและน้ำหนักเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นตอนปลาย</p>
พัฒนาการทางอารมณ์	<p>อารมณ์ค่อนข้างอ่อนไหวและเปลี่ยนแปลงง่าย เนื่องจากมีความสับสนหรือกังวลกับความเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย</p>	<p>อารมณ์รุนแรงมากขึ้นเมื่ออยู่ในระยะวัยรุ่นตอนกลาง เนื่องจากมีความรู้สึกกดดันอันเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงวัยรุ่นตอนต้น ประกอบกับความรู้สึกก้าวร้าวระหว่างความเป็นเด็กกับความเป็นผู้ใหญ่</p> <p>เมื่อเข้าสู่ระยะวัยรุ่นตอนปลายจะมีอารมณ์สุขุมเยือกเย็น และมีความอดทนมากขึ้น</p>

พัฒนาการ	วัยรุ่นตอนต้น (13 – 15 ปี)	เด็กวัยรุ่นตอนกลางถึงปลาย (16 – 18 ปี)
<p data-bbox="402 638 521 716"><b>พัฒนาการทางสังคม</b></p>	<p data-bbox="613 344 961 653">เด็กชายและเด็กหญิงยังไม่ค่อยให้ความสนใจซึ่งกันและกันมากนัก และมักเกาะกลุ่มอยู่กับเพื่อนเพศเดียวกัน โดยมีความรู้สึกเป็นพรรคเป็นพวกกันมากกว่า</p> <p data-bbox="613 730 961 932">ชอบทำอะไรตามกลุ่มหรือบุคคลที่มีอิทธิพลต่อกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มยอมรับตนในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม</p>	<p data-bbox="984 285 1377 659">ในระยะเวลาวัยรุ่นตอนกลางเริ่มมีความสนใจในเรื่องเพศและสนใจเพศตรงข้าม อยากทดลองทำทุกอย่างอย่างไม่เคยลอง เริ่มมีเพื่อนสนิทที่รักใคร่และให้ความไว้วางใจซึ่งกันและกันในการเล่าความในใจหรือปรึกษาปัญหาต่างๆ</p> <p data-bbox="984 730 1377 1094">เมื่อเข้าสู่ระยะวัยรุ่นตอนปลายจะมีการปรับตัวในสังคมได้ดีขึ้น การคบหาสมาคมกับบุคคลแปลกหน้ามีวงกว้างมากขึ้นและปรับตัวได้เร็วขึ้นสามารถเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้ดีและมีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคมมากขึ้น</p>
<p data-bbox="402 1415 521 1493"><b>พัฒนาการทางความคิด</b></p>	<p data-bbox="613 1171 961 1318">มีความเข้าใจแนวคิดต่างๆที่มีความเป็นนามธรรมมากขึ้น แต่ยังคงอยู่ในวงจำกัด</p> <p data-bbox="613 1394 961 1654">ตระหนักในความสามารถของตน ไวต่อความรู้สึกของคนอื่นที่มีต่อตน แต่ยังคงให้ความสนใจต่อความคิดของตนมากกว่าความคิดของคนอื่น</p>	<p data-bbox="984 1115 1377 1654">ในระยะเวลาวัยรุ่นตอนกลางซึ่งเป็นช่วงที่นักจิตวิทยาส่วนใหญ่เชื่อว่าพัฒนาการทางสมองเจริญเติบโตมากที่สุด ทำให้สามารถติดตามความคิดผู้ใหญ่ได้เกือบทุกเรื่อง และเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ดี อยากคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจเรื่องต่างๆด้วยตนเอง แต่ประสบการณ์ยังน้อยจึงมักเป็นความคิดในแง่มุมเดียวและขาดความสุ่มรอบคอบ</p> <p data-bbox="984 1724 1377 1871">ในระยะเวลาวัยรุ่นตอนปลายจะเริ่มคิดถึงความเป็นอยู่ของชีวิตในอนาคต อาชีพและการตั้งครอบครัว</p>

พัฒนาการของเด็กวัยรุ่นในด้านต่างๆ ทั้งพัฒนาการทางกาย อารมณ์ สังคม และความคิด ล้วนมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อกันและกัน ซึ่งพัฒนาการต่างๆ เหล่านี้ยังส่งผลต่อบุคลิกภาพ การสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะอีกด้วย แต่นอกจากเรื่องของพัฒนาการทางด้านต่างๆ แล้ว เรื่องของปัญหาของวัยรุ่นก็ส่งผลต่อบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะ ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

## 2.2 ปัญหาของเด็กในช่วงอายุ 16 – 18 ปี

ปัญหาประจำวัยรุ่นมีมากมายหลาย ที่สำคัญๆ เช่น การมีตนอันสับสน การมีอารมณ์ไม่มั่นคง ประเดี๋ยวดีประเดี๋ยวร้ายเปลี่ยนแปลงง่าย ปัญหาความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ ปัญหาการแสวงหาอุดมการณ์วัยรุ่น ปัญหาการเลือกอาชีพ ปัญหาช่องว่างระหว่างวัย

แท้จริงชีวิตมีปัญหาเกิดความจำเป็นต้องปรับตัวและแก้ไขความขัดแย้งประจำทุกวัย แต่ระยะวัยรุ่นมีลักษณะพิเศษเพราะเกิดผลต่อเนื่องลูกกลมได้ง่าย เนื่องจากวัยรุ่นส่วนหนึ่งมักมีอารมณ์อ่อนไหวง่าย อยากรับอิสระ อยากรับเป็นผู้ใหญ่ ไม่อยากฟังเหตุผลของใคร เจ้าทิฐิ อดดีถือดี แต่ในขณะเดียวกันก็ยังขาดความเชี่ยวชาญในปัญหาชีวิต จึงพลั้งพلقاءได้ง่าย ในวัยนี้เมื่อพลาดลงไปแล้วอาจทำให้เสียจังหวะชีวิต เหตุการณ์บางเรื่องอาจเป็นการสูญเสียที่แก้ไขให้เหมือนเดิมไม่ได้

วัยรุ่นผู้เข้าใจปัญหาประจำวัยของตนและสามารถปรับตัวดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม คือวัยรุ่นที่มีความสุข จะกลายเป็นผู้ใหญ่ที่จะประสบความสำเร็จในอนาคต วัยรุ่นผู้ไม่ทราบถึงปัญหาประจำวัยของตนย่อมปรับตัวและแก้ไขปัญหาชีวิตได้ยาก หากปรับตัวและแก้ไขไม่เหมาะสมก็จะกลายเป็น “วัยรุ่นที่มีปัญหา” ดังต่อไปนี้

### 2.2.1 ปัญหาความเร่งรีบของวัยรุ่น

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมามีปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมเมืองในหลายประเทศ คือ ปัญหาเด็กเร่งรีบ (hurried children) นั่นคือ เด็กถูกกระตุ้นและผลักดันให้ประพฤติตนเหมือนเป็นผู้ใหญ่ เด็กจะถูกคาดหวังให้เข้มแข็ง แข่งขัน มีความสำเร็จในด้านต่างๆ และมีวิชาชีพอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดปัญหาเด็กในแง่มุมต่างๆ เช่น ชี้กั้วล เครียด ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน อาชญากรเด็ก

ยาเสพติดต่อต้านสังคมและอื่นๆ ถ้าสืบประวัติของเด็กเหล่านี้ มักจะพบว่าจำนวนหนึ่งเป็นเด็กที่ถูกเร่งรัดให้พัฒนา

เมื่อแยกแยะปัญหาเด็กเร่งรัดจะพบว่าเหตุที่ทำให้เด็กปัญหาจากพ่อแม่ โรงเรียน และสื่อมวลชน ดังจะอภิปรายตามสมควร ดังนี้ (เก็บความจาก Fuhrmann, 1990; Gormly & Brodzinsky, 1989; ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2536)

## 1. แรงกดดันจากพ่อแม่

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา พ่อแม่ของเด็กที่เป็นชนชั้นกลางมีความพยายามที่จะสร้างฐานะให้มั่นคงเพราะสภาพสังคมบีบบรัดผลักดันให้ต้องยกฐานะขึ้น ดังนั้น พ่อแม่จึงมักจะตั้งความคาดหวังเอาไว้ที่ลูกๆ ของตน ให้ลูกเป็นตัวแทนของความสำเร็จที่ตนขาดไป พ่อแม่จะใช้เด็กเป็นเครื่องบ่งบอกสถานะของตนเอง การเข้าโรงเรียนที่ดีมีชื่อเสียงการแต่งตัวที่ดี การเรียนพิเศษ การสอบเข้ามหาวิทยาลัย กลายเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดที่ตอกย้ำให้กับเด็ก เด็กจะไม่มีโอกาสเป็นคนปานกลางธรรมดา แต่จะต้องเป็นเด็กดีเยี่ยมเด็กจะกวาดวิชา เรียนพิเศษ สอบเข้าโรงเรียนอนุบาลไปจนถึงมหาวิทยาลัย เด็กบางพวกนอกจากจะเรียนหนังสือแล้วจะมีตารางกิจกรรมเกือบตลอดเวลา เด็กจะต้องเรียนเปียโน ดนตรี วาดรูป เต้นบัลเลต์ และอื่นๆ ซึ่งอาจเรียกว่าเด็กถูกวางโปรแกรมมากมายเกินความจำเป็น (over program) เราจะพบพ่อแม่ที่พยายามผลักดันให้ลูกเป็นนักดนตรี นักกีฬา หรืออื่นๆ และเด็กหลายคนที่มีชื่อเสียงในด้านดนตรี กีฬา หรือนักแสดง จะมีปัญหาชีวิตส่วนตัว เนื่องจากถูกผลักดันให้โตเร็วและมีความรับผิดชอบเร็วเกินวัย

ปัญหาที่พ่อแม่ไม่มีเวลาให้กับเด็กจะด้วยปัญหาการหย่าร้าง ทำงานหนัก พ่อแม่เดี่ยว และหรืออื่นๆ ก็ตาม พ่อแม่เหล่านี้อาจผลักรับความรับผิดชอบที่ยิ่งใหญ่ในการดูแลลูกๆ ไปให้พี่วัยรุ่นซึ่งโตกว่าทุกๆ ที่พี่ๆ อาจยังไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะดูแลน้องๆ ได้ เด็กวัยรุ่นบางคนอาจถูกผลักดันให้มีความรับผิดชอบในการตัดสินใจเรื่องสำคัญ เช่น ช่วยแม่ตัดสินใจว่าจะฟ้องหย่าพ่อดีหรือไม่ จะหาเงินมาช่วยจุนเจือครอบครัวมากน้อยแค่ไหนอย่างไร เด็กวัยรุ่นเป็นเด็กที่จะมีปัญหามากในกรณีที่พ่อแม่หย่าร้างเพราะเด็กจะถูกระบายและรับรู้ความเครียด ความกลัว ความเหงา ว่าเหว่ของพ่อแม่ยุคใหม่ ในบางท้องถิ่นเด็กวัยรุ่นถูกผลักดันให้รับภาระของครอบครัวโดยการเป็นโสเภณี

## 2. แรกกุดตันจากโรงเรียน

ในสังคมเทคโนโลยีขั้นสูงสมัยใหม่ เราต้องการคนที่มีความสามารถและมีทักษะสูงตามไปด้วยโรงเรียนมีภาระหน้าที่ที่จะผลิตบุคลากรป้อนให้กับสังคม โรงเรียนสมัยใหม่จึงมักจะถูกเรียกว่าเป็น “อุตสาหกรรม” ที่ผลผลิต คือ เด็ก โรงเรียนจับเด็กเข้าสู่สายการผลิต วางโปรแกรมและออกมาเป็นผลผลิตที่สังคมอุตสาหกรรมต้องการ

โรงเรียนสมัยใหม่จึงจับวิชาต่างๆ ยัดเยียดให้เด็กได้รับอย่างเร่งรีบ เด็กจะถูกวางโปรแกรมสอนให้ทำข้อสอบมากกว่าที่จะให้ความรู้พัฒนาการไปตามลำดับวัยที่เหมาะสมกับเด็ก

เด็กนักเรียนโรงเรียนมัธยมจะมีการแข่งขันกันสูง เด็กจะต้องประสบผลสำเร็จทั้งในโรงเรียนและในการแข่งขันกันเข้ามหาวิทยาลัย หากเข้าไม่ได้ นอกจากจะทำให้เกิดการสูญเสียความภาคภูมิใจในตนเองแล้ว ยังมีปัญหาทางอารมณ์อื่นๆ เช่น อับอายเพื่อนฝูง ครู และถูกแรงกดดันจากพ่อแม่อีกด้วย

## 3. แรกกุดตันจากสื่อมวลชน

ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิดีโอ มีบทบาทต่อความคิดและทัศนคติของเด็ก ภาพความรุนแรง ความสัมพันธ์ทางเพศ มีอิทธิพลต่อสิ่งที่เด็กเชื่อถือ ยึดเอาเป็นแบบอย่าง เด็กได้เห็นภาพหวาดเสียวในขณะที่เด็กอาจจะยังอยู่ในวัยที่รับเรื่องเหล่านั้นไม่ได้ หรือยังไม่สามารถแยกแยะตรรกะตรองได้ว่าสิ่งที่เห็นหรือได้ยินนั้นมีข้อดีข้อเสียอย่างไร

นิตยสาร วารสาร หนังสือ เป็นสื่อที่เด็กสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย ในทางกลับกัน ภาพยนตร์หรือละครชีวิตครอบครัวที่ปรากฏทางโทรทัศน์บ่อยครั้งก็ดูดีเกินจริง ชวนให้เด็กชื่นชมเพื่อฝันพอๆ กับภาพยนตร์ที่ขายความรุนแรงและเรื่องเพศ

นอกจากนั้น ตัวเอกต่างๆ ในโทรทัศน์ หนังสือ หรือวิดีโอ ส่วนใหญ่ก็มักเป็นบุคคลที่มีความเก่งเกินจริง มีความสามารถในด้านต่างๆ ทุกด้าน เด็กวัยรุ่นมีสภาพธรรมชาติที่สำคัญคือแสวงหาปรัชญาอุดมการณ์ชีวิต เลียนแบบและนับถือผู้ที่ตนชื่นชอบ จึงยึดถือบุคคลเหล่านั้นเป็นแบบอย่างซึ่งเด็กอาจมีความสามารถไม่เพียงพอ หรือบุคคลเหล่านั้นเป็นเพียงสิ่งที่ผู้สร้างคิดฝันขึ้นไม่มีบุคคลเช่นนั้นในชีวิตจริง เมื่อเขาไม่สามารถถีบตัวไปถึงเป้าหมายที่นึกฝันวางไว้ จึงทำให้เกิดความสับสนในใจจนกลายเป็นเด็กวัยรุ่นที่ต้องใช้กลไกป้องกันตัวมากมาย เพื่อฝัน หรือแสดงออกแปลกๆ เพื่อให้ตนเองได้เป็น “พระเอก” “นางเอก” ตามที่ตนเรียนรู้และเลียนแบบจากสื่อมวลชน ทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว ในบางกรณีกลายเป็นเด็กแค้นแค้นหรือพฤติกรรมผิดทางเพศอย่างใดอย่างหนึ่ง

## 2.2.2 ปัญหาการค้นหาตนเอง

วัยรุ่นอาจประสบปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการค้นหาตน อาทิเช่น

1. ไม่ทราบว่าจะค้นหาตัวเองเพื่อจะเข้าใจตนเองได้อย่างไร
2. ค้นหาตัวเองไม่พบ
3. ตอนที่พบไม่ใช่ตนเองที่แท้จริง เช่น เป็นตนเองในความคิดฝัน เป็นตนเองในรูปแบบที่เพื่อนคาดหวัง หรือภาพลักษณ์ขวัญใจวัยรุ่นที่ตนนิยม
4. มีภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองที่สับสน
5. ภาพตนเองที่ได้พบเป็นภาพที่ด้อยศักดิ์ศรี และเต็มไปด้วยความน้อยเนื้อต่ำใจ
6. ค้นหาภาพพจน์ของตนเองอย่างผิดวิธี
7. สิ่งแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ ครอบครัว ไม่ช่วยให้เด็กวัยรุ่นค้นหาตนเองและพบ “ตนของตนเอง” ที่มั่นคงและมั่นใจในตัวเอง ในชีวิตและอนาคต

เด็กวัยรุ่นที่ไม่อยากค้นหาตัวเองและผู้ที่ไม่หาตัวเองไม่พบคือวัยรุ่นผู้มีตนอันสับสน เด็กวัยรุ่นเหล่านี้เป็นปัญหาของบ้าน ของสถาบันศึกษา และของสังคม ในรายที่ร้ายแรงก็กลายเป็นอาชญากร อันธพาล ก่อความสงบสุขของสังคม เป็นวัยรุ่นเหลือขอ เป็นวัยรุ่นติดยาเสพติด ฯลฯ (Erikson, 1968)

### การช่วยลดปัญหาการค้นหาตน

การที่จะช่วยลดปัญหา หรือวิกฤตการณ์ในการค้นหา “ตน” เพื่อ “พบตน” ของวัยรุ่นนี้ จะต้องเข้าใจถึงสิ่งที่มีอิทธิพลและวิธีค้นหา ซึ่งทั้งสองประการนี้มีความคาบเกี่ยวต่อกันและกัน จึงขอกล่าวรวมๆกัน ดังต่อไปนี้

#### 1. บุคลิกภาพของพ่อแม่ วิธีปฏิบัติต่อกันและกันของบุคคลในครอบครัว

ทัศนคติค่านิยมของครอบครัวเป็นแบบฉบับในการหล่อหลอม “ตน” ซึ่งค่อยๆ สั่งสมวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตั้งแต่ในระยะเวลาทารกจนกระทั่งถึงวัยรุ่น หากภาพของตนที่ได้สั่งสมนี้มีโครงร่างมั่นคงตั้งแต่ต้น มีลักษณะตรงต่อความเป็นจริง ตรงต่อความคาดหวังของบุคคลอื่นๆในสังคม นอกบ้าน เช่น เพื่อน ครู ค่านิยมของชนส่วนใหญ่ทั่วไป การค้นหาตนและพบตนเองก็ไม่ง้อไม่ก่อให้เกิด

ประเด็นปัญหามากมายนัก แต่หากไม่ใช่ นั่นหมายความว่าเกิดปัญหาเกี่ยวกับการค้นหาตนเองอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น

## 2. การเลียนแบบ

การค้นหาตนเองนั้น วิธีหนึ่งซึ่งเด็กมักนำมาใช้คือการเลียนแบบบุคคลที่น่านิยม ทั้งบุคคลในบ้านและนอกบ้าน ทั้งผู้สูงวัยกว่าและทั้งเพื่อนร่วมวัย ปัญหาและข้อบกพร่องในการเลียนแบบจะเกิดขึ้นในสถานการณ์ต่อไปนี้

- บุคคลที่ได้รับการประเมินในขั้นแรกว่าเป็นคนที่น่านิยมนั้น ไม่มีคุณสมบัติเป็นคนดีที่น่านิยมจริงๆ แต่เป็นคนเด่นในกลุ่มเท่านั้น
- เด็กไม่ได้ใกล้ชิดกับผู้ใหญ่ที่น่านิยม จึงไม่มีโอกาสเลียนแบบคุณสมบัติของความเป็นผู้ใหญ่ที่ดี
- เด็กไม่มีโอกาสได้พบเห็นและเลียนแบบบทบาทตามเพศจากผู้ใหญ่ตามเพศของตน ทำให้เกิดข้อขัดแย้งเกี่ยวกับบทบาททางเพศ ความสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม
- เด็กมีชีวิตอยู่ในกลุ่มเพื่อนซึ่งเป็นบุคคลที่มีปัญหา เช่น ขาดความรับผิดชอบ สุรุษสุร่าย มั่วสุมทางเพศ และเด็กเลียนแบบบุคคลเหล่านั้นเพราะอยู่ใต้อิทธิพลของเขา
- อุดมคติ ค่านิยม ทศนคติ ความเชื่อของคนสูงวัยกว่าวัยรุ่น แตกต่างจากวัยรุ่นปัจจุบัน

อนึ่ง ชีวิตคนรุ่นพ่อแม่ปู่ย่าตายายแตกต่างจากคนวัยรุ่นอย่างมาก ทำให้การเลียนแบบผู้สูงวัยกว่า การวางแผนความประพฤติปฏิบัติและการพบตนเองตามความเป็นจริงในสมัยของวัยรุ่นปัจจุบันเต็มไปด้วยความสับสน

## 3. สื่อมวลชนและการเอาอย่าง

สื่อมวลชนในรูปแบบต่างๆ เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ หนังสือ การโฆษณา หนังสือการ์ตูน มีบทบาทและอิทธิพลต่อการค้นหาตนเองและพบตนเองของเด็กเป็นอย่างมาก ข่าวสารจากสื่อมวลชนบางลักษณะไม่เหมาะสมสำหรับการสร้าง "ตน" และ "การค้นหาตน" เนื่องจากสื่อมวลชนเสนอสารพัดเรื่องต่อสาธารณชนในวงกว้างๆ สำหรับคนทุกชั้นทุกวัย เด็กวัยรุ่นจึงได้รับทราบและซึมซับองค์ประกอบในการสร้างตนและค้นหาตนในแง่มุมที่ไม่เหมาะสมตามวัยของตนเข้าไปด้วย (หรือที่เป็นพิษจากสื่อมวลชนเหล่านั้นเข้าไปด้วย) เช่น ในสหรัฐอเมริกาเมื่อไม่กี่ปีมานี้ มีการกล่าวขวัญ

กันมากกว่าภาพยนตร์โทรทัศน์ที่มีเนื้อเรื่องการยิงต่อสู้กันตลอดเรื่องซึ่งผลิตออกมาจำนวนมางั้น ได้ทำให้วัยรุ่นกลุ่มหนึ่งมีนิสัยเป็นอาชญากร เพราะเลียนแบบชีวิตตามที่ได้เห็นจากภาพยนตร์โทรทัศน์ ผู้เขียนเองก็ได้พบเหตุการณ์เช่นนี้ด้วยตัวเองในประเทศเรา เมื่อมีโอกาสไปสัมภาษณ์เยาวชนในสถานพินิจเด็กและเยาวชนหลายแห่ง (2536) เยาวชนหลายคนที่ต้องโทษด้วยข้อหาขโมยและทำร้ายบุคคลอื่นนั้น สาเหตุเกิดจากการเลียนแบบเอาอย่างบทบาทในภาพยนตร์ของดาราภาพยนตร์และโทรทัศน์ยอดนิยมที่ตนได้เห็น เช่น การคดโกง การยิง การทำร้ายผู้อื่น เกิดทัศนคติว่า บทบาทเหล่านั้นเป็นของดี ทำได้ในชีวิตจริง

การค้นหาตนเองและการค้นพบตนเองเป็นกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการปรับตัวอันยาวนานแต่เข้มข้นยิ่งในวัยรุ่น ในบางคราววัยรุ่นจะรู้สึกว่าการค้นหาตนเองและการค้นพบตนเองต้องพบกับความเจ็บปวดเพราะเห็นข้อบกพร่องของตน บางคราวก็จะพบกับปมขัดแย้งของอารมณ์และจิตใจเมื่อต้องตัดสินใจเลือกทำ เช่น ยอมตามเพื่อนดี หรือจะเลือกยืนหยัดตามมโนธรรมของตน เพื่อจะคงความเป็นตนตามอุดมการณ์ของตนดีกว่ากัน

วัยรุ่นผู้ที่จะผ่านพ้นภาวะวิกฤตในการค้นหาตนเองและการค้นพบตนเอง ได้แก่

1. วัยรุ่นผู้ใช้ปัญญาเผชิญเหตุการณ์ของชีวิตมากกว่าใช้อารมณ์
2. วัยรุ่นผู้สู้ปัญหามากกว่าที่จะยอมหนีปัญหา
3. วัยรุ่นผู้รู้เท่าทันธรรมชาติของตน และ
4. วัยรุ่นผู้เห็นว่าตนนั้นยัง “มีผู้ใหญ่” เป็นที่พึ่งพิงได้ในบางครั้งบางคราว

วัยรุ่นผู้สามารถผ่านวิกฤตการณ์ในการค้นหาตนเองและการค้นพบตนเอง คือ วัยรุ่นที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่อันมีบุคลิกภาพมั่นคง

### 2.2.3 ปัญหาการเลือกอาชีพและการเข้าสู่ภาวะผู้ใหญ่

เมื่อเด็กวัยรุ่นไม่รู้จักและไม่เข้าใจความต้องการของตนเอง ก็จะส่งผลให้มีปัญหาสืบเนื่องไปถึงการเลือกอาชีพและการเข้าสู่ภาวะผู้ใหญ่ เนื่องจากความสับสนต่างๆเหล่านั้นจะนำพาความเครียดและทำให้การตัดสินใจในแต่ละด้านนั้น มีปัญหาและอุปสรรค รวมถึงเมื่อได้ทดลองทำ

ในสิ่งที่ตนไม่ถนัดและเกิดปัญหา จะทำให้เกิดความท้อถอยและย่อท้อต่อการค้นหาตนเองในครั้งต่อไป โดยจะมีรายละเอียดของปัญหา ดังนี้

### ปัญหาการเลือกอาชีพ

การเลือกอาชีพก่อให้เกิดความรู้สึกกังวลใจไม่น้อยต่อเด็กวัยรุ่น ทั้งนี้เพราะสาเหตุหลายประการ เช่น วัยรุ่นยังไม่เข้าใจตนเองดีพอในด้านความชอบ ความถนัด ความสนใจ ระดับสติปัญญาที่แท้จริงของตน อีกทั้งสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว การศึกษาตามท้องถิ่นที่เด็กวัยรุ่นมีชีวิตอยู่ อาจไม่เอื้อให้เลือกอาชีพตามแนวโน้มและความถนัดของตนหรือของบิดามารดา นอกจากนั้น หลายกรณีที่เป็นบิดามารดาที่มีความประสงค์จะให้บุตรเลือกอาชีพที่ตนต้องการซึ่งอาจขัดแย้งกับความสนใจ ความถนัดและความสามารถของเด็กวัยรุ่น หรือเด็กวัยรุ่นอาจเลือกอาชีพตามเพื่อนซึ่งมีอิทธิพลต่อเขาค่อนข้างสูงแต่เขาอาจไม่มีความชอบ ความสามารถ และอื่นๆ เหมือนเพื่อน จึงอาจก่อให้เกิดปัญหาตัวเด็กวัยรุ่นได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

### การเข้าสู่ภาวะผู้ใหญ่

ช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงที่เด็กพยายามละทิ้งพฤติกรรมเด็กๆ เพื่อประกอบพฤติกรรมแบบผู้ใหญ่ ทั้งในแง่ของพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น การพูด การคบหาสมาคมระหว่างเพื่อน ระหว่างเขากับผู้สูงวัยและอ่อนวัยกว่าและในแง่ของพฤติกรรมภายใน เช่น การควบคุมอารมณ์ การตั้งความปรารถนาบนรากฐานของความเป็นจริง ในขณะที่เขาพยายามปรับตัวเพื่อจะเป็นผู้ใหญ่นี้ เขามักจะมีคำถามถามตนเองเสมอๆ เช่น ทำอย่างไรจึงจะผู้ใหญ่ ทำอย่างไรจึงจะมีบทบาทอย่างผู้ใหญ่ ในขณะที่เดียวกับที่ เขาอยากจะเป็นผู้ใหญ่ นั้น เขาก็รู้สึกอาลัยอารมณ์ความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัยและความสนุกสนานเยี่ยงเด็กๆ เช่น การใช้เวลานานในการเล่นสนุก การได้รับความคุ้มครองจากพ่อแม่ ผู้ใหญ่ (พี่พี่) การไม่ต้องตัดสินใจปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง ฯลฯ ภาวะเช่นนี้เป็นภาวะขัดแย้งภายในตนเอง

วัยรุ่นผู้ไม่ตั้งความใฝ่ฝันจะเป็นผู้ใหญ่ ผู้ไม่เคยทดลองทำบทบาทอย่างผู้ใหญ่ ผู้ไม่มีความรู้ว่าคุณสมบัติของความเป็นผู้ใหญ่ประกอบด้วยอะไรบ้าง จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีปัญหาด้านบุคลิกภาพและสัมพันธภาพกับคู่ครอง บุตรธิดา และเพื่อนร่วมงาน

ปัญหาต่างๆ เหล่านี้เป็นปัญหาสำคัญซึ่งจะต้องได้รับการพัฒนาและแก้ไข ซึ่งวัยนี้เป็นวัยที่เด็กกำลังค้นหาตนเอง และสร้างตนเองให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีของสังคม จึงต้องการความช่วยเหลือหรือ

คำแนะนำที่ดีที่จะนำไปสู่การค้นพบตนเองและมีความสุขกับการงานและความเป็นผู้ใหญ่ในสังคมได้

#### 2.2.4 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมและบุคลิกภาพ

##### อุดมคติหรือความคาดหวังที่วัยรุ่นต้องการ

ช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงที่เด็กพัฒนา “หลักการต่างๆ บนพื้นฐานของทฤษฎีต่างๆ” ดังนั้นเด็กวัยรุ่นจะพัฒนาสิ่งที่เป็นอุดมคติในแง่มุมต่างๆ

พัฒนาการทางสติปัญญาและการรู้จักหาเหตุผลเชิงศีลธรรมจรรยาทำให้เด็กคิดนึกถึงสิ่งที่เป็นอุดมคติ หากเด็กได้รับรู้และเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ทั้งทางตรงหรือและทางอ้อมในแง่มุมต่างๆ เช่น การมีชีวิตอุดมคติ สังคมที่เป็นอุดมคติ หลักวิชาในแต่ละสาขาที่เป็นอุดมคติ ก็จะทำให้เขามีอุดมคติในทิศทางที่ตน สังคมและหลักวิชานั้นๆ ฟังประสงค์

พร้อมๆ กับการแสวงหาอุดมคติ เด็กวัยรุ่นจะเรียนรู้สิ่งต่อไปนี้

1. การทำสิ่งใดๆ นั้นมีทางเลือกและทางออกของปัญหาหลายแง่มุม
2. คิดนึกถึงวิธีที่จะทำให้มนุษยชาติพันทุกข์ ทั้งในแง่ส่วนตัวและแง่สังคม เช่น ปัญหาความยากจน ความสับสนของสังคม การคอร์รัปชั่น การทำลายสิ่งแวดล้อม ปัญหาจรรยาบรรณ ปัญหาการขาดวินัยในสังคม
3. ความนึกคิดเหตุผลด้านปรัชญาทางศาสนา วิธีชีวิตที่เป็นอุดมคติ

การสอนสิ่งที่เป็นอุดมคติให้แก่วัยรุ่นกระทำได้ง่ายกว่าในทุกๆ วัยที่ผ่านมาเพราะถูกกับอภิปรัชญาของวัยรุ่น เนื่องจากเด็กวัยรุ่นกำลังแสวงหาจุดมุ่งหมายของชีวิต ของวิชาชีพ และของสังคม การสอนในวัยเด็กกว่านี้เป็นช่วงที่เด็กเล็กเกินกว่าจะเข้าใจ หากสอนในวัยสูงกว่าก็เป็นช่วงที่คนไม่ค่อยสนใจ อนึ่งหากการศึกษาสมัยปัจจุบัน ไม่สามารถสร้างอุดมคติวัยรุ่น (adolescent idealism) ในทางที่เป็นประโยชน์และพัฒนาสังคมในด้านต่างๆ แล้ว การพัฒนาบ้านเมืองให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ก็คงเป็นไปได้ยาก เพราะไม่แก้มักตัดได้ยาก

## ความต้องการของวัยรุ่น

ในระยะเวลาวัยรุ่น เด็กจะมีความต้องการมากมาย ซึ่งตัวอย่างของความต้องการที่เด่นๆ มีดังนี้

1. ต้องการความเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง ไม่ต้องอยู่ใต้คำสั่ง คำบังคับของผู้ใด โดยเฉพาะบุคคลผู้มีอำนาจหรือผู้สูงวัยกว่า รวมทั้งพ่อแม่ผู้ปกครอง เพราะเด็กวัยรุ่นเชื่อว่าลักษณะที่เป็นเครื่องหมายของความเป็นผู้ใหญ่ คือ ความเป็นอิสระจากผู้ที่มีอำนาจเหนือตน
2. ต้องการมีตำแหน่ง (status) รวมทั้งต้องการความสนับสนุน (approval) ทั้งจากผู้ใหญ่ และเพื่อนร่วมรุ่น
3. ต้องการแสวงหาประสบการณ์แปลกๆ ใหม่ๆ บางครั้งรวมทั้งความท้าทายตื่นเต้น กลียดความจำเจซ้ำซาก ซบตทดลอง ยิ่งถูกห้ามยิ่งอยากลอง ฉะนั้น ระยะเวลาเด็กวัยรุ่นไม่ว่าที่ไหน สมัยใด มักชอบฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ระเบียบต่างเด็กบางคนอาจซบดลองสิ่งที่ไม่ดี เช่น ยาเสพติด ประพฤติผิดทางเพศต่อต้านกฎเกณฑ์ของสังคมและสถาบัน เพื่อจะดูว่าผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร หรือบางคนอยากลองเพื่อประชดชีวิต
4. ความต้องการรวมพวกพ้อง มีกลุ่มก้อน เป็นความต้องการค่อนข้างสูง เพราะการรวมพวกพ้องเป็นวิถีทางให้เด็กได้รับสนองความต้องการหลายประการ เช่น ความรู้สึกอบอุ่นใจ การได้รับการยกย่อง ความรู้สึกว่ามีผู้ที่เข้าใจตน ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับตน
5. ความต้องการความรู้สึกมั่นคง อบอุ่นใจและปลอดภัย เพราะเด็กมีอารมณ์หวั่นไหวง่าย เปลี่ยนแปลงง่าย สับสนและลังเลง่าย เด็กจึงมีความต้องการเช่นนี้ค่อนข้างสูง
6. ความต้องการความถูกต้อง ความยุติธรรม เด็กถือว่าความยุติธรรมเป็นลักษณะหนึ่งของความเป็นผู้ใหญ่ เด็กจึงให้ความสำคัญอย่างจริงจังต่อความถูกต้องยุติธรรมตามทัศนคติของตนเอง เป็นอย่างยิ่ง และอยากทำอะไรหลายๆ อย่างเพื่อเรียกร้องความยุติธรรมทั้งในแง่ส่วนบุคคลและสังคม
7. ความต้องการความงามทางร่างกาย ไม่ว่าจะวัยรุ่นชายหรือหญิงต้องการให้คนอื่นรู้สึกชื่นชมเกี่ยวกับรูปลักษณะของตนสมตามเพศของตนทั้งสิ้น เพราะคิดว่าความงามทางกายเป็นแรงจูงใจให้เข้ากลุ่มได้ง่าย เป็นที่ยอมรับของสังคม และดึงดูดใจเพศตรงข้าม ฉะนั้น จึงให้ความเอาใจใส่ต่อการออกกำลังกาย ลักษณะอาหารที่รับประทาน ทรงผม เสื้อผ้า เครื่องประดับ สุขภาพอนามัย ความงามทางกาย นับเป็นส่วนหนึ่งของความภูมิใจ และมั่นใจตัวเองของวัยรุ่นด้วย
8. ความต้องการประพฤติตนสมตามบทบาททางเพศของตน เป้าประสงค์เหล่านี้ลึกซึ้งมากในระยะเวลา ผู้ที่มีความรู้สึกว่าตนเอง “ไม่สมเป็นชายชาติตรี” หรือ “ไม่สมเป็นหญิงสาว” จะรู้สึกไม่แน่ใจและไม่สบายใจเกี่ยวกับตนเอง ความล้าช้าเช่นนี้ถ้าบังเกิดกับคนใดแล้ว ผู้นั้นย่อมพยายาม

แก้ไขทิวทัศน์ทาง โดยทั่วไปทั้งหญิงและชายวัยรุ่นนพยามจะประพุดิตนเพื่อให้ “ดูงดงามสมเป็นสุภาพสตรี” หรือ “ดูแข็งแรงบึกบึนสมเป็นชายชาติตรี” ตามแบบที่ตนนิยม ส่วนผู้ที่รู้ตัวดีว่ามีบทบาททางเพศแบบลัทธิเพศก็มักรวมกลุ่มกับผู้ที่มิมีลักษณะคล้ายกัน ยิ่งสังคมปัจจุบันยอมรับสิ่งเหล่านี้ อย่างเปิดเผย การรวมกลุ่มของพวกนี้ในสังคมเพศของตัวก็ยิ่งเกาะกลุ่มกันแน่นแฟ้นและเปิดเผยยิ่งขึ้น

9. ความต้องการเลือกอาชีพ เด็กวัยรุ่นโตพอที่จะมองเห็นความสำคัญของอาชีพ และเข้าใจว่าอาชีพนำมาซึ่งสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมอาชีพเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงสถานะความเป็นผู้ใหญ่ การที่คนใดจะมีอาชีพอย่างไรนั้นจะต้องมีความรู้เป็นฐาน เด็กบางคนซึ่งไม่เคยสนใจและเตรียมตัวเพื่อเลือกอาชีพจะเริ่มมีความต้องการนี้ในระยะนี้ ทั้งจากความประสงค์ภายในตนเองหรือและจากอิทธิพลของเพื่อนร่วมวัย พ่อแม่ผู้ปกครอง และสังคม

เด็กวัยรุ่นที่มีความสุข คือ ผู้ที่ได้รับสิ่งสนองสมความต้องการของเขา การตั้งเป้าหมายของความ ต้องการ ลักษณะของความ ต้องการ จึงเป็นเรื่องที่เด็กวัยรุ่นต้องคำนึงให้อยู่ในขอบเขตที่จะทำได้สำเร็จเพื่อประกันความไม่สมปรารถนา เพราะถ้าไม่สมปรารถนาในเรื่องใดเรื่องหนึ่งรุนแรงแล้วย่อมมีความรู้สึกผิดหวังลึกซึ้งและยาวนาน

### ความสนใจของวัยรุ่น

ลักษณะความสนใจของเด็กวัยรุ่นยังคงมีขอบข่ายกว้างขวาง สนใจหลายๆอย่าง และยังไม่ลึกซึ้งมาก เพราะเด็กยังไม่เข้าใจตัวเอง ยังเป็นระยะลองผิดลองถูก ระยะเปลี่ยนแปลงบทบาทของชีวิตความสนใจของเด็กจะเป็นเช่นไรยังขึ้นกับองค์ประกอบอื่นๆ อีกหลายประการ เช่น ลักษณะบุคลิกภาพฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมรอบตัว บุคคลที่เด็กนิยมชมชื่น ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ความสนใจร่วมของเด็กวัยรุ่นส่วนใหญ่ ได้แก่

#### 1. สนใจการศึกษา

สภาพเศรษฐกิจสังคมสมัยปัจจุบันกระตุ้นให้เด็กเข้าใจและเห็นความสำคัญของการศึกษา ซึ่งเกี่ยวโยงกับอาชีพ เกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจและทางสังคม ความสนใจการศึกษาไม่น้อยเพียงใดและแนวที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับว่าครอบครัวยุคไหนได้เพียงไร

รับการศึกษาอบรมมาอย่างไร มีประสบการณ์อะไรบ้าง นอกจากนี้ เพศ ระดับสติปัญญา และโอกาสเข้ากลุ่มก็เป็นส่วนช่วยนำความสนใจด้วย

## 2. สนใจช่วยเหลือบุคคลอื่น

เด็กวัยรุ่นมักสนใจช่วยเหลือบุคคลอื่นที่เขาเห็นว่าได้รับความลำบากและไม่ได้รับความยุติธรรมเพราะบ่อยครั้งเคยรู้สึกว่าเขาเองก็อยู่ในฐานะเช่นนั้น และเคยสะท้อนอารมณ์เพียงไร จึงสามารถเข้าถึงอารมณ์แบบเดียวกันของบุคคลอื่นได้ง่าย

## 3. สนใจกิจกรรมสร้างสรรค์

กิจกรรมที่เป็นของใหม่และมีประโยชน์ ช่วยระบายความเคร่งเครียดอารมณ์ เด็กวัยรุ่นมักให้ความร่วมมือ กิจกรรมสร้างสรรค์อาจเป็นทั้งแง่ส่วนตัวและแง่สังคม

## 4. สนใจวัฒนธรรมประเพณี

ระยะนี้เด็กเริ่มสามารถเข้าใจและมองเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีว่ามีความสำคัญต่อบุคคลและต่อสังคมส่วนรวมอย่างไร การให้ความรู้ ความเข้าใจ และชักจูงเด็กให้สนใจอย่างถูกต้อง จะสร้างให้เด็กเป็นบุคคลที่รู้จักรักและสงวนวัฒนธรรมประเพณี

## 5. สนใจศาสนา ปรัชญา อุดมคติ

เด็กวัยรุ่นกำลังแสวงหาหลักการในการแก้ความทุกข์ร้อนทางจิตใจ และแนวทางดำเนินชีวิตอย่างผู้ใหญ่ว่าจะพึงเล็งให้ความสำคัญแก่ศาสนา ปรัชญา อุดมคติ และค่านิยมต่างๆ แต่จะติดใจเด็กวัยรุ่นมากน้อยหรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับว่าศาสนาและปรัชญา อุดมคตินั้นๆ ให้ความกระจ่างแก่จิตใจอย่างสมเหตุสมผลแก่เขาได้ดีเพียงไรบ้าง อีกทั้งสิ่งแวดล้อม กลุ่ม และผู้ใหญ่ที่เด็กนิยม ได้มีอิทธิพลต่อตัวเขาเกี่ยวกับเรื่องนี้เช่นไรบ้าง

## 6. สนใจมีเพื่อนสนิทต่างเพศ

ความสนใจนี้สืบเนื่องมาจากทางกายบรรลุดุริภาวะทางเพศซึ่งเริ่มในวัยแรกรุ่น และความต้องการดำเนินชีวิตอย่างผู้ใหญ่ ชั้นของพัฒนาการในด้านความสัมพันธ์กับคนต่างเพศที่โดยความเป็นเพื่อนไปแล้วนั้นอาจแบ่งออกเป็น 3 ชั้น ตามลำดับ คือ

ชั้นของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น เพราะความรู้สึกอยากแข่งขัน เพื่อต้องการทัดเทียม แบบนี้ไม่ผู้จะยั่งยืน ไม่ต้องการความเข้าใจมากนัก เป็นแบบเล่นสนุกชั่วคราวครึ่งชั่วคราว ชั้นที่สองเรียกว่าชั้นเลือก ค่อนข้างจะเลือกเฟ้นและจริงจังขึ้นบ้าง ชั้นที่สาม เรียกว่า ชั้นแน่ใจ สัมพันธภาพค่อนข้างแน่นแฟ้นจริงจัง

ความสนใจและความสนิทสนมกับเพื่อนต่างเพศนี้อาจยั่งยืนไปจนกระทั่งแต่งงานจริงจังหรือเลิกร้างในระยะวัยผู้ใหญ่ก็ได้

### ลำดับที่ของพี่น้องที่มีผลต่อพฤติกรรมและบุคลิกภาพ

มีผลการวิจัยมากมายที่ชี้ให้เห็นว่าลำดับที่ของการเกิดในครอบครัวมีอิทธิพลต่อลักษณะบุคลิกภาพและพฤติกรรมของวัยรุ่น ข้อความต่อไปนี้เก็บความจากรายงานของ Fuhrmann (1990)

ลูกคนแรก มักจะมีลักษณะมุ่งความสำเร็จ (achievement-oriented) มักเข้าสังคมได้ดี มีความมั่นใจในตัวเองสูง แต่ลูกคนแรกก็มักจะมีควมวิตกกังวลสูงกว่าลูกคนหลังๆ ผลการวิจัยชี้ว่าที่ลูกคนแรกมีลักษณะเด่นเป็นเพราะพ่อแม่จะให้ความสนใจมากกว่า มีความคาดหวังสูงกว่า พ่อแม่มักจะให้ลูกคนแรกเป็นต้นแบบของน้องๆ และเป็นที่ปรึกษาของกิจการในครอบครัว ลูกคนแรกมีโอกาสที่จะได้สอนน้องๆ มักปรากฏด้วยว่าจำนวนคนที่จบปริญญาเอกมักเป็นลูกคนแรกมากที่สุด

ลูกคนที่เกิดหลังๆ จะมีปัญหามากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกคนกลางจะเหมือนกับเด็กถูกทิ้งอยู่ตรงกลาง เพราะความคาดหวังอยู่กับลูกคนแรก และความเอ็นดูอยู่กับลูกคนสุดท้อง แต่หลายๆ กรณีก็พบว่าลูกคนกลางเป็นลูกที่เข้าสังคมได้ดี เพราะเด็กพยายามปรับตัวมากกว่า

ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง มีการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ที่แนบสนิทจะเกิดกับพี่น้องเพศเดียวกัน การแข่งดีกันระหว่างพี่น้องมักจะเกิดขึ้นในหมู่ลูกที่เข้าสู่เด็กวัยรุ่นเป็นต้นไป โดยเฉพาะพ่อแม่ที่ชอบเปรียบเทียบลูกคนนั้นกับคนนี้ จะทำให้เกิดมีปัญหาลูกทั้งปมด้อยและปมเด่น

## ช่วงห่างระหว่างพี่น้อง

มีผลการศึกษาที่พบว่าช่วงห่างระหว่างลำดับที่ของพี่น้องมีความสำคัญมากกว่าลำดับที่จริง ๆ มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ (Fuhrmann, 1990) คือ

1. ถ้าช่วงห่างระหว่างพี่น้องมาก เด็กวัยรุ่นจะเห็นว่ามีเรื่องของการลงโทษน้อยลง และมีการสนับสนุนกันและกันมากขึ้น
2. ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับเด็ก จะดีที่สุดถ้าพี่น้องมีอายุติดกันมาก (น้อยกว่า 1 ปี) หรือไม่ก็ห่างกันมากไปเลย (4 ปีหรือมากกว่า) ช่วงห่างมากจะมีความสัมพันธ์ที่ตีมาก แต่ช่วงห่าง 2 - 3 ปี จะมีความสัมพันธ์ที่ไม่ค่อยดี
3. ลูกชายคนกลางจะถูกลงโทษมากกว่า ได้รับการสนับสนุนน้อยกว่าลูกคนแรกหรือคนสุดท้าย แต่ปัญหานี้จะน้อยลงถ้าช่วงห่างระหว่างลูกแต่ละคนห่างกันมาก
4. เพศของพี่น้องไม่สำคัญนัก แต่ก็มีรายงานว่าเด็กชายวัยรุ่นที่มีพี่น้องติดกันเป็นผู้หญิง มักจะเห็นว่าตนถูกลงโทษมากกว่า

ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ของเด็กวัยรุ่นในช่วงอายุ 16 - 18 ปี ถือว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่ต้องจัดการแก้ไข เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการพัฒนาของเด็กก่อนที่จะก้าวไปสู่การเป็นผู้ใหญ่อย่างเต็มตัว ความเข้าใจในปัญหาต่างๆ เหล่านี้ เป็นเครื่องมือที่ดีในการพัฒนาและการออกแบบขั้นตอนการเรียนรู้ที่จะช่วยพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะได้ โดยอ้างอิงจากทฤษฎีบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กในช่วงอายุ 16 - 18 ปีที่สะท้อนระดับความสามารถทั้ง 5 ด้าน ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวถึงต่อไป

## 2.3 แนวคิดเรื่องบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กในช่วงอายุ 16 - 18 ปีที่สะท้อนระดับความสามารถทั้ง 5 ด้าน

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะอธิบายถึงบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะที่สะท้อนระดับความสามารถทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

2.3.1 ระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา (IQ: Intellectual Quotient)

2.3.2 ระดับความสามารถทางด้านอารมณ์ (EQ: Emotional Quotient)

2.3.3 ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมจริยธรรม (MQ: Moral Quotient)

2.3.4 ระดับความสามารถในการแก้ปัญหา (AQ: Adversity Quotient)

2.3.5 ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต  
(SQ: Spiritual Quotient)

### 2.3.1 ระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา (IQ: Intellectual Quotient)

เมื่อเด็กเติบโตเข้าสู่วัยรุ่น พัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กจะสะท้อนถึงความสามารถในการเรียนรู้ที่เป็นเหตุผลและมีความคิดเชื่อมโยงมากขึ้น พัฒนาจากการเรียนรู้แบบรูปธรรมไปเป็นแบบนามธรรม มีองค์ประกอบย่อยของทักษะแต่ละด้านชัดเจน และเป็นวัยที่เด็กเข้าสู่ระบบการศึกษา มีการเรียนการสอนและการสอบ ทำให้ง่ายต่อการทดสอบหรือประเมินวัดผลในด้านจิตวิทยาได้ มีวิวัฒนาการการสร้างเครื่องมือประเมินสติปัญญาเริ่มตั้งแต่ประมาณ 100 กว่าปีก่อน Galton ได้พยายามสร้างเครื่องมือชี้วัดทางสติปัญญา โดยตั้งอยู่บนความเชื่อว่า สติปัญญามีอิทธิพลต่อการกระทำทุกอย่าง (Smith, P.K., และคณะ, 1998 อ้างถึงใน นิชรา เรื่องดารกานนท์, 2547)

เป็นที่ทราบกันดีว่า ปัจจัยที่มีผลต่อระดับสติปัญญาของเด็ก มีทั้งพันธุกรรมและปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ (Sameroff, A.J., & Seifer, R., 1983; McLoyd, V.C., 1998) การศึกษาในสังคมตะวันตกซึ่งมีการควบคุมปัจจัยด้านชีวภาพและสภาพแวดล้อมต่างๆได้ดีในระดับหนึ่ง และประชากรในสังคมมีโอกาสในการเรียนรู้ใกล้เคียงกัน พบว่าปัจจัยด้านพันธุกรรมมีส่วนที่จะกำหนดสติปัญญาของเด็กอย่างน้อยร้อยละ 50 (Finkel, D., Pedersen, N.L., McGue, M., & McClearn, G.E., 1995; Greenspan, S.I., 1997 อ้างถึงใน นิชรา เรื่องดารกานนท์, 2547)

ในสังคมไทย แม้ปัจจัยแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมจะลดลงบ้าง เช่น ภาวะทุพโภชนาการ ภาวะภัยรอต่่าตั้งแต่เกิด หรือการลดปัจจัยเสี่ยงจากการฝากครรภ์ที่ดี แต่ยังคงมีความแตกต่างกันอย่างมากในเรื่องของโอกาสการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลต่อระดับความสามารถที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างเด็กที่อยู่ในเมืองกับเด็กที่อยู่ในชนบท (สถาบันวิจัยสาธารณสุขไทย มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ และ สำนักงานนโยบายและแผนสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข, 2541 อ้างถึงใน นิชรา เรื่องดารกานนท์, 2547)

จากโครงการวิจัย “พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย: ปัจจัยคัดสรรด้านครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู” เล่ม 7: พัฒนาการและเขาวนปัญญาของเด็กไทย (นิชรา เรืองดารกานนท์, 2547) พบว่า ระดับเขาวนปัญญาของเด็กวัยรุ่น (อายุ 13 – 18 ปี) มีค่าเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ เด็กจำนวนมากกว่าครึ่งมีระดับเขาวนปัญญาอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าปรกติ ถ้าตัดกลุ่มเด็กกรุงเทพมหานครซึ่งมีระดับเขาวนปัญญาเฉลี่ยสูงสุดเมื่อเทียบกับภาคอื่นๆออกจากการพิจารณา จะพบว่ากลุ่มเด็กวัยรุ่นมีระดับระดับเขาวนปัญญาเฉลี่ยสูงสุดที่ภาคใต้ รองลงมา คือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ ตามลำดับ

ปัจจัยที่มีผลต่อระดับเขาวนปัญญาของเด็กวัยรุ่น คือ ปัจจัยทางชีวภาพ ซึ่งได้แก่ พันธุกรรม การเจ็บป่วยหรือภาวะขาดสารอาหาร และปัจจัยของสภาพแวดล้อม ซึ่งได้แก่ โอกาสการเรียนรู้ ตั้งแต่การเลี้ยงดูอบรมสั่งสอน การศึกษา สภาพแวดล้อมตัวเด็กที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะภายในหรือรอบๆบ้าน (Bronfenbrenner, U., & Ceci, S.J., 1994; Dickens, W>T>, & Flynn, J.R., 2001 อ้างถึงใน นิชรา เรืองดารกานนท์, 2547)

สำหรับในโครงการวิจัยนี้ พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับเขาวนปัญญา ได้แก่

- ระดับการศึกษาและอาชีพของบิดามารดา จากผลการศึกษาอื่นๆที่ผ่านมาพบตรงกันว่า ระดับการศึกษาของมารดาเป็นเพียงปัจจัยเดียวที่มีผลต่อพัฒนาการด้านสติปัญญา เนื่องจากมารดาที่มีระดับการศึกษาสูงย่อมถ่ายทอดพันธุกรรมที่ดี และเนื่องจากมารดามักเป็นผู้เลี้ยงดูหลักของเด็กจึงสามารถจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่ดีของเด็กได้อีกด้วย (Breslan, N., และคณะ, 2001; Ment, L.R., และคณะ, 2003) การศึกษาในบริบทสังคมไทยครั้งนี้ แสดงให้เห็นอิทธิพลของอาชีพและระดับการศึกษาของบิดาต่อระดับเขาวนปัญญาของเด็กวัยรุ่น ซึ่งอาจหมายความว่ากลุ่มพ่อแม่ที่มีระดับการศึกษาและอาชีพอยู่ในระดับดีในสังคมมีโอกาสสร้างสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการพัฒนาสติปัญญาให้แก่เด็กได้ดีกว่าพ่อแม่ที่มีการศึกษาหรืออาชีพด้อยกว่า
- อายุ พบว่า อายุที่มากขึ้นมีความสัมพันธ์กับระดับเขาวนปัญญาที่ลดลง (แม้จะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ) ซึ่งอาจเกิดจากช่วงวัยที่เปลี่ยนแปลงของขั้นตอนพัฒนาการด้านสติปัญญาจากระยะรูปธรรม (concrete operation) ไปเป็นระยะนามธรรม (formal operation) ถ้าเด็กจำนวนหนึ่ง (ซึ่งอาจมากพอสมควร) มีระดับเขาวนปัญญาบกพร่องจริง จะมองเห็นปัญหาชัดเจนขึ้นเมื่อเข้าสู่ช่วงวัยที่ต้องมีการเรียนรู้ในเชิงนามธรรม

- ปัจจัยด้านรายได้ของครอบครัว พบว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับสติปัญญาเสมอ ซึ่งส่วนมากจะสัมพันธ์กับการศึกษาและอาชีพของพ่อแม่
- ความแตกต่างในเรื่องเพศ พบว่าเด็กวัยรุ่นเพศชายมีระดับเชาวน์ปัญญาสูงกว่าเพศหญิง จากการศึกษาที่ผ่านมาไม่พบว่าเพศเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดสติปัญญา แต่พบว่าเพศชายและหญิงมีความถนัดในทักษะบางด้านไม่เท่ากัน (Deary, I.J., 1998 อ้างถึงใน นิชรา เรื่องดารากานนท์, 2547)
- ปัจจัยด้านพื้นที่ เป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมักหมายถึงการอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ดีกว่าเด็กที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล ในส่วนความแตกต่างระหว่างภาค เด็กในกรุงเทพมหานครย่อมมีโอกาสในการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบการศึกษามากกว่าภาคอื่น จึงอาจสรุปเป็นเหตุผลที่ใช้อธิบายได้ว่า การอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับระดับเชาวน์ปัญญาของเด็ก นอกจากนี้ ยังพบว่าการอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือมีความสัมพันธ์ในทางลบกับระดับเชาวน์ปัญญาของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาก่อนหน้านี้

### 2.3.2 ระดับความสามารถทางด้านอารมณ์ (EQ: Emotional Quotient)

นอกจากระดับความสามารถทางด้านสติปัญญาแล้ว สิ่งที่สำคัญอีกสิ่งหนึ่งที่สามารถทำให้เด็กวัยนี้มีพฤติกรรมที่สามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมนั้นๆได้ รู้จักควบคุมความรู้สึกตนเองได้ ก็คือ ระดับความสามารถหรือความฉลาดทางด้านอารมณ์ หรือที่เรียกว่า EQ เพราะการที่เด็กจะเก่ง มีปัญญาดี ประสบความสำเร็จในการเรียนและเรื่องต่างๆได้นั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความเก่งทางด้านสติปัญญาเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับความสามารถในการพัฒนาควบคุมอารมณ์ของตนให้ได้ด้วย ซึ่งสิ่งนี้จะช่วยกำหนดบุคลิกภาพ ที่พึงปรารถนา สร้างวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เจริญสมวัยได้อีกด้วย

Howard Gardner ได้จำแนกระดับความสามารถทางอารมณ์เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การรับรู้และการตอบสนองทางอารมณ์แก่ตนเองและผู้อื่น (Gardner, 1993 อ้างถึงใน ศิริกุล อิศรานุรักษ์, 2547)

Peter Salovey ได้แบ่งองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น 5 ประการ คือ รู้จักอารมณ์ตนเอง การจัดการกับอารมณ์ การสร้างแรงจูงใจ การรู้จักอารมณ์ผู้อื่น และการจัดการกับสัมพันธภาพ ซึ่งบุคคลใช้ความฉลาดทางอารมณ์เป็นทักษะการปรับตัว (Salovey & Meyer, 1998 อ้างถึงใน ศิริกุล อิศรานุรักษ์, 2547)

Goleman ได้ให้ความหมายของอารมณ์ไว้ว่า “เป็นความรู้สึกที่ประกอบจากความคิด เฉพาะตน เป็นภาวะทางจิตใจและชีววิทยา เป็นนิสัย แนวโน้มที่จะแสดงออก และ ความสามารถในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเอง และของผู้อื่นเพื่อการสร้างแรงจูงใจในตัวเอง บริหารจัดการอารมณ์ต่างๆ ของตน และอารมณ์ที่เกิดจากความสัมพันธ์ต่างๆ ได้” (Goleman, 1996 - 1998 อ้างถึงใน ภัสสรุา แสงมาลี, 2549)

Bar-On ได้กล่าวถึง non cognitive intelligence ว่ามีองค์ประกอบหลัก คือ การตระหนักรู้ในตนเอง การเรียกร้องสิทธิ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การรับรู้ความจริง การควบคุมอารมณ์ ส่วนองค์ประกอบเสริมได้แก่ ความรับผิดชอบต่อสังคม การพึ่งพาตนเอง ความยืดหยุ่น การมองโลกในแง่ดี ความอดทนต่อความเครียด และองค์ประกอบของผลลัพธ์คือ การแก้ปัญหา สัมพันธภาพระหว่างบุคคล self-actualization และความสุข นอกจากนี้ Bar-On ยังได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ ว่าเป็นองค์ประกอบของความสามารถส่วนบุคคลด้านอารมณ์และด้านสังคมของบุคคลที่จะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี (Bar-On, 2000; วีระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2542 อ้างถึงใน ภัสสรุา แสงมาลี, 2549)

Mayer and Salovey (1997) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ คือ เป็นความสามารถในการรับรู้ ประเมินและแสดงอารมณ์ออกมาได้อย่างเหมาะสม เข้าถึงหรือสร้างความรู้สึกที่ดีที่เกื้อกูลความคิดได้ เข้าใจอารมณ์และกระบวนการของอารมณ์ได้ดี คิดใคร่ครวญ และควบคุมภาวะอารมณ์ได้ดีในทางสุขภาพจิตและเซาว์ปัญญา (ภัสสรุา แสงมาลี, 2549)

Eisenberg ได้ศึกษาด้านอารมณ์สังคมเด็ก ใน 3 ลักษณะ คือ ลักษณะอารมณ์ (รวมถึงอารมณ์ทางด้านลบ) พฤติกรรมทางสังคม และการควบคุมตนเอง (ควบคุมอารมณ์และสถานการณ์ตั้งเครียด) ทั้งสามส่วนนี้จะมีความเชื่อมโยงกัน นอกจากนี้ยังพบว่า ความเห็นอกเห็นใจยังมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในสังคม (Eisenberg et al, 1995; 1997 อ้างถึงใน ศิริกุล อิศรานุรักษ์, 2547)

Shaprio กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูที่จะมีผลให้เด็กมีความฉลาดทางอารมณ์สูง จะต้องสนับสนุนให้เด็กรับรู้อารมณ์ของตนเองร่วมกับ การอบรมเลี้ยงดูในการตอบสนองทางอารมณ์ต่อเด็กด้วย (affirmative caring discipline) นั่นคือ การเลี้ยงดูที่พุ่มพักที่ทำให้ตัวตนของเด็กมั่นคง โดยให้ความสำคัญต่อเด็กในการระดับประคองทางอารมณ์ต่อเด็กอย่างเหมาะสม ซึ่งความสามารถของพ่อแม่ในการตอบสนองปฏิกิริยาทางอารมณ์ของเด็กจะมีความสัมพันธ์กับการแสดงอารมณ์ทางบวกของเด็กอย่างเหมาะสมด้วย (Shaprio, 1998; วิชาสลักษณ์, 2543 อ้างถึงใน ศิริกุล อิศรานุรักษ์, 2547)

นอกจากนี้ จากการศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่องการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารทางอารมณ์ คุณธรรมและจริยธรรมของเด็กไทย อายุ 6-12 ปี โดย ภัสสรา แสงมาลี (2549) ยังได้กล่าวเกี่ยวกับทฤษฎี เรื่องความฉลาดทางอารมณ์ไว้ดังนี้

#### องค์ประกอบของระดับความสามารถทางด้านอารมณ์

Goleman (1995) ได้ให้องค์ประกอบโดยการปรับปรุงงานจากแนวคิดเดิมของ Mayer และ Salovey คือ

1. การรู้จักอารมณ์ตนเอง (Self awareness) เป็นความสามารถที่จะรับรู้และเข้าใจ ความรู้สึก ความคิดและอารมณ์ของตนได้ตามความเป็นจริง
2. การบริหารจัดการอารมณ์ของตน (Manage emotion) เป็นความสามารถที่จะควบคุมจัดการความรู้สึกหรือภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและชาญฉลาด
3. การจูงใจตนเอง (Motivating Oneself / Innovate inspiration) หมายถึง ความสามารถในการอดทนรอคอยเพื่อความสำเร็จ ผลักดันตนเองไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้โดยกระทำในสิ่งที่ดี มองโลกในแง่ดี
4. การตระหนักรู้อารมณ์ของผู้อื่น (Recognizing Emotions in Others / Listen with head and heart) หมายถึง ความสามารถที่จะเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา สามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม
5. ความสามารถในการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Handing Relationships / Enhance social skill) หมายถึง ความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นอย่างมีสัมพันธภาพอันดี

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Bar-on (1992 อ้างถึงใน วีระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2542) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน 15 คุณลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1. ความสามารถภายในตน ซึ่งเป็นความสามารถที่มีองค์ประกอบย่อย ดังนี้
  - 1.1 ความสามารถในการเข้าใจภาวะอารมณ์ของตน
  - 1.2 มีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของตน
  - 1.3 การตระหนักรู้งาน คือ มีสติ
2. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่
  - 2.1 ความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
  - 2.2 มีน้ำใจ เอื้ออาทร ห่วงใยผู้อื่น
  - 2.3 ตระหนักรู้เท่าทัน ในความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น
3. ความสามารถในการปรับตัว ประกอบด้วย
  - 3.1 ความสามารถในการตรวจสอบความรู้สึกของตน
  - 3.2 เข้าใจสถานการณ์ต่างๆ และสามารถตีความได้ถูกต้อง ตรงความเป็นจริง
  - 3.3 มีความยืดหยุ่น ในความคิดและความรู้สึกของตนเองเป็นอย่างดี
  - 3.4 มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์เฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี
4. มียุทธวิธีในการจัดการกับความเครียด ประกอบด้วย
  - 4.1 การจัดการกับความเครียด บริหารความเครียด
  - 4.2 ควบคุมอารมณ์ได้อย่างดีแสดงออกได้อย่างเหมาะสม
5. การจูงใจตนเอง และสภาวะทางอารมณ์ ได้แก่
  - 5.1 การมองโลกในแง่ดี
  - 5.2 การแสดงออกและมีความรู้สึกที่เป็นสุขที่สามารถสังเกตเห็นได้
  - 5.3 สร้างความสนุกสนานให้เกิดแก่ตนเองและผู้อื่น

## ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับความสามารถทางด้านอารมณ์

เขาวอร์ปัญญาทางอารมณ์เป็นความฉลาดและความสามารถทางสมองอย่างหนึ่ง (จอม ชุมช่วย, 2540) การที่คนเราจะมีฉลาดทางอารมณ์มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ 2 ปัจจัยหลัก คือ

1. พันธุกรรมหรือพื้นอารมณ์ ซึ่งเป็นตัวกำหนดให้มนุษย์มีพื้นฐานอารมณ์ที่แตกต่างกันไป เช่น ในขณะที่แม่ตั้งครรภ์แล้วเกิดความเครียด อาจส่งผลกระทบต่อลูกทำให้เป็นเด็กอารมณ์ไม่ดี ซึมเศร้า ส่วนแม่ที่ตั้งครรภ์แล้วมีอารมณ์ดีก็จะทำให้ลูกเป็นเด็กเลี้ยงง่าย ร่าเริง

2. สภาพแวดล้อม และการอบรมเลี้ยงดู พื้นอารมณ์ที่ถูกกำหนดโดยพันธุกรรม เป็นปัจจัยที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เราจึงควรเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและการอบรมเลี้ยงดู ดังนั้น การอบรมเลี้ยงดูและการสอนทักษะทางอารมณ์ในลักษณะที่เหมาะสมกับเด็ก จะช่วยพัฒนาและควบคุมพื้นอารมณ์ด้านลบได้ ขณะเดียวกันก็สามารถส่งเสริมพื้นอารมณ์ทางบวกให้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากเด็กที่มีพื้นอารมณ์ไม่ดีนั้น เมื่อไม่ได้รับการเลี้ยงดูที่เข้าใจอาจทำให้อารมณ์ที่ไม่ดีเหล่านั้นเกิดมากขึ้นจนฝังรากลึก ไร้การควบคุม กลายเป็นปัญหาที่ต่อตนเองและสังคม (ภัสสรา แสงมาลี, 2549)

### 2.3.3 ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมจริยธรรม (MQ: Moral Quotient)

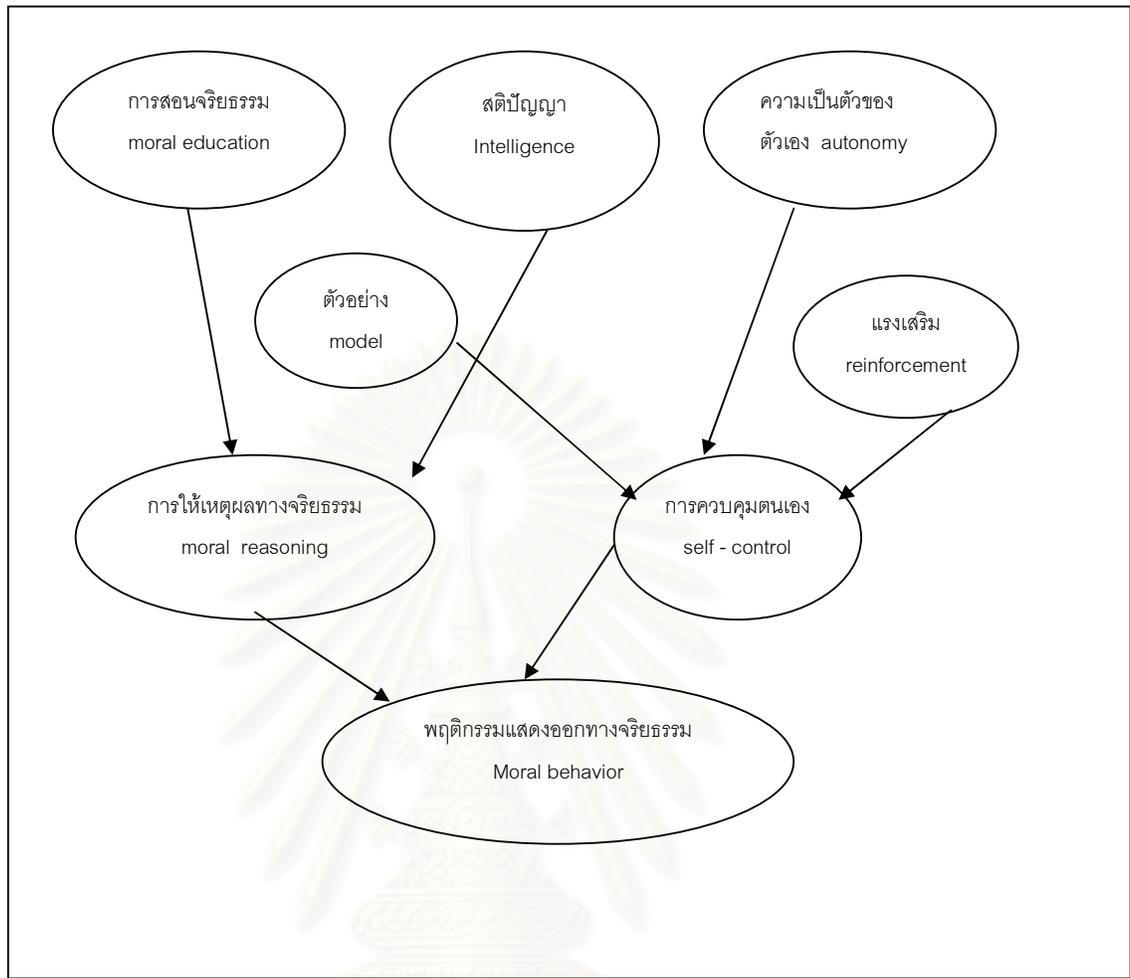
คุณธรรมจริยธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นคนดีของสังคม เด็กที่มีเขาวอร์ปัญญาทางด้านคุณธรรมจริยธรรม จะมีความสามารถในการบริหารจัดการตนเอง มีความฉลาดในการรับรู้และแสดงออกได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นและสังคมได้ด้วยดี สอดคล้องกับพระราชบัญญัติแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549) ซึ่งมีเป้าหมาย ที่สำคัญ คือ การมีสังคมที่พึงปรารถนา มีครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง และประเทศชาติมั่นคง ในการพัฒนาคนให้มีความสุข มีจริยธรรม มีการศึกษา มีจิตสำนึก รับผิดชอบต่อสังคม มีระเบียบวินัย เห็นคุณค่าในศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรมไทย

การที่เด็กจะเก่งและฉลาดในด้านต่างๆที่กล่าวมาแล้วนั้น ความฉลาดทางด้านคุณธรรม และจริยธรรม หรือ MQ ก็เป็นสิ่งสำคัญมากเช่นกัน การที่จะเป็นเด็กเก่งนั้นต้องควบคู่กับความดี มีคุณธรรมจริยธรรมด้วย

การส่งเสริมให้เด็กมีจริยธรรมที่ดี จะต้องมีการจัดกิจกรรมหลายอย่างประกอบเข้าด้วยกัน ผู้เลี้ยงดูเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญอย่างมาก จะต้องให้ความรักและฝึกระเบียบวินัยแก่เด็ก เด็กที่ได้รับความรักความอบอุ่นจากผู้เลี้ยงดูจะมีพัฒนาการด้านคุณธรรมจริยธรรมดีกว่าเด็กที่ขาดความรักและการเอาใจใส่ พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดู ควรสอนเด็กด้วยเหตุผล อธิบายสิ่งต่างๆ ด้วยเหตุผลบนพื้นฐานของความถูกต้องประกอบกับคุณธรรมจริยธรรมของบรรทัดฐานค่านิยมและวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ ส่วนบุคคลที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูหรือการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) แตกต่างกันไป ความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่างๆ ก็จะแตกต่างกันไปด้วย ไม่ควรบังคับควบคุมเด็กตลอดเวลา ควรให้เด็กได้มีโอกาสฝึกการควบคุมตัวเอง (self control) โดยเฉพาะเด็กวัยรุ่นควรปล่อยให้เริ่มรับผิดชอบตนเองทีละน้อยๆ และค่อยๆ เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตามวัย นอกจากนี้ในครอบครัวแล้วโรงเรียนก็มีส่วนอย่างมากในการพัฒนา จริยธรรมของเด็ก ซึ่งก็คล้ายกับพ่อแม่ คือ ครู ต้องมีพื้นฐานที่รัก เข้าใจ และยอมรับเด็ก เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก มีความสม่ำเสมอในการฝึกฝนจริยธรรม การช่วยเหลือตนเอง การควบคุมตนเองของเด็ก พุดคุยถึงเหตุผลเป็นประชาธิปไตยแก่เด็ก และส่งเสริมให้เด็กมีความภาคภูมิใจในตนเอง (ศิริกุล อิศรานุรักษ์, 2547; เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์, 2549; ภัศสรา แสงมาลี, 2549)

พัฒนาการทางคุณธรรมจริยธรรมหรืออาจเรียกว่าความฉลาดทางจริยธรรม (MQ: Moral Quotient) ซึ่งประกอบด้วย 3 ประการ spiritual civilization (ETHICS) หมายถึง การที่บุคคลสามารถพูดหรือเดินในบริเวณก้ำกึ่งความดีและความชั่วอย่างชัดเจน ตนเองและผู้อื่นเชื่อถือยอมรับ (integrity) หมายถึงคุณสมบัติของบุคคลที่บกพร่องน้อยที่สุด เช่น ซื่อสัตย์ uprightness sincere ทำให้คนรอบข้างเคารพและศรัทธา ดังนั้นคนที่มีลักษณะคุณธรรมสูงจะมีลักษณะที่ควบคุมตนเองไม่ให้เกิดการทำผิด นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดองค์ประกอบด้านจริยธรรม ไว้ดังนี้ คือ ความซื่อสัตย์ ละอายต่อบาป ด้านการประหยัดอดออม (Sammapan, 2002 อ้างถึงใน ศิริกุล อิศรานุรักษ์, 2547) และสามารถอธิบายได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



แผนภูมิ แสดงปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อพฤติกรรมแสดงออกทางจริยธรรม  
(Sammapan, 2002 อ้างถึงใน ศิริกุล อิศรานุรักษ์, 2547)

นอกจากนี้ จากการศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่องการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารทาง  
อารมณ์ คุณธรรมและจริยธรรมของเด็กไทย อายุ 6-12 ปี โดย ภัศรา แสงมาลี (2549) ยังได้กล่าว  
เกี่ยวกับทฤษฎีเรื่องความสามารถทางคุณธรรมและจริยธรรมไว้ ดังนี้

พฤติกรรมทางสังคมของเด็กถูกควบคุมให้แสดงออกในทิศทางที่ถูกที่ควรตามค่านิยมของ  
สังคม การพัฒนาที่ถูกที่ควรนี้ เราเรียกได้ว่าเป็นพัฒนาการทางคุณธรรมจริยธรรม พัฒนาการทาง  
จริยธรรมเป็นผลของกระบวนการทางปัญญากับการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งนักจิตวิทยาแต่ละกลุ่มได้  
ให้ความหมายของคำว่า คุณธรรมและจริยธรรมแตกต่างกันออกไป อาจสรุปได้ดังนี้

นักจิตวิทยาวิเคราะห์ที่เชื่อว่าจริยธรรมคือ สิ่งที่ได้รับการปลูกฝังขัดเกลา กระบวนการขัดเกลานั้นอยู่ในรูปของการเลียนแบบ (identification) ด้วยวัตถุประสงค์ที่จะปรับตัวตามมาตรฐานพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในสังคม

นักจิตวิทยาปัญญานิยมเชื่อว่าจริยธรรม คือกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดควบคู่กับสติปัญญาของมนุษย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคม

นักจิตวิทยาทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชื่อว่าจริยธรรม หมายถึง การควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้เข้ากับกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานความประพฤติได้ถูกต้องหรือดีงามที่กำหนดโดยสังคม

ดังนั้นคุณธรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับมนุษย์ที่ต้องอาศัยอยู่ร่วมกัน เพราะคุณธรรมเป็นหลักแห่งความประพฤติตนให้อยู่ในกรอบความดี มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้บุคคลนั้นประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ถูกต้องและดีงาม

### องค์ประกอบคุณธรรมและจริยธรรม

พัฒนาการทางด้านศีลธรรมจรรยาเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมของเด็ก ซึ่ง Piaget (1965) ได้ศึกษาเรื่องพัฒนาการทางศีลธรรมจรรยาและแบ่งระยะพัฒนาการทางศีลธรรมจรรยาเป็น 4 ขั้นใหญ่ๆ ดังนี้

1. ขั้นก่อนจริยธรรม (Pre – moral stage) ในช่วง 4 ปีแรกของชีวิต เด็กยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบของสังคม และไม่รู้ว่าจะเบี่ยงหรือกฎต่างๆ มีไว้เพื่ออะไร หรือรู้ก็น้อยมาก เด็กวัยนี้จะเล่นโดยไม่คำนึงถึงกฎกติกาใดๆ อย่างไรก็ตาม เพียงแค่เชื่อว่าแนวคิดที่ว่า อะไรผิดอะไรถูก ได้รับการเริ่มฝังรากมาบ้างตั้งแต่วัยทารก (Kuhmerker, 1976 อ้างถึงใน ภัสสรฯ แสงมาลี, 2549)

2. ขั้นรู้ความหมายของจริยธรรม (Moral realism) เป็นการพัฒนาทางจริยธรรมของเด็กในช่วงอายุ 5 ถึง 7 ปี ขั้นตอนนี้หรืออาจเรียกว่า Stage of Heteronymous Morality (ขั้นยอมรับกฎเกณฑ์ระเบียบหรือคำสั่งจากผู้มีอำนาจเหนือตนโดยเฉพาะอย่างยิ่งพ่อแม่และครู) การที่เด็กจะตัดสินใจว่าอะไรผิดมากหรือน้อย จะถือเอาขนาดของความเสียหายที่เด็กได้ทำไป คือ ทำของเสียหายมากก็ผิดมาก ทำของเสียหายน้อยก็ผิดน้อย ส่วนในเรื่องของเจตนาจะทำผิดหรือไม่ได้

เจตนาในเด็กไม่คำนึงถึง ในวัยนี้เด็กจะมีความเชื่อวาทกรรมหรือระเบียบต่างๆ เกิดจากบิดามารดา หรือครู รู้จักเกรงกลัวผู้ใหญ่และเห็นว่าคำสั่งหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตาม

3. ขั้นระยะช่วงต่อระหว่าง ขั้นที่ 2 และ ขั้นที่ 4 (Transitional stage) เป็นการพัฒนาทางจริยธรรมของเด็กในช่วงอายุ 7 ถึง 9 ปี โดยประมาณ เด็กในวัยนี้จะมีการเล่นกับเพื่อนคบเพื่อนและผูกความสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้น ใกล้ชิดกับเพื่อนมากขึ้น เด็กเริ่มมีการให้และรับระหว่างกันและกัน เด็กในวัยนี้จะรู้ว่าการทำผิดจะต้องได้รับโทษเป็นการตอบแทน และขั้นตอนนี้จะเป็นช่วงวัยที่เด็กเริ่มคำนึงถึงความคิดเห็นของผู้อื่น คือไม่ได้คิดถึงความเห็นของตนฝ่ายเดียว

4. ขั้นพิจารณาจริยธรรมจากความเกี้ยวโยง (Stage of moral relativism) เป็นขั้นพัฒนาทางจริยธรรมของเด็กอายุประมาณ 10 ถึง 11 ปี เป็นระยะที่เด็กเริ่มพัฒนาจริยธรรมขั้นสูงระดับมีความคิดว่าอะไรผิดอะไรถูกโดยใช้เหตุผล โดยคำนึงถึงความยุติธรรมในความคิดอ่านของเขา เด็กมีเพื่อนมากขึ้นและสังคมกับเพื่อนมากขึ้น เด็กเริ่มมีกฎเกณฑ์ มีความคิดของตนเองหรือยึดหลักแห่งตน (Autonomous moral thinking) เด็กจะพิจารณาจากผลที่เกิดจากการกระทำด้วย เด็กโตจะตัดสินใจผิดถูกจากสถานการณ์และความเกี้ยวโยงของสถานการณ์หรือความเกี้ยวโยงของเหตุการณ์นั้นกับบุคคล เด็กวัยนี้ยังเชื่อวาทกรรมระเบียบต่างๆ อาจเปลี่ยนแปลงได้บ้างตามแต่สถานการณ์และการยอมรับหรือการตกลงกันในกลุ่มกับเพื่อนๆ เช่น ในการเล่นเกม เป็นต้นในเรื่องเกี่ยวกับกฎระเบียบ เด็กถือว่าเป็นผลผลิตของการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในสังคมจึงอาจเปลี่ยนแปลงได้

เพียเจที่ได้สรุปว่า เมื่อเด็กเจริญเติบโตมีอายุมากขึ้น จะมีความคิดอ่านในเรื่องจริยธรรม อย่างมีเหตุผลยิ่งขึ้น เด็กจะมีความคิดอ่านในเรื่องจริยธรรม มีเหตุผลลึกซึ้งยิ่งขึ้น ซึ่งเรียกว่า Autonomous thinking คือ เด็กเริ่มมีเหตุผลของตัวเองโดยเชื่อมโยงกับเรื่อง หรือปัจจัยอื่นๆ และที่สำคัญยังโยงเกี่ยวกับความคิดเห็นของเพื่อนๆ ของเขาด้วยการที่เปิดใจ การให้เด็กได้เล่นด้วยกันแบบร่วมมือซึ่งกันและกัน (cooperation) จะทำให้มีการพัฒนาจริยธรรมดียิ่งขึ้นและมี Autonomous thinking มากขึ้น (ภัสสรฯ แสงมาลี, 2549)

นักจิตวิทยาการเรียนรู้อายุหลายท่านเชื่อว่าการพัฒนาการทางจริยธรรมเกิดจากการประพฤติปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมโดยมีแรงจูงใจพื้นฐานมาจากความต้องการทางชีววิทยา การแสวงหารางวัลตลอดจนการหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ และมนุษย์จะมีปทัสถาน (norm) ของจริยธรรมตามโครงสร้างทางสังคมที่มนุษย์อยู่นั้นเอง (Sears, Hoffman, Bandura

and Walters; พรพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2547 อ้างถึงใน ภัศสรา แสงมาลี, 2549) รวมถึงสิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมจริยธรรม ได้แก่ ตัวเสริมแรงทางบวกและทางลบ ตัวแบบพฤติกรรมที่มีอิทธิพล เช่น บิดามารดา หรือผู้ที่มีอิทธิพลต่อสังคมนั้นๆ

## ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาทางคุณธรรมและจริยธรรม

ลักษณะจริยธรรมของเด็กจะพัฒนาได้จะต้องประกอบด้วยพื้นฐาน ต่อไปนี้

### 1. พื้นฐานที่เกี่ยวกับตัวเด็กเอง

คือ เด็กจะต้องมีสุขภาพที่แข็งแรง ความแข็งแรงจะช่วยให้เด็กทนต่อสิ่งเข้ายวดยุติได้ ดีกว่าการที่ร่างกายอ่อนแอเป็นโรคเรื้อรัง นอกจากสุขภาพแข็งแรงแล้ว เด็กจะต้องมีความมั่นคงทางอารมณ์รู้สึกว่าเป็นที่รักที่ต้องการของบิดามารดาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมครอบครัวและมีความผูกพันกับครอบครัว

### 2. พื้นฐานที่เกี่ยวกับบิดามารดา

คือ ทศนคติของบิดามารดาและความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาถูกต้องเป็นไปในทางที่ทำให้เด็กได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างรักใคร่อบอุ่น และมีความสัมพันธ์ทางใจใกล้ชิดกับเด็ก รวมทั้งบิดามารดาต้องสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีของลูกได้ด้วย

### 3. พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน

คือ โรงเรียนจะต้องจัดหลักสูตรกิจกรรมการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาทัศนคติที่ดีงาม และการฝึกปฏิบัติสิ่งที่ดีควรกระทำของนักเรียนครูและเพื่อนจะต้องมีทัศนคติและความสัมพันธ์ที่เป็นไปในทำนองเข้าใจและยอมรับเด็ก รวมทั้งต่างก็เป็นแบบอย่างอันดีแก่เด็กในเรื่องของการแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้ ครูยังต้องมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมพัฒนาจริยธรรมให้แก่เด็กด้วย

#### 4. พื้นฐานเกี่ยวข้องกับสังคมทั่วไป

คือ สภาพสังคมทั่วไปจะต้องไม่ช่วยยู่ให้เด็กมีความลุ่มหลงในสิ่งที่ไม่ดีงาม ตรงกันข้าม สังคมจะต้องสร้างแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กและมีบรรยากาศที่สอดคล้องกับแนวการปลูกฝัง จริยธรรมของครอบครัวและโรงเรียน

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่ถือว่ามามีผลและเป็นพื้นฐานต่อการพัฒนาลักษณะนิสัยในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมของวัยรุ่นยุคปัจจุบัน ดังนี้ (ธีราพร กุลนันทน์, 2544; ธีระพร อูวรรณโน, 2544 อ้างถึงใน ภัสสรฯ แสงมาลี, 2549)

##### 1. ปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก หมายถึง ปัจจัยที่เป็นลักษณะของเด็กเอง ปัจจัยเหล่านี้รวมถึงอายุ เพศ สติปัญญา ความรู้สึก และลักษณะทางจิต

##### 2. ปัจจัยทางบ้าน

บิดามารดาและผู้ปกครอง เป็นครูสอนจริยธรรมคนแรกของเด็ก วิธีการฝึกวินัยที่บิดามารดาใช้กับเด็กจะมีผลกับพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กไปชั่วชีวิต

##### 3. ปัจจัยทางโรงเรียน

ครูเป็นแม่พิมพ์และเป็นผู้รับภาระในการสอนจริยธรรมให้กับเด็กควบคู่ไปกับการสอนของบิดามารดา และครูเป็นผู้ถ่ายทอดจริยธรรมให้กับอนาคตของชาติ

##### 4. ปัจจัยทางสื่อมวลชน

เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางจริยธรรมโดยเฉพาะโทรทัศน์ นับว่าเป็นแหล่งการถ่ายทอดทางสังคมแหล่งใหม่ และเป็นครูสอนจริยธรรมคนใหม่ให้กับเด็ก ในเนื้อหาทั้งทางตรงและแฝงเร้นมีอิทธิพลต่อจริยธรรมของเด็กทั้งทางดีและไม่ดี

### 2.3.4 ระดับความสามารถในการแก้ปัญหา (AQ: Adversity Quotient)

การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นรากฐานและแรงผลักดันที่สำคัญอย่างยิ่งในพัฒนาการการสื่อสารและการแสดงออกของเด็ก (ประมวล คิดคินสัน, 2524: 86) การที่เด็กเห็นคุณค่าในตนเองนั้นจะนำไปสู่ความเชื่อในความสามารถและศักยภาพของตน มีความอดทนที่จะต่อสู้กับปัญหาต่างๆที่เรียกว่า “ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค” (Adversity Quotient หรือ AQ) อันเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญของเส้นทางสู่ความสำเร็จ

นอกจากนี้ ในทางพระพุทธศาสนาก็ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเองที่นำไปสู่หนทางเอาชนะอุปสรรคว่า การพัฒนาตนเองของบุคคลนั้น เป็นการพัฒนาความสามารถทางการแก้ปัญหาในการดับทุกข์ การบรรลุถึงอิสรภาพ การที่จะกระทำได้ดีก็คือ เมื่อมีความเชื่อในศักยภาพของตนเป็นพื้นฐาน และปฏิบัติตามวิธีแก้ปัญหา เพราะการพัฒนาตนก็คือการพัฒนาปัญญาให้มีความรู้ความเข้าใจเหตุของปัจจัยของกระบวนการแห่งเหตุผลที่มีในธรรมชาติแล้วเอาความรู้นั้นมาใช้ประโยชน์

แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญในการมุ่งสู่ความสำเร็จ ซึ่งบุคคลต้องมีความอดทน ความเป็นนักสู้ และสามารถเปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาส รวมถึงการเพิ่มศักยภาพของบุคคลที่ส่งผลต่อความสำเร็จ สามารถยืนหยัดต่อสู้กับอุปสรรคสามารถพิชิตกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ (อนันต์ ดุลยพีรติส, 2547) มีการรับรู้ว่าคุณสมบัติสามารถควบคุมหรือจัดการกับปัญหา อุปสรรค ความล้มเหลวหรือสถานการณ์อันเลวร้ายได้ เชื่อในความสามารถของตน สามารถฟื้นคืนพลัง (resilience) ได้อย่างรวดเร็วเมื่อตกอยู่ในสภาวะที่ยากลำบาก มองว่าปัญหา อุปสรรค หรือความล้มเหลวเป็นสิ่งที่อยู่ได้ไม่นาน โดยลักษณะของผู้ที่มีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคที่ใช้เป็นกรอบในการศึกษาและเพื่อการสังเกตบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนและอวัจนของเด็กอายุ 16 – 18 ปี มีดังต่อไปนี้

1. มีการจัดการควบคุมและคิดในทางบวกต่อตนเอง (Control) โดยแสดงออกถึงความเชื่อมั่นในตนเอง และสามารถควบคุมสติได้เมื่อเจอสถานการณ์คับขัน
2. สามารถค้นหาสาเหตุของอุปสรรคที่ต้องเผชิญได้ รวมถึงแสดงความรับผิดชอบและพยายามแก้ไขอุปสรรค (Origin & Ownership)

3. มีการรับรู้การแผ่ขยาย และอดทนต่ออุปสรรค (Reach) โดยสามารถอดทนรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้
4. การรับรู้ความคงทนของอุปสรรคว่าเป็นเรื่องชั่วคราว (Endurance) มีทัศนคติต่ออุปสรรคว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ และสามารถพาตนเองผ่านพ้นช่วงเวลาของอุปสรรคได้โดยไม่กระทบส่วนอื่นของชีวิต

### 2.3.5 ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต (SQ: Spiritual Quotient)

สิ่งที่เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาเด็กให้เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ คือ “การยกระดับจิตสำนึก” ซึ่งเกี่ยวข้องกับการฝึกจิตในการรับรู้คุณค่าของตน และการพัฒนาจิตให้สูงขึ้น ซึ่งเป็นอำนาจภายในตัวตน เป็นการบ่งบอกถึงความเป็นตัวตนที่แท้จริง รวมถึงการสื่อสารกับตนในด้านการสร้างคุณค่าในตนเองซึ่งส่งผลต่อบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออกที่เรียกว่า “การพัฒนาเสริมสร้างเชาวน์จิตใจ” (Spiritual Quotient หรือ SQ)

การสร้างระดับความสามารถทางจิตใจ (SQ) ให้มีความสำคัญในเรื่องของการเห็นคุณค่าในตนเองและการสื่อสารกับตนเองเพื่อการรับรู้ตนเอง โดยสามารถสะท้อนออกมาในรูปแบบของบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออกของบุคคล ซึ่งสามารถระบุได้ถึงความรู้สึกภายในของบุคคลนั้นๆ และในการเห็นคุณค่าตนเองนั้นจะนำไปสู่ลักษณะสำคัญของบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออกที่จะรักและเห็นคุณค่าของผู้อื่น มีความเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ตลอดจนความเชื่อมั่น และมีกำลังใจที่จะดำเนินชีวิตให้ก้าวหน้า มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่ดั่งใจให้แก่ตนเอง ครอบครัว และสังคม (Janice, 2006; Khanna, 2006)

#### **แนวคิดเรื่องการสร้างคุณค่าในตนเอง (Self-esteem)**

การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง การเป็นผู้ที่ยอมรับตนเอง ยกย่อง เคารพ ศรัทธา และรักตนเอง สามารถประเมินตนเองในเรื่องความสามารถและการแสดงออก เชื่อมั่นในตนเองว่ามีคุณค่าและความหมาย มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง มีความพึงพอใจ ภาคภูมิใจในตนเอง และดำเนิน

ชีวิตอย่างมีความสุข (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2534; Coopersmith, 1984; Lawrence, 1987) โดยลักษณะของผู้ที่เห็นคุณค่าในตนเองที่ใช้เป็นกรอบในการศึกษาและเพื่อการสังเกตบุคลิกภาพ การสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กอายุ 16 – 18 ปี มีดังต่อไปนี้

1. กล้าพูด กล้าแสดงออก และมีความมั่นใจในตนเอง
2. มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง แสดงถึงความภาคภูมิใจ และเป็นตัวของตัวเอง
3. มีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น
4. เปิดกว้าง เรียนรู้สิ่งต่างๆรอบตัว
5. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 นี้ ล้วนแต่เป็นข้อมูลที่สำคัญอันเป็นพื้นฐานในการออกแบบกิจกรรมและระเบียบวิธีวิจัยเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม นอกจากนั้น ยังเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ และเป็นข้อมูลพื้นฐานในการอภิปรายผลการวิจัยที่ได้ซึ่งจะกล่าวในบทต่อไป

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## บทที่ 3

### ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนานุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี” ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

#### 3.1 รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยอาศัยแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลและแบบประเมินบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออกในการเก็บข้อมูล โดยเก็บข้อมูลจากเด็กที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6) ที่เข้าร่วม “โครงการพัฒนานุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก” (Extraordinary Speech & Personality Program, ESP) หลักสูตร ESP for Teenagers (M.4 – M.6) ที่จัดขึ้นโดยภาควิชาภาษาไทย คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่วันเสาร์ - อาทิตย์ ที่ 20 - 21 ตุลาคม 2550 ถึง วันเสาร์ - อาทิตย์ ที่ 22 - 23 ธันวาคม 2550 จำนวน 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 30 ชั่วโมง จำนวน 67 คน

#### 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ เด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี หรือ กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6) โดยกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Judgmental or Purposive Sampling) จำนวน 52 คนจากเด็กที่เข้าร่วม “โครงการพัฒนานุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก” (Extraordinary Speech & Personality Program, ESP) หลักสูตร ESP for Teenagers (M.4 – M.6) สามารถแสดงลักษณะของกลุ่มตัวอย่างได้ ดังตารางที่ 3.2.1

ตารางที่ 3.2.1 ตารางแสดงลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง (n = 52)	จำนวน	ร้อยละ
<b>เพศ</b>		
ชาย	29	55.77
หญิง	23	44.23
รวม	52	100.0
<b>อายุ</b>		
16 ปี	15	28.85
17 ปี	27	51.92
18 ปี	10	19.23
รวม	52	100.0
<b>ระดับชั้น</b>		
ม.4	11	21.15
ม.5	26	50.00
ม.6	15	28.85
รวม	52	100.0

จากตารางที่ 3.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก (Extraordinary Speech & Personality Program, ESP) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (16 - 18 ปี) จำนวน 52 คน เป็นนักเรียนชายทั้งหมด 29 คน นักเรียนหญิงทั้งหมด 23 คน ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 17 ปี คือ จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 51.92 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 16 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 28.85 และช่วงอายุที่มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างน้อยที่สุด คือ ช่วงอายุ 18 ปี มีจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 19.23 ในจำนวนเด็กที่เข้าร่วมโครงการฯ เป็นเด็กนักเรียนระดับชั้น ม. 5 มากที่สุด จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาคือ ระดับชั้น ม. 6 จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 28.85 และระดับชั้นที่มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างน้อยที่สุด คือ ระดับชั้น ม. 4 จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 21.15 ตามลำดับ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างไว้ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1. มีอายุ 16 – 18 ปี
2. กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6)
3. เข้าร่วมโครงการอย่างน้อย 7 สัปดาห์ จากทั้งหมด 10 สัปดาห์

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ จึงคัดเลือกเฉพาะเด็กนักเรียนที่มีคุณสมบัติเข้าเกณฑ์ในการพิจารณาเป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้จำนวน 52 คน สามารถแสดงรายละเอียด ดังตารางที่ 3.2.2

ตารางที่ 3.2.2 ตารางแสดงลักษณะของกลุ่มตัวอย่างตามเพศ อายุ และระดับชั้น

รายละเอียด	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
<b>อายุ</b>			
16 ปี	8 (53.3%)	7 (46.7%)	15 (100.0%)
17 ปี	16 (59.3%)	11 (40.7%)	27 (100.0%)
18 ปี	5 (50.0%)	5 (50.0%)	10 (100.0%)
รวม	29 (55.8%)	23 (44.2%)	52 (100.0%)
<b>ระดับชั้น</b>			
ม.4	6 (54.5%)	5(45.5%)	11(100.0%)
ม.5	14 (53.8%)	12 (46.2%)	26(100.0%)
ม.6	9 (60.0%)	6(40.0%)	15(100.0%)
รวม	29 (55.8%)	23 (44.2%)	52 (100.0%)

จากตารางที่ 3.2.2 เด็กนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก (Extraordinary Speech & Personality Program, ESP) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (16-18 ปี) จำนวน 52 คน เป็นนักเรียนชายทั้งหมด 29 คน เป็นนักเรียนหญิงทั้งหมด 23 คน ในจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ ฯ เป็นนักเรียนระดับชั้น ม. 4 จำนวน 11 คน เป็นนักเรียนชาย 6 คน นักเรียนหญิง 5 คน สำหรับนักเรียนระดับชั้น ม. 5 มีจำนวน 26 คน เป็นนักเรียนชาย 14 คน นักเรียนหญิง 12 คน เป็นนักเรียนระดับชั้น ม. 6 มีจำนวน 15 คน เป็นนักเรียนชาย 9 คน นักเรียนหญิง 6 คน นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการที่มีอายุ 16 ปี จำนวน 15 คน เป็นนักเรียนชาย 8 คน นักเรียนหญิง 7 คน สำหรับนักเรียนที่มีอายุ 17 ปี จำนวน 27 คน เป็นนักเรียนชาย จำนวน 16 คน

นักเรียนหญิง จำนวน 11 คน สำหรับนักเรียนที่มีอายุ 18 ปี จำนวน 10 คน เป็นนักเรียนชาย จำนวน 5 คน นักเรียนหญิง 5 คน

### 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และ เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

#### 1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามในสัปดาห์แรกที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อให้ผู้วิจัยได้รับทราบถึงข้อมูลด้านต่างๆของเด็ก ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการพัฒนาบุคลิกภาพด้านต่างๆต่อไป โดยแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบ่งออกเป็น 4 ส่วน (ดูเพิ่มเติมในภาคผนวก ก) ได้แก่

##### 1.1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล

ได้แก่ ชื่อ อายุ ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ อีเมล และสุขภาพ

##### 1.2 แบบสอบถามข้อมูลด้านการศึกษาและกิจกรรม

ได้แก่ ระดับชั้น โรงเรียน คะแนนเฉลี่ย กิจกรรมเสริมที่เรียนนอกจากที่โรงเรียน ความสามารถพิเศษ และงานอดิเรก

##### 1.3 แบบสอบถามข้อมูลด้านครอบครัว

ได้แก่ ชื่อ อายุ อาชีพ และสถานภาพสมรสของบิดามารดา ผู้เลี้ยงดูหลัก และจำนวนพี่น้อง

##### 1.4 แบบสอบถามความคิดเห็นส่วนบุคคลด้านอื่นๆ

ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาบุคลิกภาพ เหตุผลในการเข้าร่วมโครงการฯ สิ่งที่คาดหวังจากโครงการฯ และการประเมินระดับบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออกของตนเอง

## 2. แบบประเมินบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก

แบบประเมินบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก แบ่งออกเป็น 4 ส่วน (ดูเพิ่มเติมในภาคผนวก ข) ได้แก่

2.1 คะแนนการเข้าร่วมกิจกรรม (ESP Attendance) ตลอด 10 สัปดาห์ เป็นส่วนที่ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมตลอด 10 สัปดาห์ เพื่อเป็นการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ผ่านเกณฑ์ นั่นคือ ต้องเข้าร่วมกิจกรรมอย่างน้อย 7 สัปดาห์

2.2 ผลรวมบุคลิกภาพทุกด้านโดยสรุป 10 สัปดาห์ (ESP Overall Performance) เพื่อสรุปภาพรวมบุคลิกภาพในทุกๆด้านทั้งจุดเด่น จุดด้อย และแนวทางในการปรับปรุงบุคลิกภาพหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมตลอด 10 สัปดาห์

2.3 ผลการประเมินบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก ตลอด 10 สัปดาห์ เพื่อประเมินผลบุคลิกภาพในแต่ละด้าน และสรุปผลเป็นคะแนนเฉลี่ย

2.4 ผลการประเมินบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก แต่ละสัปดาห์ เพื่อประเมินผลบุคลิกภาพในแต่ละด้าน เป็นคะแนนในแต่ละสัปดาห์

โดยในทุกๆสัปดาห์ ผู้วิจัยและทีมผู้ช่วยผู้วิจัยได้ร่วมกันประเมินผลบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะทั้งหมด 8 ด้าน ดังนี้

1. บุคลิกภาพภายนอกโดยทั่วไป ดูสะอาด สุภาพ สมวัย เหมาะกับกาลเทศะ
2. บุคลิกภาพการพูดโดยทั่วไป พูดจาไพเราะ น่าฟัง มีหางเสียง ชัดถ้อยชัดคำ ได้มาตรฐาน การใช้ภาษาไทยถูกต้อง
3. อากัปกิริยา ท่าทาง การแสดงออกทางสีหน้า สายตา การเคลื่อนไหวอวัยวะต่างๆของร่างกายเหมาะสม
4. ความสามารถในการถ่ายทอด ความคิดอย่างเป็นระบบ สามารถโต้แย้งแสดงเหตุผล มีความคิดสร้างสรรค์ และมีวิจรรย์ญาณที่ดี
5. ความสามารถในการบริหารจัดการอารมณ์ตนเอง และบริหารความขัดแย้งกับผู้อื่นได้ดี
6. ลักษณะอุปนิสัยส่วนบุคคล การตรงต่อเวลา มารยาทในการปฏิบัติต่อผู้อื่น มีความรับผิดชอบ รู้จักแสดงมุทิตาจิตที่ดีต่อเพื่อนร่วมกลุ่ม

7. ความพร้อมในการเรียนรู้ ทักษะคิดต่อการพัฒนาตนเอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความพยายามเอาชนะอุปสรรคต่างๆในการทำกิจกรรม
8. ความเชื่อมั่น และความนิยมชมชอบในตนเอง มีความกล้าคิด กล้าพูด กล้าแสดงออก เหมาะสม มีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

3. กิจกรรมเสริมสร้างการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก (บุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะ) สำหรับเด็กระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

กิจกรรมเสริมสร้างการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก (บุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะ) สำหรับเด็กระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งออกเป็น 10 สัปดาห์ โดยมีวัตถุประสงค์ (Themes) แนวคิด (Concepts) และกิจกรรมหลักในแต่ละสัปดาห์ (ESP for Teenagers (M4 - M6)) ดังตารางที่ 3.3.1

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 3.3.1 ตารางแสดงกิจกรรมเสริมสร้างการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก (บุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะ) สำหรับเด็กไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อายุ 16 – 18 ปี ตลอด 10 สัปดาห์

สัปดาห์	Theme และ วัตถุประสงค์	กิจกรรม
1	<p>Myself my personality</p> <p>“Getting to know you”</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ เพื่อให้ทีมประจำชั้นรู้จักเด็ก</li> <li>▪ เพื่อให้เด็กรู้จักทีมประจำชั้น</li> <li>▪ เพื่อให้เด็กรู้จักกันเอง</li> <li>▪ สร้างกฎกติกาาร่วมกัน</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- แนะนำรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการ</li> <li>- แนะนำตัว โดยให้เปรียบเทียบตนเองกับ Character ในภาพยนตร์ หรือการ์ตูน</li> <li>- บรรยายวัจนภาษาและอวัจนภาษา</li> <li>- แนะนำตัว โดยให้เปรียบเทียบตนเองกับสิ่งของที่น่าติดตัวมาด้วย ซึ่งสามารถสื่อถึงความเป็นตนเองได้มากที่สุด</li> <li>- ตั้งกฎกติกาการอยู่ร่วมกัน</li> <li>- ทำแบบประเมินการเรียนรู้กิจกรรม (Journal)</li> <li>- ประเมินผลพัฒนาการ</li> </ul>
2	<p>My good common sense</p> <p>“The secret of my brain: What is right or wrong” (IQ)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ ให้เด็กเริ่มต้นจากการคิดเป็นแยกแยะบุคลิกภาพที่ดี และ ไม่ดีออกจากกัน</li> <li>▪ ฝึกให้เด็กพูดและแสดงออก โดยเริ่มต้นจากการจัดระบบความคิดก่อนถ่ายทอดออกไป</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- การพูดแบบไม่เตรียมตัว</li> <li>- แจ้งเกณฑ์การประเมิน และการได้รับวุฒิมัธยม</li> <li>- แจกผลการประเมินสัปดาห์ที่ผ่านมา ทบทวนกิจกรรม</li> <li>- บรรยายบุคลิกภาพที่ดีมีอะไรบ้าง</li> <li>- บรรยายการพูดโน้มน้าวใจ</li> <li>- แบ่งกลุ่ม และนำเสนอการพูดโน้มน้าวใจ</li> <li>- บรรยายการสัมมนาทางวิชาการ</li> <li>- แบ่งกลุ่มเตรียมนำเสนอการสัมมนาภาวะโลกร้อน</li> <li>- ทำแบบประเมินการเรียนรู้กิจกรรม (Journal)</li> <li>- ประเมินผลพัฒนาการ</li> </ul>
3	<p>My ideas for our world</p> <p>“Social responsibility” (IQ+MQ)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ ให้เด็กถ่ายทอดวิธีคิดที่สะท้อนผ่านกิจกรรมสร้างจิตสาธารณะ ความรับผิดชอบต่อสังคม</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- การพูดแบบไม่เตรียมตัว</li> <li>- แจกผลการประเมินสัปดาห์ที่ผ่านมา ทบทวนกิจกรรม</li> <li>- บรรยายเพิ่มเติมบุคลิกภาพที่ดีเรื่องการแต่งกายและทรงผม</li> <li>- ฝึกลมหายใจ โดยการเล่นเกมเป่าทิชชู</li> <li>- ฝึกการออกเสียงที่ถูกต้อง โดยการ Project เสียง</li> <li>- บรรยายหลักการอ่านออกเสียงที่ถูกต้อง</li> <li>- ฝึกอ่านข่าวในพระราชสำนัก</li> <li>- แบ่งกลุ่ม และนำเสนอการสัมมนาภาวะโลกร้อน</li> <li>- ทำแบบประเมินการเรียนรู้กิจกรรม (Journal)</li> <li>- ประเมินผลพัฒนาการ</li> </ul>

สัปดาห์	Theme และ วัตถุประสงค์	กิจกรรม
4	<p>My words your words: I'm ok; you're ok "Conflict management" (IQ+MQ+EQ)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>■ ให้เด็กเรียนรู้การรู้จักควบคุมอารมณ์ในการพูดและแสดงออก</li> <li>■ เปลี่ยนทัศนคติของ "ความขัดแย้ง" เป็นเรื่องของ "การมองต่างมุม"</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- แจกผลการประเมินสัปดาห์ที่ผ่านมา ทบทวนกิจกรรม</li> <li>- บรรยายหลักการได้ว่าที่</li> <li>- แบ่งกลุ่มได้ว่าที่ในญาติติ "การกระทำสำคัญกว่าคำพูด" และ "เกิดเป็นชายสบายกว่าเป็นหญิง"</li> <li>- ทำแบบประเมินการเรียนรู้กิจกรรม (Journal)</li> <li>- ประเมินผลพัฒนาการ</li> </ul>
5	<p>My Adventure my destiny "Winner attitude" (IQ+MQ+EQ+AQ)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>■ ให้เด็กเรียนรู้การเอาชนะอุปสรรค ความกลัวในการสื่อสาร</li> <li>■ เปลี่ยนบรรยากาศจัดกิจกรรมนอกสถานที่ ให้เด็กได้ปฏิบัติภารกิจที่จะต้องปฏิสัมพันธ์กับคนแปลกหน้า ต้องค้นหาสอบถามข้อมูลเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย</li> <li>■ ผักทักษะการเรียนรู้แบบ สุ จิ ปุ ลิ โดยเฉพาะส่งเสริมให้เด็กกล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ ในระดับที่เหมาะสม</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ทบทวนกิจกรรม</li> <li>- จัดกิจกรรมนอกสถานที่</li> <li>- บรรยายหลักการสัมภาษณ์ ทั้งสอบสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ ผู้ถูกสัมภาษณ์ (คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ)</li> <li>- แบ่งกลุ่มทำกิจกรรมสัมภาษณ์เกี่ยวกับภาพยนตร์หนังสือในดวงใจ (สามย่าน)</li> <li>- กิจกรรม "Time Capsule" เลือกลงของใส่กล่องที่แสดงความเป็นวัยรุ่นไทย และนำเสนอ</li> <li>- ทำแบบประเมินการเรียนรู้กิจกรรม (Journal)</li> <li>- ประเมินผลพัฒนาการ</li> </ul>
6	<p>My ESP Scoop "Once in my life" (IQ+MQ+EQ+AQ+SQ)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>■ ให้เด็กวางแผนโครงงานแสดงผลพัฒนาการการพูดและการแสดงออก</li> <li>■ นำเสนอแผนงานที่สะท้อนการคิดอย่างเป็นระบบ การรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ตระหนักในความถูกต้องเหมาะสม ตั้งใจทำให้สำเร็จลุล่วง</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- การพูดแบบไม่เตรียมตัว</li> <li>- แจกผลการประเมินสัปดาห์ที่ผ่านมา ทบทวนกิจกรรม</li> <li>- บรรยายหลักการเล่าเรื่อง หนังสือ Pro Show และตัวอย่าง</li> <li>- นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (สัปดาห์ที่ 5)</li> <li>- เตรียมวางแผนการแสดง</li> <li>- ทำแบบประเมินการเรียนรู้กิจกรรม (Journal)</li> <li>- ประเมินผลพัฒนาการ</li> </ul>

สัปดาห์	Theme และ วัตถุประสงค์	กิจกรรม
7	<p>My ESP Scoop            “Once in my life”            (IQ+MQ+EQ+AQ+SQ)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ ให้เด็กฝึกซ้อมแผนงานที่ได้คิดไว้ โดยทีมประจำชั้นทำหน้าที่เป็น Speaking and acting coach ฝึกให้เด็กพูดและแสดงออกสะท้อนบุคลิกภาพที่ดี</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- แจกผลการประเมินสัปดาห์ที่ผ่านมา ทบทวนกิจกรรม</li> <li>- วางแผนการแสดง แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ</li> <li>- ซ้อมการแสดงที่วางแผนไว้ โดยทีมประจำชั้นให้คำปรึกษาและแนะนำ</li> <li>- ทำแบบประเมินการเรียนรู้กิจกรรม (Journal)</li> <li>- ประเมินผลพัฒนาการ</li> </ul>
8	<p>My ESP special show            “ESP rehearsal”            (IQ+MQ+EQ+AQ+SQ)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ ซ้อมใหญ่ ณ ห้องประชุม ดร.เทียม โชควัฒนา คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- แจกผลการประเมินสัปดาห์ที่ผ่านมา</li> <li>- ซ้อมใหญ่การแสดงที่วางแผนไว้ โดยทีมประจำชั้นให้คำปรึกษาและแนะนำ</li> <li>- ทีมประจำชั้นช่วยวางแผนให้เด็กทุกคนได้แสดงพัฒนาการการพูดและการแสดงออกของเด็กให้ผู้ปกครองได้เห็น โดยช่วยดูบท คิว และตำแหน่งบนเวที</li> <li>- ประเมินผลพัฒนาการ</li> </ul>
9	<p>My ESP special show            “ESP rehearsal”            (IQ+MQ+EQ+AQ+SQ)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ แสดงจริง ณ ห้องประชุม ดร.เทียม โชควัฒนา คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- การแสดงจริง</li> <li>- ทีมประจำชั้นดูแล ดูคิว</li> <li>- ทำแบบประเมินการเรียนรู้กิจกรรม (Journal)</li> <li>- ประเมินผลพัฒนาการ</li> </ul>
10	<p>My ESP Reflection            “ESP Open-up”            Evaluation</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ เด็กกล่าวขอบคุณทีมประจำชั้น เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีให้เด็กรู้จักแสดงความกตัญญูตเวทีต่อทีมประจำชั้น</li> <li>▪ เด็กพูดถึงความรู้สึกของตัวเอง ความรู้สึกที่ได้เข้าร่วมโครงการ</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- แจกผลการประเมินสัปดาห์ที่ผ่านมา</li> <li>- ทบทวนกิจกรรม โดยการดู DVD การแสดงจริงของทั้ง 3 กลุ่ม และวิพากษ์วิจารณ์ถึงข้อดี ข้อเสียที่เกิดขึ้น และแนวทางในการแก้ไขจุดบกพร่องต่างๆ</li> <li>- ทำแบบประเมินผลหลังการเข้าร่วมโครงการ</li> <li>- เด็กๆ กล่าวถึงความรู้สึก ความประทับใจ และสิ่งที่ได้เรียนรู้จากโครงการ</li> <li>- ทีมประจำชั้นกล่าวถึงความรู้สึก ความประทับใจที่มีต่อเด็กๆ และกล่าวปิดโครงการ</li> </ul>

### 3.4 การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อทดสอบความเที่ยงและความตรงของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีประสิทธิภาพครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษา และตรงประเด็นของงานวิจัย ผู้วิจัยนำแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบประเมินบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก และกิจกรรมเสริมสร้างการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออกมาใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม โดยมีการประชุมและนำเสนอเครื่องมือทั้ง 3 ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและทีมผู้ช่วยดำเนินกิจกรรมของโครงการฯ ในการร่วมกันตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือทั้ง 3 เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ และเป็นตรวจสอบการใช้ภาษาตลอดจนทำความเข้าใจร่วมกัน เพื่อให้สามารถสื่อสารและได้ข้อมูลตรงตามที่ต้องการ พร้อมนำไปใช้เป็นกิจกรรมสำหรับการเรียนการสอนในโครงการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก (Extraordinary Speech & Personality Program, ESP) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

### 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ “โครงการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก” (Extraordinary Speech & Personality Program, ESP) โดยภาควิชาวาทวิทยา คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งจัดขึ้นตั้งแต่วันเสาร์ - อาทิตย์ ที่ 20 - 21 ตุลาคม 2550 ถึง วันเสาร์ - อาทิตย์ ที่ 22 - 23 ธันวาคม 2550 รวม 10 สัปดาห์ เพื่อรับเด็กนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเข้ามาฝึกอบรมและเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ โดยในหลักสูตร ESP for Teenagers (M.4 – M.6) ประกอบด้วยกิจกรรมทั้งหมด 10 สัปดาห์ (ดูเพิ่มเติมในตารางที่ 3.3.1) สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 30 ชั่วโมง (คณะมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 ทั้งหญิงและชาย จำนวนกลุ่มละ 20 - 25 คน) ในสัปดาห์แรกก่อนการอบรม ผู้วิจัยได้ให้เด็กตอบแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล (ดูเพิ่มเติมในภาคผนวก ก) และในทุกๆ สัปดาห์หลังจากดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยจะทำการสังเกตและประเมินผลแล้วจึงเก็บข้อมูลโดยบันทึกลงในแบบประเมินบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก (ดูเพิ่มเติมในภาคผนวก ข)

ในการประเมินผลนั้น ผู้วิจัยได้ประเมินผลร่วมกับทีมผู้ช่วยผู้วิจัยอีก 5 คนในการเก็บข้อมูล (Peer Evaluation) โดยนำคะแนนของทีมผู้ช่วยผู้วิจัยแต่ละคนมาหาค่าเฉลี่ยในทุกสัปดาห์ ซึ่งผู้วิจัยและทีมผู้ช่วยผู้วิจัยได้มีการทำความเข้าใจในมาตรฐานการประเมินผลของโครงการฯ ที่

ตรงกัน และในสัปดาห์สุดท้ายของการอบรมจะใช้แบบสอบถามหลังการอบรมและแบบประเมินผล 10 สัปดาห์ (ดูเพิ่มเติมในภาคผนวก ข) โดยมีเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน ดังนี้

#### เกณฑ์การประเมิน (ศิริชัย พงษ์วิชัย, 2549)

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{4-1}{4} \\ &= 0.75 \end{aligned}$$

#### คะแนน

#### เกณฑ์การประเมิน

3.26 - 4.00

ดีมาก

2.51 - 3.25

ดี

1.76 - 2.50

พอใช้

1.00 - 1.75

ต้องปรับปรุงแก้ไข

### 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามนำวิจัย โดยแบ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แยกตามคำถามนำวิจัย ดังนี้

**คำถามนำวิจัยที่ 1 ลักษณะทั่วไปของบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี**

ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยโปรแกรม SPSS for windows และหาค่าทางสถิติเพื่อแปลผล (ศิริชัย พงษ์วิชัย, 2549) โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistic) โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

## คำถามนำวิจัยที่ 2 ปัญหาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทย อายุ 16 – 18 ปี

ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistic) โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และหาค่าร้อยละ (Percentage) และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่ออธิบายถึงปัญหาและจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัญหาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

## คำถามนำวิจัยที่ 3 ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เป็นการทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ เพื่อตอบวัตถุประสงค์และคำถามนำวิจัย ได้แก่

**สมมติฐานการวิจัยที่ 1** นักเรียนที่มีเพศต่างกันส่งผลให้มีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านต่างกัน

ตัวแปรต้น คือ เพศ

ตัวแปรตาม คือ การพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน

สถิติที่ใช้ คือ ค่าสถิติ t-test สำหรับ 2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และค่าสถิติ Eta ที่แสดงถึงระดับความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร

**สมมติฐานการวิจัยที่ 2** นักเรียนที่มีอายุต่างกันส่งผลให้มีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านต่างกัน

ตัวแปรต้น คือ อายุ

ตัวแปรตาม คือ การพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน

สถิติที่ใช้ คือ ค่าสถิติ F-test โดยวิธี One Way Anova ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และค่าสถิติ Eta ที่แสดงถึงระดับความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร

**สมมติฐานการวิจัยที่ 3** นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกันส่งผลให้มีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านต่างกัน

ตัวแปรต้น คือ ระดับชั้น

ตัวแปรตาม คือ การพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน

สถิติที่ใช้ คือ ค่าสถิติ F-test โดยวิธี One Way Anova ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และค่าสถิติ Eta ที่แสดงถึงระดับความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร

**สมมติฐานการวิจัยที่ 4** ระดับชั้นและอายุมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน

ตัวแปรต้น คือ ระดับชั้นและอายุ

ตัวแปรตาม คือ การพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน

สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบความแปรปรวนแบบ 2 ทาง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

**สมมติฐานการวิจัยที่ 5** นักเรียนที่มีประเภทโรงเรียนต่างกันส่งผลให้มีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านต่างกัน

ตัวแปรต้น คือ ประเภทโรงเรียน

ตัวแปรตาม คือ การพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน

สถิติที่ใช้ คือ ค่าสถิติ F-test โดยวิธี One Way Anova ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

**สมมติฐานการวิจัยที่ 6** นักเรียนที่มีลักษณะโรงเรียนต่างกันส่งผลให้มีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านต่างกัน

ตัวแปรต้น คือ ลักษณะโรงเรียน

ตัวแปรตาม คือ การพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน

สถิติที่ใช้ คือ ค่าสถิติ t-test สำหรับ 2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

#### สมมติฐานการวิจัยที่ 7

นักเรียนที่มีจำนวนพี่น้องต่างกันส่งผลให้มีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านต่างกัน

ตัวแปรต้น คือ จำนวนพี่น้อง

ตัวแปรตาม คือ การพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน

สถิติที่ใช้ คือ ค่าสถิติ t-test สำหรับ 2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

#### สมมติฐานการวิจัยที่ 8

นักเรียนที่เรียนรอบที่เข้าร่วมโครงการฯ ต่างกันส่งผลให้มีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านต่างกัน

ตัวแปรต้น คือ รอบที่เข้าร่วมโครงการฯ

ตัวแปรตาม คือ การพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน

สถิติที่ใช้ คือ ค่าสถิติ F-test โดยวิธี One Way Anova ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

#### คำถามนำวิจัยที่ 4 แนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยโปรแกรม SPSS for windows และหาค่าทางสถิติเพื่อแปลผล (ศิริชัย พงษ์วิชัย, 2549) โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistic) โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ในส่วนของคะแนนเฉลี่ยบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออกในช่วงแรก (5 สัปดาห์แรก) และช่วงหลัง (5 สัปดาห์หลัง) และหาค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาที่เพิ่มขึ้น และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่เกิดจากการสังเกตของผู้วิจัยและทีมผู้ช่วยผู้วิจัย เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลมารวบรวม จากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์เพื่อนำเสนอ  
ในบทที่ 4 (ผลการวิจัย) และอภิปรายผลในบทที่ 5 (สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ)  
ต่อไป



สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## บทที่ 4

### ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนานุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไป ปัญหา ปัจจัย และแนวทางในการพัฒนานุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) สุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Judgmental or Purposive Sampling) โดยอาศัยแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลและแบบประเมินบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ผลการศึกษาดังต่อไปนี้

### ผลการวิจัย

- 4.1 ลักษณะทั่วไปของบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี
- 4.2 ปัญหาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี
- 4.3 ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี
- 4.4 แนวทางในการพัฒนานุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนานุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไป ปัญหา ปัจจัย และแนวทางในการพัฒนานุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 4 ส่วน เรียงลำดับตามคำถามนำวิจัย ดังต่อไปนี้

### 4.1 ลักษณะทั่วไปของบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

ในโครงการพัฒนานุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก (Extraordinary Speech & Personality Program, ESP) ที่ผู้วิจัยได้สังเกตและประเมินบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออกในด้านต่างๆทั้งหมด 8 ด้าน ของกลุ่มตัวอย่าง 52 คน สามารถแสดงได้ในรูปของคะแนนเฉลี่ย ดังตารางที่ 4.1.1

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.1.1 ตารางแสดงลักษณะทั่วไปของบุคลิกภาพในแต่ละด้าน

เกณฑ์การประเมิน บุคลิกภาพ	คะแนน ต่ำสุด $\bar{x}$ min	คะแนน สูงสุด $\bar{x}$ max	คะแนน เฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	เกณฑ์การ ประเมิน
1. บุคลิกภาพทั่วไป	2.61	4.00	3.22**	0.33	ดี
2. บุคลิกภาพการพูด	2.20	3.90	3.13	0.38	ดี
3. บุคลิกภาพการแสดงออก	2.20	3.85	2.98*	0.40	ดี
4. IQ: ระดับความสามารถทางด้าน สติปัญญา เซาว์นปัญญา	2.45	3.80	3.15	0.40	ดี
5. EQ: ระดับความสามารถทางด้าน การควบคุมอารมณ์	2.31	3.75	3.02	0.35	ดี
6. MQ: ระดับความสามารถทางด้าน คุณธรรมและจริยธรรม	2.13	3.70	3.12	0.36	ดี
7. AQ: ระดับความสามารถทางด้าน การฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ	2.30	3.70	3.16	0.34	ดี
8. SQ: ระดับความสามารถทางด้าน จิตวิญญาณ การตีความหมายของ ชีวิต	2.45	3.75	3.14	0.34	ดี
ผลรวมเฉลี่ย	2.50	3.61	3.11	0.31	ดี

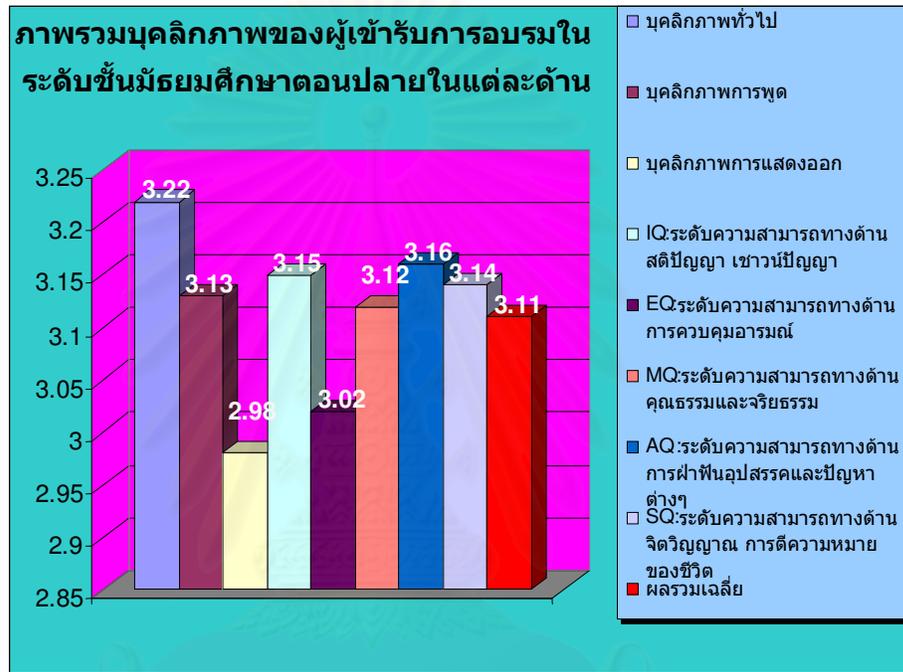
\* คะแนนต่ำที่สุด    \*\* คะแนนสูงที่สุด

เกณฑ์การประเมิน 3.26 - 4.00 = ดีมาก, 2.51 - 3.25 = ดี, 1.76 - 2.50 = พอใช้, 1.00 - 1.75 = ต้องปรับปรุงแก้ไข

จากตารางที่ 4.1.1 ผลการศึกษา ภาพรวมบุคลิกภาพในแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่าง ตลอดระยะเวลา 10 สัปดาห์ พบว่า อยู่ในเกณฑ์ดี ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.11 เมื่อศึกษาในรายละเอียด แล้ว จะพบว่า เด็กที่เข้าร่วมโครงการในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการพัฒนาบุคลิกภาพ ในด้านบุคลิกภาพทั่วไป, AQ: ระดับความสามารถทางการฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ, IQ: ระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา เซาว์นปัญญา, SQ: ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต, บุคลิกภาพการพูด, MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม, EQ: ระดับความสามารถทางการควบคุมอารมณ์, บุคลิกภาพการแสดงออก (คะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3.22, 3.16, 3.15, 3.14, 3.13, 3.12, 3.02, 2.98) โดยมีการ

พัฒนาด้านบุคลิกภาพทั่วไปสูงที่สุด และมีพัฒนาการด้านบุคลิกภาพการแสดงออกน้อยที่สุด โดยสามารถแสดงการเปรียบเทียบพัฒนาการในแต่ละด้านในแต่ละสัปดาห์ได้ ดังแผนภูมิที่ 4.2.1 และตารางที่ 4.2.2 ดังนี้

แผนภูมิที่ 4.1.1 แผนภูมิแสดงภาพรวมของการพัฒนาบุคลิกภาพทั้ง 8 ด้าน



สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.1.2 ตารางแสดงการเปรียบเทียบพัฒนาการในแต่ละด้านในแต่ละสัปดาห์ของกลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

เกณฑ์การประเมิน บุคลิกภาพ	สัปดาห์										X รวม	S.D.	เกณฑ์ การประเมิน
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
1. บุคลิกภาพทั่วไป	2.39*	2.61	2.99	3.13	3.28	3.37	3.48	3.52	3.69	3.83**	3.22**	.33	ดี
2. บุคลิกภาพ การสื่อสารเชิงวัจนะ	2.26*	2.65	2.80	3.07	3.17	3.35	3.36	3.45	3.59	3.67**	3.13	.38	ดี
3. บุคลิกภาพ การสื่อสารเชิงอวัจนะ	2.05*	2.38	2.57	2.79	2.90	3.11	3.23	3.48	3.64	3.77**	2.98*	.40	ดี
4. IQ	2.54*	2.56	2.78	3.08	3.24	3.40	3.34	3.44	3.53	3.68**	3.15	.40	ดี
5. EQ	2.33*	2.42	2.55	2.79	3.00	3.10	3.24	3.37	3.65	3.79**	3.02	.35	ดี
6. MQ	2.52*	2.52*	2.72	2.91	3.18	3.21	3.28	3.46	3.63	3.83**	3.12	.36	ดี
7. AQ	2.50*	2.59	2.70	2.91	3.16	3.24	3.28	3.53	3.74	3.94**	3.16	.34	ดี
8. SQ	2.32*	2.60	2.77	3.00	3.11	3.32	3.34	3.54	3.73	3.81**	3.14	.34	ดี

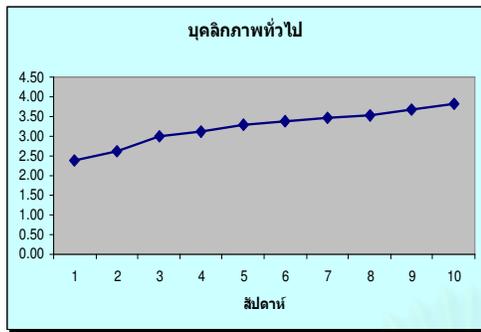
\* คะแนนต่ำที่สุด \*\* คะแนนสูงที่สุด

เกณฑ์การประเมิน 3.26 – 4.00 = ดีมาก, 2.51 - 3.25 = ดี, 1.76 - 2.50 = พอใช้, 1.00 - 1.75 = ต้องปรับปรุงแก้ไข

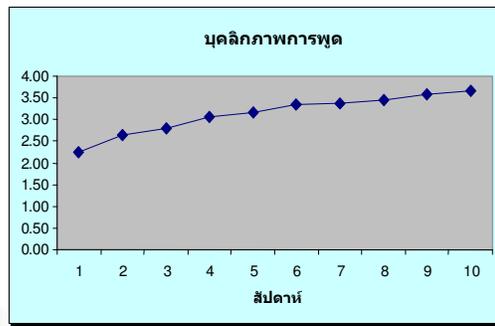
จากแผนภูมิที่ 4.1.1 และตารางที่ 4.1.2 เป็นการสรุปลักษณะและเปรียบเทียบบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี ทั้งหมด 8 ด้านตามเกณฑ์การประเมิน โดยสามารถแสดงเป็นกราฟการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านตลอด 10 สัปดาห์ได้ ดังแผนภูมิที่ 4.1.2.1 ถึง 4.1.2.8 และเปรียบเทียบการพัฒนาบุคลิกภาพในทุกด้าน ดังแผนภูมิที่ 4.1.3 ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

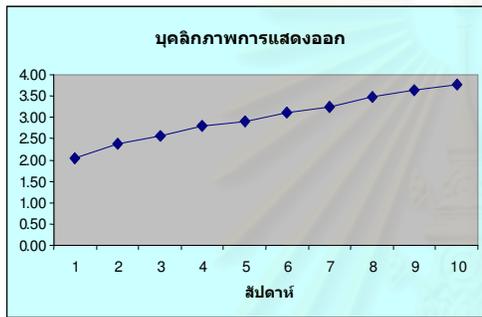
แผนภูมิที่ 4.1.2.1 กราฟแสดงการพัฒนาในด้านบุคลิกภาพทั่วไป



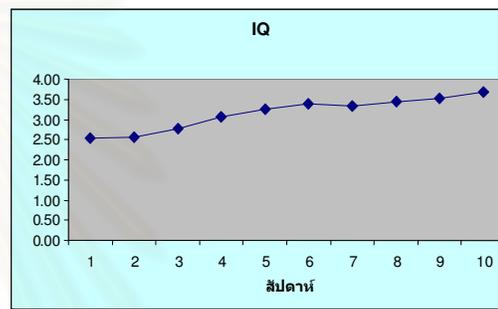
แผนภูมิที่ 4.1.2.2 กราฟแสดงการพัฒนาในด้านบุคลิกภาพการพูด



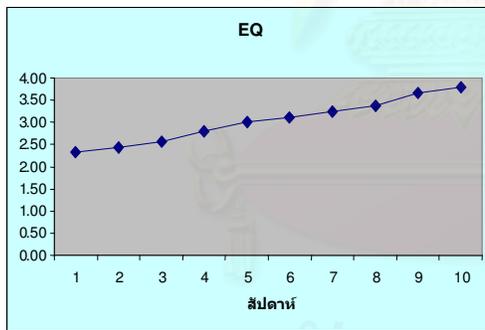
แผนภูมิที่ 4.1.2.3 กราฟภูมิแสดงการพัฒนาในด้านบุคลิกภาพการแสดงออก



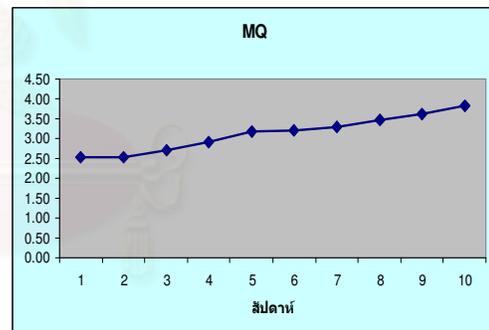
แผนภูมิที่ 4.1.2.4 กราฟแสดงการพัฒนาในด้าน IQ: ระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา เซวาน์ปัญญา



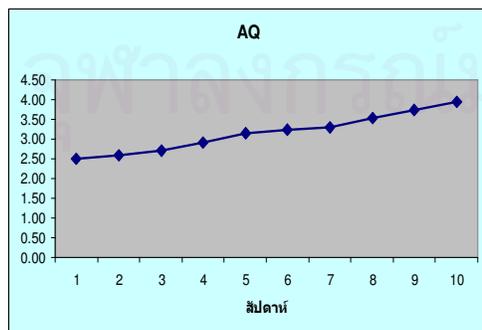
แผนภูมิที่ 4.1.2.5 กราฟแสดงการพัฒนาในด้าน EQ: ระดับความสามารถทางการควบคุมอารมณ์



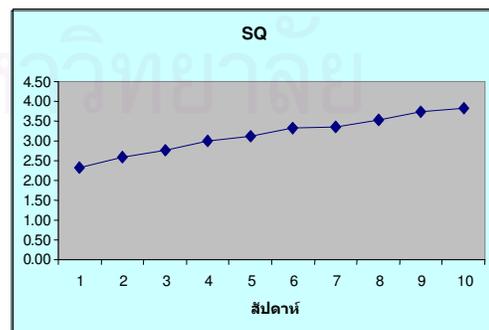
แผนภูมิที่ 4.1.2.6 กราฟแสดงการพัฒนาในด้าน MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมแลจริยธรรม



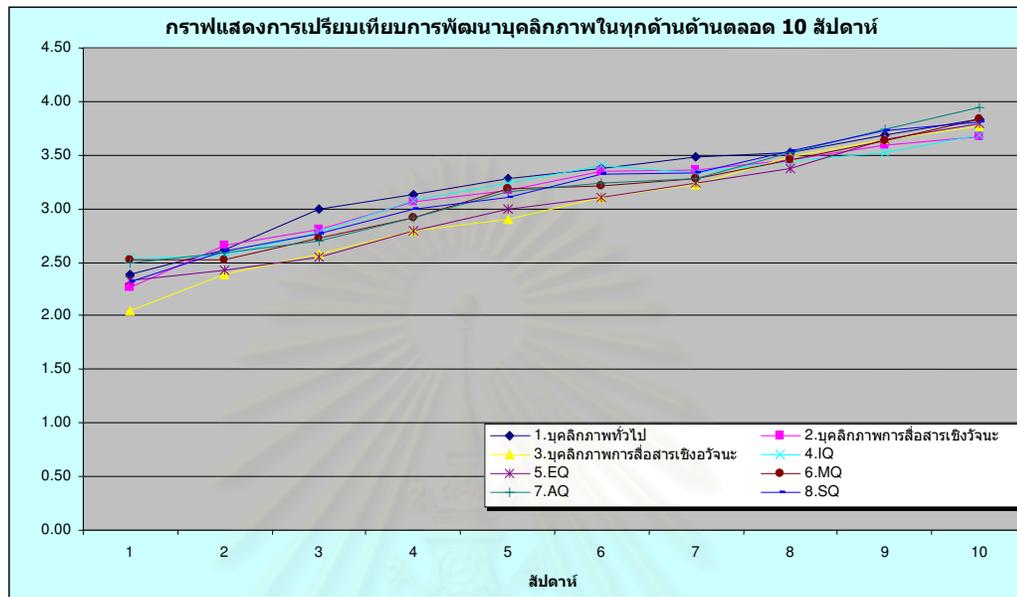
แผนภูมิที่ 4.1.2.7 กราฟแสดงการพัฒนาในด้าน AQ: ระดับความสามารถทางการฝ่าฟันอุปสรรค และ ปัญหาต่างๆ



แผนภูมิที่ 4.1.2.8 กราฟแสดงการพัฒนาในด้าน SQ: ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต



แผนภูมิที่ 4.1.3 กราฟแสดงการเปรียบเทียบการพัฒนาบุคลิกภาพในทุกด้านตลอด 10 สัปดาห์



จากแผนภูมิที่ 4.1.3 แสดงการเปรียบเทียบการพัฒนาบุคลิกภาพในทุกด้านตลอด 10 สัปดาห์ของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 52 คน โดยสามารถอธิบายได้ ดังนี้

**พัฒนาการในด้านบุคลิกภาพทั่วไป** ของกลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในแต่ละสัปดาห์ พบว่า จากสัปดาห์แรกจนถึงสัปดาห์ที่ 10 กลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาในด้านบุคลิกภาพทั่วไปที่ดีขึ้นเรื่อยๆจนถึงสัปดาห์ที่ 10 ก่อนจบโครงการฯ จากค่าคะแนนเฉลี่ยตลอดระยะเวลา 10 สัปดาห์ที่เข้าร่วมโครงการฯ กลุ่มตัวอย่างที่ผ่านการอบรมจะมีพัฒนาการในด้านบุคลิกภาพทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ดี ( $\bar{x} = 3.22$ )

**พัฒนาการในด้านบุคลิกภาพการพูด** ของกลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในแต่ละสัปดาห์ พบว่า จากสัปดาห์แรกจนถึงสัปดาห์ที่ 10 กลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาในด้านบุคลิกภาพการพูดที่ดีขึ้นเรื่อยๆจนถึงสัปดาห์ที่ 10 ก่อนจบโครงการฯ จากค่าคะแนนเฉลี่ยตลอดระยะเวลา 10 สัปดาห์ที่เข้าร่วมโครงการฯ กลุ่มตัวอย่างที่ผ่านการอบรมจะมีพัฒนาการในด้านบุคลิกภาพการพูดอยู่ในเกณฑ์ดี ( $\bar{x} = 3.13$ )

**พัฒนาการในด้านบุคลิกภาพการแสดงออก** ของกลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในแต่ละสัปดาห์ พบว่า จากสัปดาห์แรกจนถึงสัปดาห์ที่ 10 กลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาในด้านบุคลิกภาพการแสดงออกที่ดีขึ้นเรื่อยๆจนถึงสัปดาห์ที่ 10 ก่อนจบโครงการฯ จากค่าคะแนนเฉลี่ยตลอดระยะเวลา 10 สัปดาห์ที่เข้าร่วมโครงการฯ กลุ่มตัวอย่างที่ผ่านการอบรมจะมีพัฒนาการในด้านบุคลิกภาพการแสดงออกอยู่ในเกณฑ์ดี ( $\bar{x} = 2.98$ )

**พัฒนาการในด้าน IQ: ระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา เชาวน์ปัญญา** ของกลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในแต่ละสัปดาห์ พบว่า จากสัปดาห์แรกจนถึงสัปดาห์ที่ 10 กลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาในด้าน IQ: ระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา เชาวน์ปัญญา ที่ดีขึ้นเรื่อยๆจนถึงสัปดาห์ที่ 10 ก่อนจบโครงการฯ จากค่าคะแนนเฉลี่ยตลอดระยะเวลา 10 สัปดาห์ที่เข้าร่วมโครงการฯ กลุ่มตัวอย่างที่ผ่านการอบรมจะมีพัฒนาการในด้าน IQ: ระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา เชาวน์ปัญญา อยู่ในเกณฑ์ดี ( $\bar{x} = 3.15$ )

**พัฒนาการในด้าน EQ: ระดับความสามารถทางการควบคุมอารมณ์** ของกลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในแต่ละสัปดาห์ พบว่า จากสัปดาห์แรกจนถึงสัปดาห์ที่ 10 กลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาในด้าน EQ: ระดับความสามารถทางการควบคุมอารมณ์ ที่ดีขึ้นเรื่อยๆจนถึงสัปดาห์ที่ 10 ก่อนจบโครงการฯ จากค่าคะแนนเฉลี่ยตลอดระยะเวลา 10 สัปดาห์ที่เข้าร่วมโครงการฯ กลุ่มตัวอย่างที่ผ่านการอบรมจะมีพัฒนาการในด้าน EQ: ระดับความสามารถทางการควบคุมอารมณ์ อยู่ในเกณฑ์ดี ( $\bar{x} = 3.02$ )

**พัฒนาการในด้าน MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม** ของกลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในแต่ละสัปดาห์ พบว่า จากสัปดาห์แรกจนถึงสัปดาห์ที่ 10 กลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาในด้าน MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม ที่ดีขึ้นเรื่อยๆจนถึงสัปดาห์ที่ 10 ก่อนจบโครงการฯ จากค่าคะแนนเฉลี่ยตลอดระยะเวลา 10 สัปดาห์ที่เข้าร่วมโครงการฯ กลุ่มตัวอย่างที่ผ่านการอบรมจะมีพัฒนาการในด้าน MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม อยู่ในเกณฑ์ดี ( $\bar{x} = 3.12$ )

**พัฒนาการในด้าน AQ: ระดับความสามารถทางการฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ** ของกลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในแต่ละสัปดาห์ พบว่า จากสัปดาห์แรกจนถึงสัปดาห์ที่ 10 กลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาในด้าน AQ: ระดับความสามารถทางการฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ ที่ดีขึ้นเรื่อยๆจนถึงสัปดาห์ที่ 10 ก่อนจบโครงการฯ

จากค่าคะแนนเฉลี่ยตลอดระยะเวลา 10 สัปดาห์ที่เข้าร่วมโครงการฯ กลุ่มตัวอย่างที่ผ่านการอบรม จะมีพัฒนาการในด้าน AQ: ระดับความสามารถทางการฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ อยู่ในเกณฑ์ดี ( $\bar{x} = 3.16$ )

**พัฒนาการในด้าน SQ: ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต** ของกลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในแต่ละสัปดาห์ พบว่า จากสัปดาห์แรกจนถึงสัปดาห์ที่ 10 กลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาในด้าน SQ: ระดับความสามารถทางด้านจิต วิญญาณ การตีความหมายของชีวิต ที่ดีขึ้นเรื่อยๆจนถึงสัปดาห์ที่ 10 ก่อนจบโครงการฯ จากค่าคะแนนเฉลี่ยตลอดระยะเวลา 10 สัปดาห์ที่เข้าร่วมโครงการฯ กลุ่มตัวอย่างที่ผ่านการอบรมจะมีพัฒนาการในด้าน SQ: ระดับความสามารถทางด้านจิต วิญญาณ การตีความหมายของชีวิต อยู่ในเกณฑ์ดี ( $\bar{x} = 3.14$ )

ผลการศึกษา ในภาพรวม พบว่า ตลอดระยะเวลา 10 สัปดาห์ กลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จะมีพัฒนาการในบุคลิกภาพทุกด้านอยู่ในเกณฑ์ดี โดยด้านบุคลิกภาพ การแสดงออกมีพัฒนาการเฉลี่ยน้อยที่สุด และมีพัฒนาการเฉลี่ยในด้านบุคลิกภาพทั่วไปสูงที่สุด เมื่อผ่านการอบรมในโครงการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก (Extraordinary Speech & Personality Program, ESP) ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (16-18 ปี)

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## 4.2 ปัญหาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

จากโครงการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก (Extraordinary Speech & Personality Program, ESP) ที่มิผู้วิจัยได้สังเกตเห็นถึงปัญหาบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออกในด้านต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่าง 52 คน สามารถแสดงได้ ดังตารางที่ 4.2.1

ตารางที่ 4.2.1 ตารางแสดงปัญหาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน

เกณฑ์การประเมิน (n = 52)	จำนวนเด็กที่พบ (คน)	ร้อยละ
<b>1. บุคลิกภาพทั่วไป</b>		
▪ ไม่เรียบร้อย	5	9.62
▪ ไม่เหมาะสมกับตนเอง (วัย เพศ)	5	9.62
▪ ไม่ถูกกาลเทศะ	3	5.77
<b>2. บุคลิกภาพการพูด</b>		
▪ ออกเสียงไม่ถูกต้องตามหลักอักขระ	36	69.23
▪ เสียงเบา	24	46.15
▪ ไม่มีความหนักเบาของเสียง	19	36.54
▪ พูดไม่ชัด	11	21.15
▪ พูดเร็วและรัว	5	9.62
▪ เสียง “ส” ไม่ถูกต้อง	4	7.69
▪ เพี้ยนเสียงวรรณยุกต์	3	5.77
<b>3. บุคลิกภาพการแสดงออก</b>		
▪ ยืนพักขา	23	44.23
▪ ไม่เป็นธรรมชาติ	18	34.62
▪ การแสดงสีหน้าไม่เหมาะสม	18	34.62
▪ หลังค่อม	14	26.92
▪ ยืนสลับขา	7	13.46
▪ ใช้มือมากเกินไป	4	7.69
▪ การแสดงท่าทางมากจนเกินไป	3	5.77
▪ ใช้มือน้อยเกินไป	2	3.85

ตารางที่ 4.2.1 ตารางแสดงปัญหาคุณภาพในแต่ละด้าน (ต่อ)

เกณฑ์การประเมิน (n = 52)	จำนวนเด็กที่พบ (คน)	ร้อยละ
<b>4. IQ: ระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา เซวอร์ปัญญา</b>		
▪ การลำดับความคิดไม่ดี	13	25.00
▪ มีความคิดดี แต่ถ่ายทอดไม่ดี	6	11.54
<b>5. EQ: ระดับความสามารถทางด้านการควบคุมอารมณ์</b>		
▪ เหนื่อย	20	38.46
▪ ตื่นเต้นมากเกินไป	11	21.15
▪ เครียดมากเกินไป	2	3.85
▪ ไม่คำนึงถึงความรู้สึกผู้อื่น	2	3.85
<b>6. MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม</b>		
▪ การตรงต่อเวลา	15	28.85
▪ ชอบเก็บตัวอยู่เงียบๆ	14	26.92
▪ ขาดทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม	13	25.00
<b>7. AQ: ระดับความสามารถทางด้านการฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ</b>		
▪ ขาดความกระตือรือร้น	17	32.69
▪ ขาดการเตรียมตัว	14	26.92
<b>8. SQ: ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต</b>		
▪ มีความเชื่อมั่นในตนเองน้อยเกินไป	13	25.00
▪ มีความเชื่อมั่นในตนเองมากเกินไป	2	3.85

จากตารางที่ 4.2.1 ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออกที่พบมากที่สุด คือ ปัญหาการออกเสียงไม่ถูกต้องตามหลักอักขระ จำนวนถึง 36 คน คิดเป็นร้อยละ 69.23 รองลงมา คือ ปัญหาพูดเสียงเบา และ ยืนพักขา จำนวน 24 คน และ 23 คน คิดเป็นร้อยละ 46.15 และ 44.23 ตามลำดับ โดยปัญหาที่พบน้อยที่สุด คือ ปัญหาการใช้มือประกอบน้อยเกินไป เครียดมากเกินไป ไม่คำนึงถึงความรู้สึกผู้อื่น และมีความเชื่อมั่นในตนเองมากเกินไป จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.85 โดยสามารถแยกเป็นประเด็นได้ ดังนี้

**บุคลิกภาพทั่วไป** กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีบุคลิกภาพภายนอกโดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ดี สะอาด สุภาพเรียบร้อย มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีปัญหาในด้านนี้ นั่นคือ ปัญหาการแต่งกายไม่เรียบร้อย ไม่เหมาะสมกับตนเองทั้งในเรื่องของวัยและเพศ และไม่ถูกต้องกาลเทศะ

โดยในเรื่องของการแต่งกายไม่เรียบร้อยนั้น เด็กนักเรียนชายส่วนใหญ่มักจะใส่รองเท้าแตะมาร่วมกิจกรรม รองลงมา คือ กางเกงขาสั้น ในขณะที่ เด็กนักเรียนหญิงบางคนใส่กางเกงขาสั้นหรือกระโปรงที่สั้นเกินไปมาร่วมกิจกรรม และมีเด็กจำนวน 5 คน แต่งกายไม่เหมาะสมกับวัยและเพศของตนเอง โดยแต่งกายเป็นผู้ใหญ่เกินกว่าวัย และเด็กนักเรียนหญิงแต่งกายคล้ายๆกับเด็กนักเรียนชาย สำหรับการแต่งกายที่ไม่ถูกต้องกาลเทศะนั้น มีจำนวนเพียง 3 คนเท่านั้น จะเป็นเรื่องของทรงผม เสื้อผ้าที่ไม่เหมาะสมกับโอกาสต่างๆที่ทำกิจกรรม

**บุคลิกภาพการพูด** ปัญหาที่พบ คือ ปัญหาการออกเสียงไม่ถูกต้องตามหลักอักขระมากที่สุด จำนวนถึง 36 คน คิดเป็นร้อยละ 69.23 โดยออกเสียงควบกล้ำ ร ไม่ชัดเจนมากที่สุด รองลงมา คือ ควบกล้ำ ล แต่ไม่มีเด็กนักเรียนที่ออกเสียงควบกล้ำ ว ไม่ชัดเจน

ปัญหาในด้านนี้ที่พบรองลงมา คือ ปัญหาการพูดเสียงเบา มีจำนวนถึง 24 คน สำหรับปัญหาการพูดที่ไม่มีความหนักเบาของเสียง พบในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 19 คน กล่าวคือ พูดด้วยความดังเท่ากันตลอด นอกจากนั้น ยังพบปัญหาการพูดไม่ชัด จำนวน 11 คน เช่น การพูดรวบคำ การออกเสียงไม่ชัด และมีกลุ่มตัวอย่างจำนวนเพียงเล็กน้อยที่พบปัญหาการพูดเร็วและรัว ปัญหาการออกเสียง “ส” ไม่ถูกต้อง และปัญหาการออกเสียงวรรณยุกต์เพี้ยน

**บุคลิกภาพการแสดงออก** ปัญหาในด้านนี้ที่พบมากที่สุด คือ ปัญหาการยืนพักขา จำนวนถึง 23 คน รองลงมา คือ ปัญหาการแสดงออกไม่เป็นธรรมชาติ แข็งๆ เก้งก้างๆ ติดๆขัดๆ และการแสดงสีหน้าไม่เหมาะสม ไม่สอดคล้องกับเรื่องที่พูด จำนวน 18 คน โดยส่วนใหญ่จะแสดงสีหน้านิ่งๆ ไม่แสดงอารมณ์ใดๆ

สำหรับปัญหาการยื่นหลังค่อม ยื่นตัวงอ และยื่นสลับขาทั้งสองข้างไปมา พบในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 14 คน และ 7 คน ตามลำดับ

นอกจากนั้น มีกลุ่มตัวอย่างจำนวนเพียงเล็กน้อยที่พบปัญหาการใช้มือในระหว่างที่พูดมากเกินไป น้อยเกินไป ไม่เข้ากับสิ่งที่พูด และปัญหาการแสดงท่าทางมากเกินไป

**IQ: ระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา เซาว์ปัญญา** ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ปัญหาการลำดับความคิดไม่ดี จำนวน 13 คน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างเล่าเรื่องอย่างตะกุกตะกัก ตีๆขัดๆ ไม่กระชับ ขาดความต่อเนื่องเป็นเรื่องราวเดียวกัน

รองลงมา คือ ปัญหาการมีความคิดที่ดี แต่ถ่ายทอดไม่ดี จำนวน 6 คน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดที่ดี มีการเตรียมตัว เตรียมเนื้อหาที่ดี มีข้อมูลพร้อม แต่มีการถ่ายทอดที่ไม่ดี ไม่ได้อย่างที่ต้องการ

**EQ: ระดับความสามารถด้านการควบคุมอารมณ์** ปัญหาในด้านนี้ที่พบมากที่สุดคือ ปัญหาอาการเขินอาย จำนวนถึง 20 คน ปัญหาที่พบรองลงมา คือ ปัญหาความตื่นเต้นที่มากเกินไปจนเกิดอาการประหม่า จำนวน 11 คน อาการประหม่าที่เกิดขึ้น เช่น มือสั่น เสียงสั่น จับชายเสื้อ ไม่มองผู้ฟัง ขาสั่น เหงื่อออก พูดเร็วขึ้น เสียงแหลมขึ้น เสียงเบาลง ลืมเรื่องที่จะพูด เป็นต้น นอกจากนี้ ยังพบปัญหาความเครียดที่มากเกินไป และปัญหาการไม่คำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น

**MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม** ปัญหาในด้านนี้ที่พบมากที่สุด คือ ปัญหาการตรงต่อเวลา จำนวน 15 คน รองลงมา คือ ปัญหาการชอบเก็บตัวอยู่เงียบๆคนเดียว ไม่คุย ไม่ค่อยเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนๆ จำนวน 14 คน และปัญหาการขาดทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ชอบทำงานคนเดียว เด่นคนเดียว (one man show) ถูกความสามารถของผู้อื่นว่าสู้ตนเองไม่ได้ จำนวน 13 คน

**AQ: ระดับความสามารถด้านการฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ** ปัญหาในด้านนี้ที่พบมากที่สุด คือ ปัญหาการขาดความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 17 คน ทีมผู้วิจัยต้องคอยกระตุ้น จูงใจให้เข้าร่วมกิจกรรมอยู่เสมอ รองลงมา คือ ปัญหาการขาดการเตรียมตัว จำนวน 14 คน

**SQ: ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต** ปัญหาในด้านนี้ที่พบมากที่สุด คือ ปัญหาการมีความเชื่อมั่นในตนเองน้อยเกินไป จำนวน 13 คน รองลงมา คือ ปัญหาการมีความเชื่อมั่นในตนเองมากเกินไป จำนวน 2 คน

#### 4.3 ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

นอกเหนือจากการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปและปัญหามุขลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี ผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลในด้านต่างๆที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี โดยผู้วิจัยได้นำปัจจัยส่วนบุคคลที่คาดว่าจะส่งผลต่อบุคลิกภาพ โดยจะทดสอบสมมติฐานทั้งหมด 7 ปัจจัย ดังนี้

1. เพศ
2. อายุ
3. ระดับชั้น
4. ประเภทโรงเรียน
5. ลักษณะโรงเรียน
6. จำนวนพี่น้อง
7. รอบที่เข้าร่วมโครงการฯ

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

#### 4.3.1 เพศกับบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนและอวัจนของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

**สมมติฐานการวิจัยที่ 1** นักเรียนที่มีเพศต่างกันส่งผลให้มีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านต่างกัน

**สมมติฐานทางสถิติ**

$H_0$ : นักเรียนชายและนักเรียนหญิงในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน

$H_1$ : นักเรียนชายและนักเรียนหญิงในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านแตกต่างกัน

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.3.1 ตารางแสดงผลการทดสอบปัจจัยทางด้านเพศที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านของเด็กระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

เกณฑ์การประเมินบุคลิกภาพ	เพศ				t-value	t-prob
	ชาย (n = 29)		หญิง (n = 23)			
	คะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	คะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.		
1. บุคลิกภาพทั่วไป	3.17	.34	3.28	.32	-1.181	.243
2. บุคลิกภาพการพูด	3.05	.37	3.22	.39	-1.623	.111
3. บุคลิกภาพการแสดงออก	2.88	.39	3.11	.38	-2.113	.040*
4. IQ: ระดับความสามารถ ทางด้านสติปัญญา เซาว์ ปัญญา	3.07	.41	3.26	.37	-1.745	.087
5. EQ: ระดับความสามารถ ทางการควบคุมอารมณ์	2.95	.35	3.10	.34	-1.594	.117
6. MQ: ระดับความสามารถ ทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม	3.08	.38	3.17	.35	-.819	.417
7. AQ: ระดับความสามารถ ทางการฝ่าฟันอุปสรรคและ ปัญหาต่างๆ	3.08	.34	3.25	.31	-1.858	.069
8. SQ: ระดับความสามารถ ทางด้านจิตวิญญาณ การ ตีความหมายของชีวิต	3.04	.35	3.27	.29	-2.531	.015*
ผลรวมเฉลี่ย	3.04	.31	3.21	.30	-1.962	.055

\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ดูค่าสถิติ Eta เพิ่มเติมในภาคผนวก ค)

จากตารางที่ 4.3.1 แสดงผลการทดสอบปัจจัยทางด้านเพศที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติ t-test สำหรับ 2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกันส่งผลให้มีบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะต่างกัน ในด้าน บุคลิกภาพการแสดงออก และ SQ: ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต โดยนักเรียนชายจะมีการพัฒนาบุคลิกภาพการแสดงออก น้อยกว่า นักเรียนหญิง และ นักเรียนชายจะมีความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต น้อยกว่า นักเรียนหญิง และเมื่อทดสอบด้วยค่าสถิติ Eta เพื่อ

หาระดับความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร พบว่า เพศส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะในด้านบุคลิกภาพการแสดงออก และ SQ: ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต ในระดับปานกลาง

#### 4.3.2 อายุกับบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

**สมมติฐานการวิจัยที่ 2** นักเรียนที่มีอายุต่างกันส่งผลให้มีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านต่างกัน

**สมมติฐานทางสถิติ**

$H_0$ : นักเรียนที่มีอายุแตกต่างกันในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน

$H_1$ : นักเรียนที่มีอายุแตกต่างกันในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านแตกต่างกัน

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.3.2 ตารางแสดงผลการทดสอบปัจจัยทางด้านอายุที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านของเด็กระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

เกณฑ์การประเมิน  บุคลิกภาพ	อายุ						F-value	F-prob
	16 ปี (n = 15)		17 ปี (n = 27)		18 ปี (n = 10)			
	คะแนนเฉลี่ย — X	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	คะแนนเฉลี่ย — X	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	คะแนนเฉลี่ย — X	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.		
1. บุคลิกภาพทั่วไป	3.23	.27	3.21	.36	3.23	.34	.028	.972
2. บุคลิกภาพการพูด	3.16	.32	3.07	.43	3.23	.32	.681	.511
3. บุคลิกภาพการแสดงออก	2.97	.34	2.94	.46	3.11	.31	.668	.518
4. IQ: ระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา เซาว์นปัญญา	3.15	.38	3.08	.43	3.35	.35	1.634	.206
5. EQ: ระดับความสามารถทางการควบคุมอารมณ์	2.99	.31	2.97	.38	3.17	.33	1.268	.290
6. MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม	3.16	.28	3.00	.40	3.37	.24	4.210	.021*
7. AQ: ระดับความสามารถทางการฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ	3.08	.30	3.14	.35	3.31	.32	1.549	.223
8. SQ: ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต	3.15	.36	3.11	.36	3.21	.29	.304	.739
ผลรวมเฉลี่ย	3.11	.27	3.07	.35	3.25	.24	1.227	.302

\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ดูค่าสถิติ Eta เพิ่มเติมในภาคผนวก ค)

จากตารางที่ 4.3.2 แสดงผลการทดสอบปัจจัยทางด้านอายุที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติ F-test โดยวิธี One Way Anova ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกันส่งผลให้มีบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะต่างกัน ในด้าน MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม โดยนักเรียนอายุ 18 ปี จะมีความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม หรือ MQ สูงกว่า นักเรียนในช่วงอายุอื่นๆ และเมื่อทดสอบด้วยค่าสถิติ Eta เพื่อหาระดับความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร

พบว่า อายุส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะในด้าน MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม ในระดับปานกลาง

#### 4.3.3 ระดับชั้นกับบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

**สมมติฐานการวิจัยที่ 3** นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกันส่งผลให้มีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านต่างกัน

**สมมติฐานทางสถิติ**

$H_0$ : นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เรียนในระดับชั้นแตกต่างกัน มีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน

$H_1$ : นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เรียนในระดับชั้นแตกต่างกัน มีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านแตกต่างกัน

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.3.3 ตารางแสดงผลการทดสอบปัจจัยทางด้านระดับชั้นที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านของเด็กระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

เกณฑ์การประเมิน  บุคลิกภาพ	ระดับชั้น						F-value	F-prob
	ม.4 (n = 11)		ม.5 (n = 26)		ม.6 (n = 15)			
	คะแนน เฉลี่ย — X	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	คะแนน เฉลี่ย — X	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	คะแนน เฉลี่ย — X	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.		
1. บุคลิกภาพทั่วไป	3.21	.27	3.24	.34	3.19	.36	.116	.891
2. บุคลิกภาพการพูด	3.11	.26	3.12	.46	3.15	.33	.041	.960
3. บุคลิกภาพการแสดงออก	2.92	.27	2.96	.48	3.08	.33	.575	.566
4. IQ: ระดับความสามารถ ทางด้านสติปัญญา เซาว์ ปัญญา	3.10	.33	3.13	.47	3.23	.33	.399	.673
5. EQ: ระดับความสามารถ ทางการควบคุมอารมณ์	2.93	.22	2.99	.41	3.13	.31	1.226	.302
6. MQ: ระดับความสามารถ ทางด้านคุณธรรมและ จริยธรรม	3.19	.26	2.99	.41	3.29	.25	4.020	.024*
7. AQ: ระดับความสามารถ ทางการฝ่าฟันอุปสรรค และปัญหาต่างๆ	3.08	.28	3.14	.36	3.24	.34	.755	.475
8. SQ: ระดับความสามารถ ทางด้านจิตวิญญาณ การ ตีความหมายของชีวิต	3.14	.34	3.15	.36	3.13	.33	.009	.991
ผลรวมเฉลี่ย	3.09	.23	3.09	.37	3.18	.27	.451	.640

\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ดูค่าสถิติ Eta เพิ่มเติมในภาคผนวก ค)

จากตารางที่ 4.3.3 แสดงผลการทดสอบปัจจัยทางด้านระดับชั้นที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติ F-test โดยวิธี One Way Anova ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกันส่งผลให้มีบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะต่างกัน ในด้าน MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม โดยนักเรียนระดับชั้นม. 6 จะมีความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม หรือ MQ สูงกว่า

ระดับชั้นอื่นๆในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และเมื่อทดสอบด้วยค่าสถิติ Eta เพื่อหาระดับความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร พบว่า ระดับชั้นส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะในด้าน MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม ในระดับปานกลาง

#### 4.3.4 ระดับชั้นและอายุกับบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทย อายุ 16 – 18 ปี

**สมมติฐานการวิจัยที่ 4** ระดับชั้นและอายุมีผลต่อกันในการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน

**สมมติฐานทางสถิติ**

$H_0$ : ระดับชั้นและอายุของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่มีผลต่อกันในการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน

$H_1$ : ระดับชั้นและอายุของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีผลต่อกันในการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.3.4 ตารางแสดงผลการทดสอบปัจจัยทางด้านระดับชั้นและอายุที่ส่งผลต่อกัน  
ในการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านของเด็กระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

	ม.4 (n = 11)			ม.5 (n = 26)			ม.6 (n = 15)			ระดับชั้น*อายุ	
	16 ปี	17 ปี	18 ปี	16 ปี	17 ปี	18 ปี	16 ปี	17 ปี	18 ปี	F-value	F-prob
1.บุคลิกภาพทั่วไป	3.21	-	-	3.29	3.24	3.11	-	3.11	3.25	.454	.504
2.บุคลิกภาพการพูด	3.11	-	-	3.30	3.09	3.17	-	3.02	3.23	.088	.768
3.บุคลิกภาพการแสดงออก	2.92	-	-	3.10	2.92	3.17	-	3.03	3.11	.130	.720
4.IQ: ระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา เซาว์นปัญญา	3.10	-	-	3.30	3.08	3.56	-	3.09	3.32	.269	.606
5.EQ: ระดับความสามารถทางการควบคุมอารมณ์	2.93	-	-	3.16	2.97	2.78	-	3.00	3.22	1.034	.315
6.MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม	3.19	-	-	3.09	2.96	3.17	-	3.15	3.39	.005	.942
7.AQ: ระดับความสามารถทางการแก้ปัญหา ฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ	3.08	-	-	3.06	3.16	3.11	-	3.10	3.33	.521	.474
8.SQ: ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต	3.14	-	-	3.18	3.13	3.39	-	3.05	3.19	.067	.797
ผลรวมเฉลี่ย	3.09	-	-	3.18	3.07	3.18	-	3.07	3.26	.041	.840

\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.3.4 แสดงความแตกต่างระหว่างระดับชั้นและอายุของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กับ การพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน จำแนกแบบ 2 ทาง ผลการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ ด้วยการทดสอบความแปรปรวนแบบ 2 ทาง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า ระดับชั้นและอายุของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่มีผลต่อกัน ในการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

#### 4.3.5 ประเภทโรงเรียนกับบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทย อายุ 16 – 18 ปี

**สมมติฐานการวิจัยที่ 5** นักเรียนที่มีประเภทโรงเรียนต่างกันส่งผลให้มีการพัฒนา  
บุคลิกภาพในแต่ละด้านต่างกัน

**สมมติฐานทางสถิติ**

$H_0$ : นักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนประเภทต่างกันในระดับชั้น  
มัธยมศึกษาตอนปลาย มีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน  
ไม่แตกต่างกัน

$H_1$ : นักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนประเภทต่างกันในระดับชั้น  
มัธยมศึกษาตอนปลาย มีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน  
แตกต่างกัน

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.3.5 ตารางแสดงผลการทดสอบปัจจัยทางด้านประเภทโรงเรียนที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านของเด็กระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

เกณฑ์การประเมิน  บุคลิกภาพ	ประเภทโรงเรียน						F-value	F-prob
	รัฐบาล (n = 27)		เอกชน (n = 20)		สาธิต (n = 5)			
	คะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	คะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	คะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.		
1. บุคลิกภาพทั่วไป	3.21	.27	3.20	.36	3.34	.53	.329	.721
2. บุคลิกภาพการพูด	3.10	.38	3.10	.37	3.34	.45	.844	.436
3. บุคลิกภาพการแสดงออก	2.96	.40	2.97	.40	3.17	.40	.615	.545
4. IQ: ระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา เซาว์นปัญญา	3.15	.43	3.12	.41	3.28	.32	.319	.728
5. EQ: ระดับความสามารถทางการควบคุมอารมณ์	3.02	.36	3.01	.37	3.04	.28	.013	.987
6. MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม	3.07	.37	3.18	.40	3.14	.19	.457	.636
7. AQ: ระดับความสามารถทางการฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ	3.12	.33	3.19	.35	3.22	.39	.275	.761
8. SQ: ระดับความสามารถด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต	3.11	.34	3.16	.34	3.26	.40	.435	.649
ผลรวมเฉลี่ย	3.09	.31	3.12	.33	3.22	.33	.352	.705

\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.3.5 แสดงผลการทดสอบปัจจัยทางด้านประเภทโรงเรียนที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติ F-test โดยวิธี One Way Anova ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า นักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนประเภทต่างกัน ส่งผลให้มีบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะในทุกด้านไม่ต่างกัน ทั้งในภาพรวมและแต่ละด้าน

#### 4.3.6 ลักษณะโรงเรียนกับบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทย อายุ 16 – 18 ปี

**สมมติฐานการวิจัยที่ 6** นักเรียนที่มีลักษณะโรงเรียนต่างกันส่งผลให้มีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านต่างกัน

**สมมติฐานทางสถิติ**

$H_0$ : นักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนลักษณะต่างกันในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน

$H_1$ : นักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนลักษณะต่างกันในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านแตกต่างกัน

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.3.6 ตารางแสดงผลการทดสอบปัจจัยทางด้านลักษณะโรงเรียนที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านของเด็กระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

เกณฑ์การประเมิน บุคลิกภาพ	ลักษณะโรงเรียน				t-value	t-prob
	สหศึกษา (n = 25)		ชายล้วน/หญิงล้วน (n = 27)			
	คะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	คะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.		
1. บุคลิกภาพทั่วไป	3.22	.34	3.22	.33	.057	.955
2. บุคลิกภาพการพูด	3.20	.37	3.06	.39	1.371	.176
3. บุคลิกภาพการแสดงออก	3.06	.37	2.91	.42	1.375	.175
4. IQ: ระดับความสามารถ ทางด้านสติปัญญา เซวาร์ ปัญญา	3.24	.39	3.08	.41	1.442	.156
5. EQ: ระดับความสามารถ ทางการควบคุมอารมณ์	3.06	.33	2.98	.37	.836	.407
6. MQ: ระดับความสามารถ ทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม	3.20	.30	3.04	.41	1.628	.110
7. AQ: ระดับความสามารถ ทางการฝ่าฟันอุปสรรคและ ปัญหาต่างๆ	3.19	.33	3.13	.35	.596	.554
8. SQ: ระดับความสามารถ ทางด้านจิตวิญญาณ การ ตีความหมายของชีวิต	3.18	.34	3.11	.35	.813	.420
ผลรวมเฉลี่ย	3.17	.30	3.06	.32	1.206	.234

\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.3.6 แสดงผลการทดสอบปัจจัยทางด้านลักษณะโรงเรียนที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติ t-test สำหรับ 2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า นักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนลักษณะต่างกันส่งผลให้มีบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะในทุกด้านไม่ต่างกัน ทั้งในภาพรวมและแต่ละด้าน

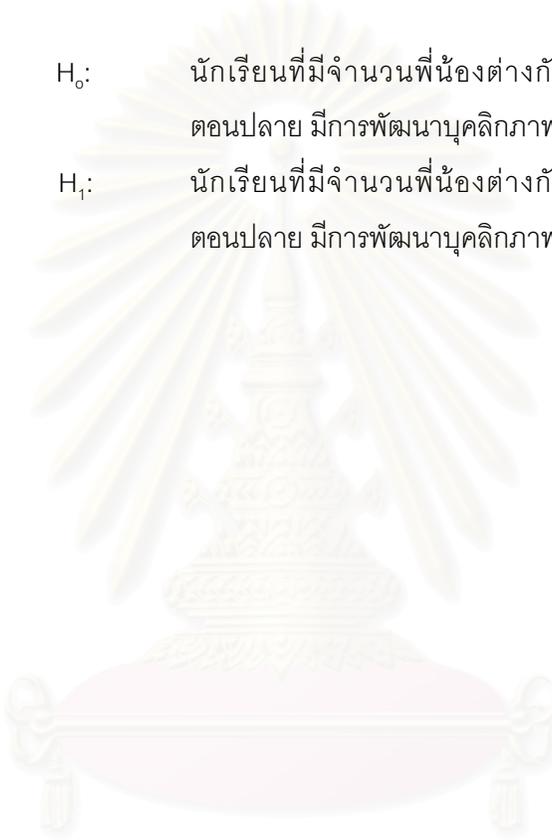
#### 4.3.7 จำนวนพี่น้องกับบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทย อายุ 16 – 18 ปี

**สมมติฐานการวิจัยที่ 7** นักเรียนที่มีจำนวนพี่น้องต่างกันส่งผลให้มีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านต่างกัน

**สมมติฐานทางสถิติ**

$H_0$ : นักเรียนที่มีจำนวนพี่น้องต่างกันในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน

$H_1$ : นักเรียนที่มีจำนวนพี่น้องต่างกันในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านแตกต่างกัน



สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.3.7 ตารางแสดงผลการทดสอบปัจจัยทางด้านจำนวนพี่น้องที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านของเด็กระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

เกณฑ์การประเมิน บุคลิกภาพ	ลักษณะครอบครัว				t-value	t-prob
	ลูกคนเดียว (n = 9)		มีพี่น้อง (n = 43)			
	คะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	คะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.		
1. บุคลิกภาพทั่วไป	3.09	.33	3.25	.33	-1.264	.212
2. บุคลิกภาพการพูด	3.04	.22	3.14	.41	-1.082	.291
3. บุคลิกภาพการแสดงออก	2.90	.30	3.00	.42	-.707	.483
4. IQ: ระดับความสามารถ ทางด้านสติปัญญา เซาว์ ปัญญา	3.07	.34	3.17	.42	-.643	.523
5. EQ: ระดับความสามารถ ทางการควบคุมอารมณ์	2.97	.20	3.03	.38	-.592	.560
6. MQ: ระดับความสามารถ ทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม	3.07	.31	3.13	.38	-.407	.686
7. AQ: ระดับความสามารถ ทางการฝ่าฟันอุปสรรคและ ปัญหาต่างๆ	3.14	.34	3.16	.34	-.127	.900
8. SQ: ระดับความสามารถ ทางด้านจิตวิญญาณ การ ตีความหมายของชีวิต	3.14	.34	3.15	.35	-.067	.947
ผลรวมเฉลี่ย	3.05	.25	3.13	.33	-.633	.529

\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.3.7 แสดงผลการทดสอบปัจจัยทางด้านจำนวนพี่น้องที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติ t-test สำหรับ 2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า นักเรียนที่มีจำนวนพี่น้องต่างกันส่งผลให้มีบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะในทุกด้านไม่ต่างกัน ทั้งในภาพรวมและแต่ละด้าน

#### 4.3.8 รอบที่เข้าร่วมโครงการฯกับบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของ เด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

**สมมติฐานการวิจัยที่ 8** นักเรียนที่เรียนในรอบที่เข้าร่วมโครงการฯต่างกันส่งผลให้มีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านต่างกัน

**สมมติฐานทางสถิติ**

$H_0$ : นักเรียนที่เรียนในรอบที่เข้าร่วมโครงการฯแตกต่างกันในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน

$H_1$ : นักเรียนที่เรียนในรอบที่เข้าร่วมโครงการฯแตกต่างกันในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านแตกต่างกัน

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.3.8 ตารางแสดงผลการทดสอบปัจจัยทางด้านรอบที่เข้าร่วมโครงการที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านของเด็กระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

เกณฑ์การประเมิน  บุคลิกภาพ	รอบที่เข้าร่วมโครงการ						F-value	F-prob
	เสาร์เช้า (n = 16)		เสาร์บ่าย (n = 16)		อาทิตย์เช้า (n = 20)			
	คะแนนเฉลี่ย — X	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	คะแนนเฉลี่ย — X	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	คะแนนเฉลี่ย — X	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.		
1. บุคลิกภาพทั่วไป	3.21	.33	3.27	.29	3.19	.37	.260	.772
2. บุคลิกภาพการพูด	3.05	.40	3.25	.40	3.09	.34	1.350	.269
3. บุคลิกภาพการแสดงออก	2.94	.43	3.11	.39	2.92	.38	1.135	.330
4. IQ: ระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา เซวาร์ปัญหาปัญญา	3.12	.44	3.28	.39	3.08	.38	1.245	.297
5. EQ: ระดับความสามารถทางการควบคุมอารมณ์	2.95	.35	3.12	.36	2.98	.34	1.100	.341
6. MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม	3.15	.37	3.12	.41	3.09	.34	.100	.905
7. AQ: ระดับความสามารถทางการฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ	3.11	.40	3.21	.32	3.15	.31	.361	.699
8. SQ: ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต	3.02	.40	3.28	.29	3.13	.31	2.590	.085
ผลรวมเฉลี่ย	3.07	.34	3.21	.31	3.08	.30	.996	.377

\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.3.8 แสดงผลการทดสอบปัจจัยทางด้านรอบที่เข้าร่วมโครงการที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติ F-test โดยวิธี One Way Anova ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า นักเรียนที่เรียนในรอบที่เข้าร่วมโครงการต่างกันส่งผลให้มีบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวิจนะและอวิจนะในทุกด้านไม่ต่างกัน ทั้งในภาพรวมและแต่ละด้าน

#### 4.4 แนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของ เด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

ในการจัดโครงการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก (Extraordinary Speech & Personality Program, ESP) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6) ในช่วงอายุ 16 - 18 ปี ทีมผู้วิจัยได้มีการประเมินผลบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก โดยแบ่งเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงแรก (5 สัปดาห์แรก) และ ช่วงหลัง (5 สัปดาห์หลัง) และแสดงให้เห็นแนวโน้มในการพัฒนา ดังตารางที่ 4.4.1, 4.4.2 และ 4.4.3 ดังนี้



สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 4.4.1 ตารางแสดงผลการประเมินบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออกในช่วงแรก (5 สัปดาห์แรก)

เกณฑ์การประเมิน บุคลิกภาพ	คะแนน ต่ำสุด $\bar{x}$ min	คะแนน สูงสุด $\bar{x}$ max	คะแนน เฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	เกณฑ์การ ประเมิน
1. บุคลิกภาพทั่วไป	2.00	4.00	2.88**	0.41	ดี
2. บุคลิกภาพการพูด	1.70	3.80	2.78	0.47	ดี
3. บุคลิกภาพการแสดงออก	1.50	3.70	2.53*	0.52	ดี
4. IQ: ระดับความสามารถทางด้าน สติปัญญา เซาว์นปัญญา	2.10	3.60	2.84	0.45	ดี
5. EQ: ระดับความสามารถทางด้าน การควบคุมอารมณ์	1.88	3.50	2.62	0.40	ดี
6. MQ: ระดับความสามารถทางด้าน คุณธรรมและจริยธรรม	1.63	3.60	2.77	0.43	ดี
7. AQ: ระดับความสามารถทางด้าน การฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ	1.50	3.80	2.77	0.45	ดี
8. SQ: ระดับความสามารถทางด้าน จิตวิญญาณ การตีความหมายของ ชีวิต	1.75	3.60	2.76	0.46	ดี
ผลรวมเฉลี่ย	2.03	3.33	2.74	0.37	ดี

\* คะแนนต่ำที่สุด    \*\* คะแนนสูงที่สุด

เกณฑ์การประเมิน 3.26 – 4.00 = ดีมาก, 2.51 - 3.25 = ดี, 1.76 - 2.50 = พอใช้, 1.00 - 1.75 = ต้องปรับปรุงแก้ไข

จากตารางที่ 4.4.1 จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีผลการประเมินบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออกในช่วงแรก (5 สัปดาห์แรก) อยู่ในเกณฑ์ดีในทุกด้าน โดยด้านบุคลิกภาพทั่วไปมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ IQ: ด้านระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา เซาว์นปัญญา, บุคลิกภาพการพูด, MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม, AQ: ระดับความสามารถทางด้านการฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ, SQ: ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต, EQ: ระดับความสามารถทางด้านการควบคุมอารมณ์ และด้านบุคลิกภาพการแสดงออกมีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด และผลรวมเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ดี

ตาราง 4.4.2 ตารางแสดงผลการประเมินบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออกในช่วงหลัง (5 สัปดาห์หลัง)

เกณฑ์การประเมิน บุคลิกภาพ	คะแนน ต่ำสุด $\bar{x}$ min	คะแนน สูงสุด $\bar{x}$ max	คะแนน เฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	เกณฑ์การ ประเมิน
1. บุคลิกภาพทั่วไป	2.88	4.00	3.58**	0.33	ดีมาก
2. บุคลิกภาพการพูด	2.70	4.00	3.49	0.36	ดีมาก
3. บุคลิกภาพการแสดงออก	2.70	4.00	3.46	0.36	ดีมาก
4. IQ: ระดับความสามารถทางด้าน สติปัญญา เซวรณ์ปัญญา	2.70	4.00	3.49	0.41	ดีมาก
5. EQ: ระดับความสามารถทางด้าน การควบคุมอารมณ์	2.75	4.00	3.45*	0.36	ดีมาก
6. MQ: ระดับความสามารถทางด้าน คุณธรรมและจริยธรรม	2.20	4.00	3.50	0.39	ดีมาก
7. AQ: ระดับความสามารถทางด้าน การฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ	3.00	4.00	3.56	0.31	ดีมาก
8. SQ: ระดับความสามารถทางด้าน จิตวิญญาณ การตีความหมายของ ชีวิต	2.70	4.00	3.55	0.32	ดีมาก
ผลรวมเฉลี่ย	2.86	3.98	3.51	0.29	ดีมาก

\* คะแนนต่ำที่สุด    \*\* คะแนนสูงที่สุด

เกณฑ์การประเมิน 3.26 – 4.00 = ดีมาก, 2.51 - 3.25 = ดี, 1.76 - 2.50 = พอใช้, 1.00 - 1.75 = ต้องปรับปรุงแก้ไข

จากตารางที่ 4.4.2 จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีผลการประเมินบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออกในช่วงหลัง (5 สัปดาห์หลัง) อยู่ในเกณฑ์ดีมากในทุกด้าน โดยด้านบุคลิกภาพทั่วไปมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้าน AQ: ระดับความสามารถทางด้านการฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ, SQ: ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต, MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม, บุคลิกภาพการพูด, IQ: ระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา เซวรณ์ปัญญา, บุคลิกภาพการแสดงออก และ ด้าน EQ: ระดับความสามารถทางด้านการควบคุมอารมณ์มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด และผลรวมเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ดีมาก

ตาราง 4.4.3 ตารางแสดงแนวโน้มการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออกของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

เกณฑ์การประเมิน บุคลิกภาพ	คะแนนเฉลี่ย สัปดาห์ที่ 1 – 5 (ช่วงแรก)	คะแนนเฉลี่ย สัปดาห์ที่ 6 – 10 (ช่วงหลัง)	แนวโน้มการ พัฒนา (ร้อยละ)
1. บุคลิกภาพทั่วไป	2.88**	3.58**	24.31
2. บุคลิกภาพการพูด	2.78	3.49	25.54
3. บุคลิกภาพการแสดงออก	2.53*	3.46	36.76**
4. IQ: ระดับความสามารถ ทางด้านสติปัญญา เซาว์ ปัญญา	2.84	3.49	22.89*
5. EQ: ระดับความสามารถ ทางการควบคุมอารมณ์	2.62	3.45*	31.68
6. MQ: ระดับความสามารถ ทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม	2.77	3.50	26.35
7. AQ: ระดับความสามารถ ทางการฝ่าฟันอุปสรรคและ ปัญหาต่างๆ	2.77	3.56	28.52
8. SQ: ระดับความสามารถ ทางด้านจิตวิญญาณ การ ตีความหมายของชีวิต	2.76	3.55	28.62
ผลรวมเฉลี่ย	2.74	3.51	28.10

\* คะแนนต่ำที่สุด \*\* คะแนนสูงที่สุด

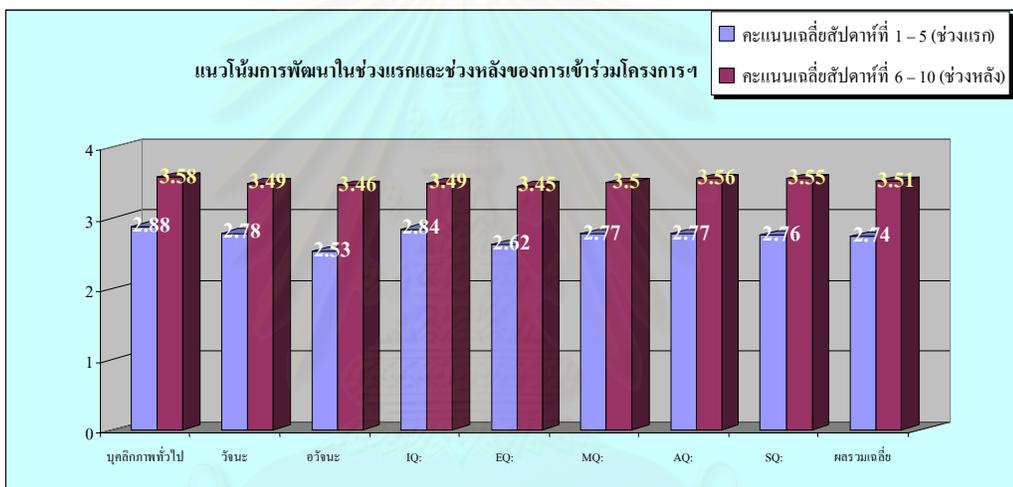
เกณฑ์การประเมิน 3.26 – 4.00 = ดีมาก, 2.51 - 3.25 = ดี, 1.76 - 2.50 = พอใช้, 1.00 - 1.75 = ต้องปรับปรุงแก้ไข

จากตารางที่ 4.4.3 จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มการพัฒนาในด้านบุคลิกภาพ การแสดงออกมากที่สุด รองลงมา คือ ด้าน EQ: ระดับความสามารถทางการควบคุมอารมณ์, SQ: ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต, AQ: ระดับความสามารถทางการฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ, MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม, บุคลิกภาพการพูด, บุคลิกภาพทั่วไป และ ด้าน IQ: ระดับความสามารถ

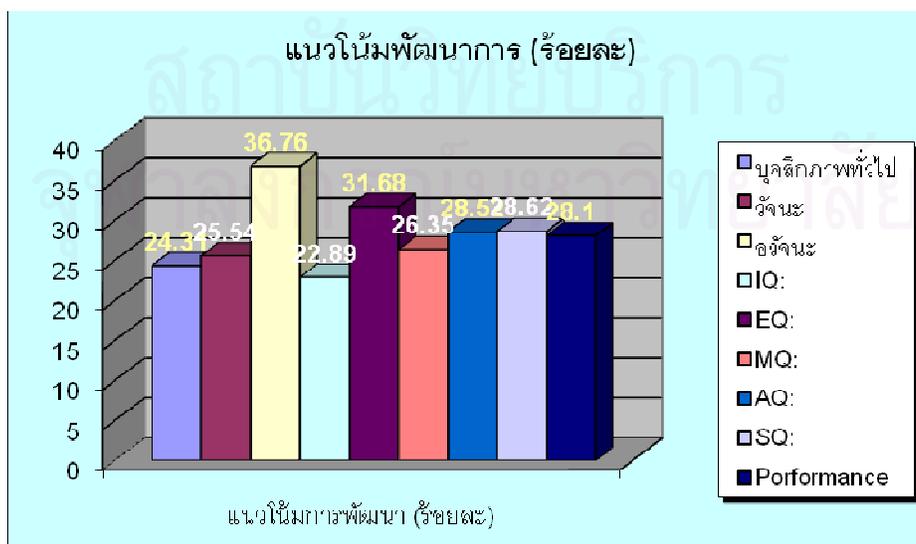
ทางด้านสติปัญญา เชาวนี้มีปัญญามีแนวโน้มการพัฒนาน้อยที่สุด และผลรวมเฉลี่ยมีแนวโน้มการพัฒนาร้อยละ 28.10

จากตารางที่ 4.4.1, 4.4.2 และ 4.4.3 จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีผลการประเมินบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออกที่ดีขึ้นจากเกณฑ์ที่ดีที่สุดมากในบุคลิกภาพทุกด้าน สามารถแสดงให้เห็นแนวโน้มการพัฒนาในช่วงแรกและช่วงหลังได้อย่างชัดเจนดังแผนภูมิที่ 4.4.1 และ 4.4.2 ดังนี้

แผนภูมิที่ 4.4.1 แผนภูมิแสดงแนวโน้มการพัฒนาในช่วงแรกและช่วงหลังของการเข้าร่วมโครงการฯ



แผนภูมิที่ 4.4.2 แผนภูมิแสดงแนวโน้มการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน



จากแผนภูมิที่ 4.4.1 และ 4.4.2 จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีผลการประเมินบุคลิกภาพ การพูดและการแสดงออกที่ดีขึ้นจากเกณฑ์ที่ไปสู่ดีมากในบุคลิกภาพทุกด้านหลังจากได้เข้าร่วม กิจกรรมต่างๆที่จัดขึ้นในโครงการฯ จากช่วง 5 สัปดาห์แรกไปสู่ช่วง 5 สัปดาห์หลัง นอกจากนี้ เพื่อให้เห็นถึงแนวโน้มในการพัฒนาที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นในแต่ละสัปดาห์ ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึง สัปดาห์ที่ 10 โดยคิดเป็นค่าเฉลี่ยของการพัฒนาสัปดาห์ต่อสัปดาห์ (เทียบจากสัปดาห์ก่อนเป็น ฐาน) สามารถแสดงพัฒนาการของการพัฒนาบุคลิกภาพใน 10 สัปดาห์ได้ดังตารางที่ 4.4.4 ดังนี้

ตารางที่ 4.4.4 ตารางแสดงพัฒนาการของการพัฒนาบุคลิกภาพใน 10 สัปดาห์

เกณฑ์การประเมิน บุคลิกภาพ	การเปลี่ยนแปลงระหว่างสัปดาห์								
	สัปดาห์ 1 - 2	สัปดาห์ 2 - 3	สัปดาห์ 3 - 4	สัปดาห์ 4 - 5	สัปดาห์ 5 - 6	สัปดาห์ 6 - 7	สัปดาห์ 7 - 8	สัปดาห์ 8 - 9	สัปดาห์ 9 - 10
บุคลิกภาพทั่วไป	9.21	14.56	4.68	4.79	2.74	3.26	1.15	4.83	3.79
บุคลิกภาพการ สื่อสารเชิงวัจนะ	17.26	5.66	9.64	3.26	5.68	0.30	2.68	4.06	2.23
บุคลิกภาพการ สื่อสารเชิงอวัจนะ	16.10	7.98	8.56	3.94	7.24	3.86	7.74	4.60	3.57
IQ	0.79	8.59	10.79	5.19	4.94	-1.76	2.99	2.62	4.25
EQ	3.86	5.37	9.41	7.53	3.33	4.52	4.01	8.31	3.84
MQ	0.00	7.94	6.99	9.28	0.94	2.18	5.49	4.91	5.51
AQ	3.60	4.25	7.78	8.59	2.53	1.23	7.62	5.95	5.35
SQ	12.07	6.54	8.30	3.67	6.75	0.60	5.99	5.37	2.14

หมายเหตุ : เทียบจากสัปดาห์ก่อนเป็นฐาน

จากตารางแสดงพัฒนาการของการพัฒนาบุคลิกภาพใน 10 สัปดาห์ สามารถอธิบายได้  
ดังนี้

บุคลิกภาพทั่วไป ค่าของการพัฒนาจากสัปดาห์ที่ 1 - 2 พัฒนาเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 9.21, สัปดาห์ที่ 2 - 3 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 14.56, สัปดาห์ที่ 3 - 4 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 4.68, สัปดาห์ที่ 4 - 5 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 4.79, สัปดาห์ที่ 5 - 6 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 2.74, สัปดาห์ที่

6 - 7 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 3.26, สัปดาห์ที่ 7 - 8 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 1.15, สัปดาห์ที่ 8 - 9 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 4.83, สัปดาห์ที่ 9 - 10 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 3.79

บุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะ ค่าของการพัฒนาจากสัปดาห์ที่ 1 - 2 พัฒนาเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 17.26, สัปดาห์ที่ 2 - 3 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 5.66, สัปดาห์ที่ 3 - 4 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 9.64, สัปดาห์ที่ 4 - 5 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 3.26, สัปดาห์ที่ 5 - 6 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 5.68, สัปดาห์ที่ 6 - 7 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 0.30, สัปดาห์ที่ 7 - 8 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 2.68, สัปดาห์ที่ 8 - 9 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 4.06, สัปดาห์ที่ 9 - 10 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 2.23

บุคลิกภาพการสื่อสารเชิงอวัจนะ ค่าของการพัฒนาจากสัปดาห์ที่ 1 - 2 พัฒนาเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 16.10, สัปดาห์ที่ 2 - 3 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 7.98, สัปดาห์ที่ 3 - 4 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 8.56, สัปดาห์ที่ 4 - 5 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 3.94, สัปดาห์ที่ 5 - 6 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 7.24, สัปดาห์ที่ 6 - 7 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 3.86, สัปดาห์ที่ 7 - 8 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 7.74, สัปดาห์ที่ 8 - 9 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 4.60, สัปดาห์ที่ 9 - 10 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 3.57

พัฒนาการในด้าน IQ: ระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา เซาว์นปัญญา ค่าของการพัฒนาจากสัปดาห์ที่ 1 - 2 พัฒนาเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 0.79, สัปดาห์ที่ 2 - 3 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 8.59, สัปดาห์ที่ 3 - 4 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 10.79, สัปดาห์ที่ 4 - 5 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 5.19, สัปดาห์ที่ 5 - 6 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 4.94, สัปดาห์ที่ 6 - 7 ลดลงคิดเป็นร้อยละ 1.76, สัปดาห์ที่ 7 - 8 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 2.99, สัปดาห์ที่ 8 - 9 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 2.62, สัปดาห์ที่ 9 - 10 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 4.25

พัฒนาการในด้าน EQ: ระดับความสามารถทางด้านการควบคุมอารมณ์ ค่าของการพัฒนาจากสัปดาห์ที่ 1 - 2 พัฒนาเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 3.86, สัปดาห์ที่ 2 - 3 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 5.37, สัปดาห์ที่ 3 - 4 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 9.41, สัปดาห์ที่ 4 - 5 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 7.53, สัปดาห์ที่ 5 - 6 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 3.33, สัปดาห์ที่ 6 - 7 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 4.52, สัปดาห์ที่ 7 - 8 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 4.01, สัปดาห์ที่ 8 - 9 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 8.31, สัปดาห์ที่ 9 - 10 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 3.84

พัฒนาการในด้าน MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม ค่าของการพัฒนาจากสัปดาห์ที่ 1 - 2 พัฒนาเท่าเดิมคิดเป็นร้อยละ 0.00, สัปดาห์ที่ 2 - 3 เพิ่มขึ้นคิดเป็น

ร้อยละ 7.94, สัปดาห์ที่ 3 - 4 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 6.99, สัปดาห์ที่ 4 - 5 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 9.28, สัปดาห์ที่ 5 - 6 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 0.94, สัปดาห์ที่ 6 - 7 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 2.18, สัปดาห์ที่ 7 - 8 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 5.49, สัปดาห์ที่ 8 - 9 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 4.91, สัปดาห์ที่ 9 - 10 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 5.51

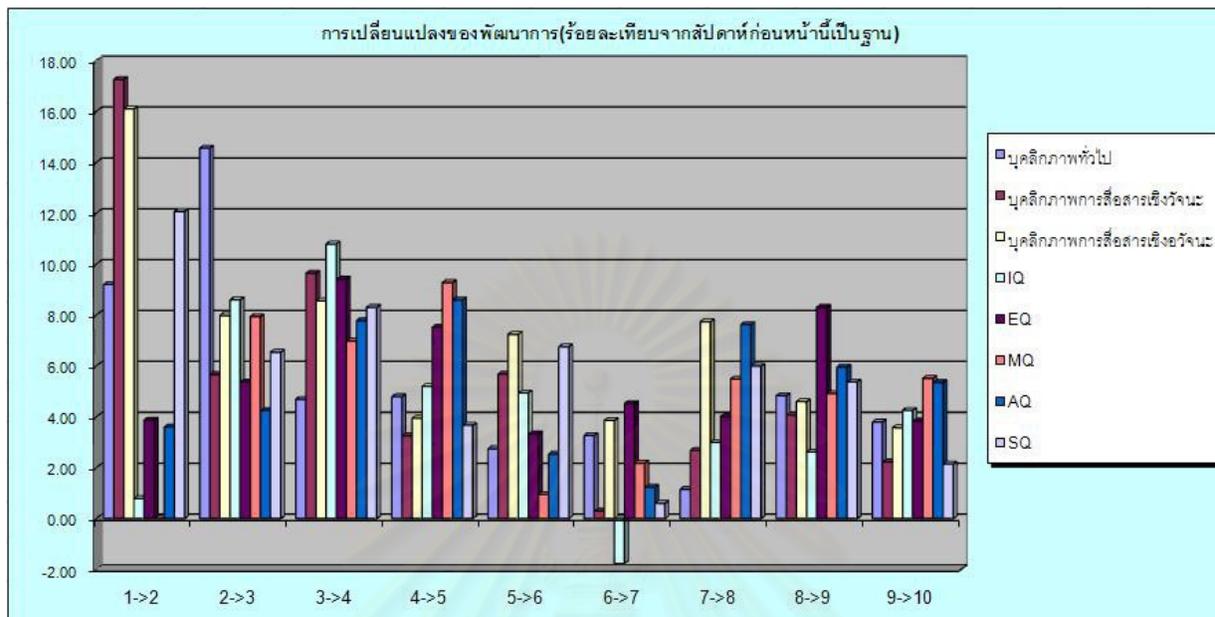
พัฒนาการในด้าน AQ: ระดับความสามารถทางด้านกราฟพื้นฐานอุปสรรคและปัญหาต่างๆ  
ค่าของการพัฒนาจากสัปดาห์ที่ 1 - 2 พัฒนาเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 3.60, สัปดาห์ที่ 2 - 3 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 4.25, สัปดาห์ที่ 3 - 4 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 7.78, สัปดาห์ที่ 4 - 5 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 8.59, สัปดาห์ที่ 5 - 6 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 2.53, สัปดาห์ที่ 6 - 7 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 1.23, สัปดาห์ที่ 7 - 8 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 7.62, สัปดาห์ที่ 8 - 9 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 5.95, สัปดาห์ที่ 9 - 10 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 5.35

พัฒนาการในด้าน SQ: ระดับความสามารถด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต  
ค่าของการพัฒนาจากสัปดาห์ที่ 1 - 2 พัฒนาเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 12.07, สัปดาห์ที่ 2 - 3 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 6.54, สัปดาห์ที่ 3 - 4 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 8.30, สัปดาห์ที่ 4 - 5 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 3.67, สัปดาห์ที่ 5 - 6 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 6.75, สัปดาห์ที่ 6 - 7 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 0.60, สัปดาห์ที่ 7 - 8 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 5.99, สัปดาห์ที่ 8 - 9 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 5.37, สัปดาห์ที่ 9 - 10 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 2.14

จะเห็นได้ว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีพัฒนาการของการพัฒนานุคลิกภาพในทุกๆด้าน เพิ่มขึ้นตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 จนถึง สัปดาห์ที่ 10 โดยจะอภิปรายผลในบทที่ 5 ต่อไป และสามารถสรุปเป็นแผนภูมิที่ 4.4.3 แสดงพัฒนาการของการพัฒนานุคลิกภาพใน 10 สัปดาห์ ได้ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

### แผนภูมิที่ 4.4.3 แผนภูมิแสดงพัฒนาการของการพัฒนาบุคลิกภาพใน 10 สัปดาห์



จากตารางที่ 4.4.4 และแผนภูมิที่ 4.4.3 แสดงพัฒนาการของการพัฒนาบุคลิกภาพใน 10 สัปดาห์ ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี ตลอด 10 สัปดาห์ ได้ดังตารางที่ 4.4.5 ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 4.4.5 ตารางแสดงแนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนและอวัจนของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

	สัปดาห์ที่ 1	สัปดาห์ที่ 2	สัปดาห์ที่ 3	สัปดาห์ที่ 4	สัปดาห์ที่ 5
Themes	Myself My personality	My good common sense	My ideas for our world	My words your words: I'm ok you're ok	My adventure my destiny
Concepts	Ice breaking/ class regulation	IQ	IQ+MQ	IQ+MQ+EQ	IQ+MQ+EQ+AQ
ESP for Teenagers (M4 - M6)	Getting to know you	The secret of my brain: what is right or wrong?	Social responsibility	Conflict management	Winner attitude
<b>แนวทาง กิจกรรม</b>	-แนะนำโครงการ -แนะนำตัว -บรรยายวิจนภาษา และอวิจนภาษา -ตั้งกติการ่วมกัน - ทำแบบประเมิน การเรียนรู้กิจกรรม -ประเมินผล	-พูดไม่เตรียมตัว -แจ้งเกณฑ์การ ประเมินและ การได้รับวุฒิบัตร -ทบทวนกิจกรรม -บรรยายบุคลิกภาพที่ ดีและการพูดโน้มน้าว ใจ - ทำแบบประเมินการ เรียนรู้กิจกรรม -ประเมินผล	-พูดไม่เตรียมตัว -ทบทวนกิจกรรม -บรรยายเรื่องการแต่ง กาย, ทรงผม, หลักการ อ่านออกเสียงที่ถูกต้อง -ฝึกลมหายใจ (เกมเป่าทิชชู) - ฝึกการออกเสียงที่ ถูกต้อง (Project เสียง) -สัมมนาโลกไร้ - ทำแบบประเมินการ เรียนรู้กิจกรรม -ประเมินผล	-ทบทวนกิจกรรม -บรรยายได้ว่าที่และ แบ่งกลุ่มได้ว่าที่ - ทำแบบประเมินการ เรียนรู้กิจกรรม -ประเมินผล	-ทบทวนกิจกรรม - จัดกิจกรรมนอก สถานที่ -บรรยายหลักการ สัมภาษณ์และ แบ่งกลุ่มสัมภาษณ์ -กิจกรรม "Time Capsule" เลือกของ ใส่กล่องที่แสดงความ เป็นวัยรุ่นไทย - ทำแบบประเมินการ เรียนรู้กิจกรรม -ประเมินผล
<b>วัตถุประสงค์</b>	-เพื่อให้ทีมประจำ ชั้นรู้จักเด็ก -เพื่อให้เด็กรู้จักทีม ประจำชั้น -เพื่อให้เด็กรู้จัก กันเอง -สร้างกฎกติกา ร่วมกัน	-ให้เด็กเริ่มต้นจาก การคิดเป็น แยกแยะ บุคลิกภาพที่ดี และ ไม่ดีออกจากกัน -ฝึกให้เด็กพูดและ แสดงออก โดยเริ่มต้น จากการจัดระบบ ความคิดก่อน ถ่ายทอดออกไป	-ให้เด็กถ่ายทอดวิธีคิด ที่สะท้อนผ่านกิจกรรม สร้างจิตสาธารณะ ความรับผิดชอบต่อ สังคม	-ให้เด็กเรียนรู้การรู้จัก ควบคุมอารมณ์ในการ พูดและแสดงออก -เปลี่ยนทัศนคติของ "ความขัดแย้ง" เป็น เรื่องของ "การมองต่าง มุม"	-ให้เด็กเรียนรู้การ เอาชนะอุปสรรค ความกลัวในการ สื่อสาร -เปลี่ยนบรรยากาศ กิจกรรมนอกสถานที่ -ฝึกทักษะการเรียนรู้ แบบ สุ จี ปุ ลิ
<b>ผลที่ได้</b>	-เด็กได้เห็นภาพรวม ของโครงการ รู้ว่าจะ ได้ทำอะไรบ้าง -ได้ทำความรู้จักซึ่ง กันและกัน เป็นการ เตรียมความพร้อม ก่อนทำกิจกรรมใน ครั้งต่อไป -มีแนวทางในการ อยู่ร่วมกันทั้ง 10 สัปดาห์ และให้เด็ก รู้จักการอยู่ร่วมกับ ผู้อื่น	-เด็กได้รู้และประพฤติด ตามแนวทาง บุคลิกภาพที่ดีและ หลีกเลี่ยงบุคลิกภาพ ที่ไม่ดี ทั้งระมัดระวัง ตนเอง และเห็น ตัวอย่างจากเพื่อนๆ -ได้ฝึกพูดและแสดง ออกแบบไม่เตรียมตัว และจัดระบบ ความคิดในเวลา ที่กระชั้นชิด	-เด็กได้ฝึกอ่านออก เสียงที่ถูกต้องจากการ ฝึกอ่านข่าวใน พระราชสำนัก -ได้รับความสนุกสนาน ควบคู่ไปด้วยจากการ สอนผ่านเกมต่างๆ -ได้ฝึกสร้างจิต สาธารณะความ รับผิดชอบต่อสังคม	-เด็กได้ฝึกการควบคุม อารมณ์ทั้งในการพูด และการแสดงออก เมื่อ ผู้อื่นมีความคิดเห็นไม่ ตรงกับตนเอง -ฝึกการมองโลกในแง่ดี เอาใจเขามาใส่ใจเรา เข้าใจในความแตกต่าง ของแต่ละคน	-เด็กได้เอาชนะความ ความกลัวในการ สื่อสารเมื่อต้องไป สัมภาษณ์คนแปลก หน้า -ได้เปลี่ยนบรรยากาศ ในการทำกิจกรรม -ทำให้เด็กกล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ ใน ระดับที่เหมาะสม

ตาราง 4.4.5 ตารางแสดงแนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนและอวัจนของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี (ต่อ)

	สัปดาห์ที่ 6	สัปดาห์ที่ 7	สัปดาห์ที่ 8	สัปดาห์ที่ 9	สัปดาห์ที่ 10
Theme	My ESP scoop	My ESP scoop	My ESP special show	My ESP special show	My ESP reflection
Concept	IQ+MQ+EQ +AQ+SQ	IQ+MQ+EQ +AQ+SQ	IQ+MQ+EQ +AQ+SQ	IQ+MQ+EQ +AQ+SQ	Evaluation
ESP for Teenagers (M4 - M6)	Once in my life	Once in my life	ESP rehearsal	ESP special day	ESP open-up
<b>แนวทางกิจกรรม</b>	-พูดไม่เตรียมตัว -ทบทวนกิจกรรม -บรรยายหลักการเล่าเรื่อง หนังสือโปรแกรม Pro Show และตัวอย่าง -นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ -เตรียมวางแผนการแสดง -ทำแบบประเมินการเรียนรู้กิจกรรม -ประเมินผล	-ทบทวนกิจกรรม -วางแผนการแสดงแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ -ข้อมูลการแสดงโดยทีมประจำชั้นให้คำปรึกษาและแนะนำ -ทำแบบประเมินการเรียนรู้กิจกรรม -ประเมินผล	-ซ้อมใหญ่การแสดงโดยทีมประจำชั้นให้คำปรึกษาและแนะนำ -ทีมประจำชั้นช่วยวางแผนให้เด็กทุกคนได้แสดงพัฒนาการการพูดและการแสดงออกของเด็กให้ผู้ปกครองได้เห็น โดยช่วยดูบท คิว และตำแหน่งบนเวที -ประเมินผล	- การแสดงจริง - ทีมประจำชั้นดูแลดูคิว - ทำแบบประเมินการเรียนรู้กิจกรรม -ประเมินผล	- ทบทวนกิจกรรมโดยดู DVD การแสดงจริงของทั้ง 3 กลุ่มและวิพากษ์วิจารณ์ถึงข้อดี ข้อเสีย และแนวทางในการแก้ไขจุดบกพร่องต่างๆ - ทำแบบประเมินผลหลังการเข้าร่วมโครงการ - เด็กๆ กล่าวถึงความรู้สึก ความประทับใจ และสิ่งที่ได้เรียนรู้จากโครงการ - ทีมประจำชั้นกล่าวถึงความรู้สึก ความประทับใจที่มีต่อเด็กๆ และกล่าวปิดโครงการ
<b>วัตถุประสงค์</b>	-ให้เด็กวางแผนโครงการแสดงพัฒนาการการพูดและการแสดงออก -นำเสนอ แผนงานที่สะท้อนการคิดอย่างเป็นระบบ การรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ตระหนักในความถูกต้องเหมาะสม ตั้งใจทำให้สำเร็จลุล่วง	-ให้เด็กฝึกซ้อมแผนงานที่ได้คิดไว้โดยทีมประจำชั้นทำหน้าที่เป็น Speaking and acting coach ฝึกให้เด็กพูดและแสดงออกสะท้อนบุคลิกภาพที่ดี	-ให้เด็กได้ซ้อมใหญ่ ณ ห้องประชุม ดร.เทียม โชควัฒนา คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ	-แสดงจริง ณ ห้องประชุม ดร.เทียม โชควัฒนา คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ	-เด็กกล่าวขอบคุณทีมประจำชั้น เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีให้เด็ก รู้จักแสดงความกตัญญูต่อบุคคลที่มีต่อทีมประจำชั้น -เด็กพูดถึงความรู้สึกของตนเอง ความรู้สึกที่ได้เข้าร่วมโครงการ
<b>ผลที่ได้</b>	-เด็กได้ฝึกการวางแผนการทำงานร่วมกับส่วนรวม -รู้จักการประนีประนอมความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน	-เด็กได้ซ้อมเล็กเพื่อปรับแก้รายละเอียดในส่วนต่างๆของการแสดง	-เด็กได้ซ้อมใหญ่ในสถานที่จริง เพื่อให้เด็กได้ปรับการแสดงให้เข้ากับสถานที่จริงและสร้างความคุ้นเคยกับสถานที่จริงเพื่อลดความตื่นเต้น	-เด็กได้แสดงออกถึงบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออกที่ดี ซึ่งได้มีการซักซ้อมและวางแผนร่วมกันมาเป็นอย่างดี	-เด็กได้รับการปลุกฝังจิตสำนึกที่ดี รู้จักการแสดงความกตัญญูที่มีต่อผู้มีพระคุณ -ได้มีช่วงเวลาดีๆ ได้กล่าวถึงความรู้สึกดีๆ ที่มีต่อกัน

จากตารางที่ 4.4.5 เป็นการสรุปแนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี โดยในสัปดาห์ที่ 1 คือ การแนะนำโครงการฯ, แนะนำตัว, บรรยายวัจนภาษาและอวัจนภาษา, ตั้งกติการ่วมกัน สัปดาห์ที่ 2 คือ การพูดไม่เตรียมตัว, แจ้งเกณฑ์การประเมินและการได้รับวุฒิบัตร, บรรยายบุคลิกภาพที่ดีและการพูดโน้มน้าวใจ สัปดาห์ที่ 3 คือ การพูดไม่เตรียมตัว, บรรยายเรื่องการแต่งกาย, ทรงผม, หลักการอ่านออกเสียงที่ถูกต้อง, การฝึกลมหายใจ (เกมเป่าพินซุ), การฝึกการออกเสียงที่ถูกต้อง (Project เสียง), การสัมมนาเรื่องโลกร้อน สัปดาห์ที่ 4 คือ การบรรยายหลักการไต่वाที่และแบ่งกลุ่มไต่वाที่ สัปดาห์ที่ 5 คือ การจัดกิจกรรมนอกสถานที่, บรรยายหลักการสัมภาษณ์และแบ่งกลุ่มสัมภาษณ์, กิจกรรม “Time Capsule” (เลือกของใส่กล่องที่แสดงความเป็นวัยรุ่นไทย) และนำเสนอ สัปดาห์ที่ 6 คือ การบรรยายหลักการเล่าเรื่อง, หนังสือ, โปรแกรม Pro Show และตัวอย่าง, นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์, เตรียมวางแผนการแสดง สัปดาห์ที่ 7 คือ การวางแผนการแสดง, แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ, ซ้อมการแสดง โดยทีมประจำชั้นให้คำปรึกษาและแนะนำ สัปดาห์ที่ 8 คือ การซ้อมใหญ่ โดยทีมประจำชั้นช่วยวางแผนให้เด็กทุกคนได้แสดงพัฒนาการการพูดและการแสดงออกของเด็กให้ผู้ปกครองได้เห็น โดยช่วยดูบท คิว และตำแหน่งบนเวที สัปดาห์ที่ 9 คือ การแสดงจริง และสัปดาห์ที่ 10 คือ การทบทวนกิจกรรม โดยการดู DVD การแสดงจริงของทั้ง 3 กลุ่ม และวิพากษ์วิจารณ์ถึงข้อดี ข้อเสีย และแนวทางในการแก้ไขจุดบกพร่องต่างๆ, ทำแบบประเมินผลหลังการเข้าร่วมโครงการ, เด็กๆกล่าวถึงความรู้สึก ความประทับใจ และสิ่งที่ได้เรียนรู้จากโครงการ และทีมประจำชั้นกล่าวถึงความรู้สึก ความประทับใจที่มีต่อเด็กๆ และกล่าวปิดโครงการ

และผลที่ได้จากการนำแนวทางนี้ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นผู้วิจัยจึงนำผลการวิจัยมาสรุปและอภิปรายผลในบทที่ 5 ต่อไป

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## บทที่ 5

### สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 -18 ปี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไป ปัญหา ปัจจัย และแนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาความสามารถในการสื่อสารให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ด้านการพูดและการแสดงออก หลังจากนั้นผู้วิจัยและทีมผู้ช่วยผู้วิจัยอีก 5 คนได้ร่วมกันสังเกตลักษณะการพูดและการแสดงออกของเด็กในทุกสัปดาห์ (Peer Evaluation) โดยอาศัยแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และแบบประเมินบุคลิกภาพบุคลิกภาพการพูดการแสดงออกในการเก็บข้อมูลจากเด็กที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 - ม.6) ที่เข้าร่วมในโครงการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก (Extraordinary Speech & Personality Program, ESP) หลักสูตร ESP for Teenagers (M.4 - M.6) ที่จัดขึ้นโดยภาควิชาวาทยวิทยาฯ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่วันเสาร์ - อาทิตย์ ที่ 20 - 21 ตุลาคม 2550 ถึง วันเสาร์ - อาทิตย์ ที่ 22 - 23 ธันวาคม 2550 รวม 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง จำนวน 67 คน และสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Judgmental or Purposive Sampling) โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิจัยเฉพาะนักเรียนที่เข้าเกณฑ์ในการพิจารณา ได้จำนวนทั้งหมด 52 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามวิจัย

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 52 คน เมื่อจำแนกตามเพศ จะมีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยแบ่งเป็นเพศชาย 29 คน เพศหญิง 23 คน เมื่อจำแนกตามอายุ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 17 ปี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 51.92 และเมื่อพิจารณาตามระดับชั้นที่กลุ่มตัวอย่างกำลังศึกษาอยู่ จะมีกลุ่มตัวอย่างที่กำลังศึกษาในระดับชั้น ม.5 มากที่สุด จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปตามประเด็นคำถามนำวิจัย ดังนี้

- |                   |   |
|-------------------|---|
| คำถามนำวิจัยที่ 1 | ลักษณะทั่วไปของบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี เป็นอย่างไร             |
| คำถามนำวิจัยที่ 2 | ปัญหาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี มีอะไรบ้าง                        |
| คำถามนำวิจัยที่ 3 | ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะ ของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี มีอะไรบ้าง  |
| คำถามนำวิจัยที่ 4 | แนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี ควรมีลักษณะเป็นอย่างไร |

## 5.1 สรุปผลการวิจัย

### 5.1.1 ลักษณะทั่วไปของบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

ผลการศึกษาทางสถิติ พบว่า ภาพรวมบุคลิกภาพของกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมโครงการฯ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในแต่ละด้าน ตลอดระยะเวลา 10 สัปดาห์ มีผลรวมเฉลี่ยตามเกณฑ์การประเมินทั้ง 8 ด้าน อยู่ในเกณฑ์ดี โดยกลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาบุคลิกภาพในทุกๆ ด้านดีขึ้นเรื่อยๆ ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 จนถึง สัปดาห์ที่ 10

### 5.1.2 ปัญหาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

การศึกษากลุ่มตัวอย่างตลอด 10 สัปดาห์ สามารถแยกปัญหาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะตามเกณฑ์การประเมินได้ทั้งสิ้น 8 ด้าน ดังนี้

### ปัญหาด้านบุคลิกภาพทั่วไป

ได้แก่ การแต่งกายไม่เรียบร้อย การแต่งกายไม่เหมาะสมกับตนเองทั้งวัยและเพศ และการแต่งกายไม่ถูกกาลเทศะ ตามลำดับ (ร้อยละ 9.62, 9.62 และ 5.77)

### ปัญหาบุคลิกภาพการพูด

ได้แก่ การออกเสียงไม่ถูกต้องตามหลักอักขระ พูดเสียงเบา ไม่มีความหนักเบาของเสียง พูดไม่ชัด พูดเร็วและรัว การออกเสียง “ส” ไม่ถูกต้อง และเพี้ยนเสียงวรรณยุกต์ ตามลำดับ (ร้อยละ 69.23, 46.15, 36.54, 21.15, 9.62, 7.69 และ 5.77)

### ปัญหาด้านบุคลิกภาพการแสดงออก

ได้แก่ การยื่นพักขา บุคลิกภาพการแสดงออกไม่เป็นธรรมชาติ การแสดงสีหน้าไม่เหมาะสม การยื่นหลังค่อม การยื่นสลับขา การใช้มือมากเกินไป การแสดงท่าทางมากจนเกินไป และการใช้มือน้อยเกินไป ตามลำดับ (ร้อยละ 44.23, 34.62, 34.62, 26.92, 13.46, 7.69, 5.77 และ 3.85)

### ปัญหาด้าน IQ: ระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา เซวรณ์ปัญญา

ได้แก่ การลำดับความคิดไม่ดี และ การมีความคิดที่ดีแต่ถ่ายทอดได้ไม่ดี ตามลำดับ (ร้อยละ 25.00 และ 11.54)

### ปัญหาด้าน EQ: ระดับความสามารถทางการควบคุมอารมณ์

ได้แก่ ความเขินอาย ความตื่นเต้นที่มากเกินไป ความเครียดที่มากเกินไป และการไม่คำนึงถึงความรู้สึกผู้อื่น ตามลำดับ (ร้อยละ 38.46, 21.15, 3.85 และ 3.85)

### ปัญหาด้าน MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม

ได้แก่ การตรงต่อเวลา การชอบเก็บตัวอยู่เงียบๆ และ การขาดทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ตามลำดับ (ร้อยละ 28.85, 26.92 และ 25.00)

### ปัญหาด้าน AQ: ระดับความสามารถทางการฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ

ได้แก่ การขาดความกระตือรือร้น และ การขาดการเตรียมตัว ตามลำดับ (ร้อยละ 32.69 และ 26.92)

### ปัญหาด้าน SQ: ระดับความสามารถด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต

ได้แก่ การมีความเชื่อมั่นในตนเองน้อยเกินไป และ การมีความเชื่อมั่นในตนเองมากเกินไป ตามลำดับ (ร้อยละ 25.00 และ 3.85)

#### 5.1.3 ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี มีทั้งหมด 3 ปัจจัย ได้แก่

1. ปัจจัยทางด้านเพศ (เพศชาย และ เพศหญิง)
2. ปัจจัยทางด้านอายุ (อายุ 16 ปี, อายุ 17 ปี และ อายุ 18 ปี)
3. ปัจจัยทางด้านระดับชั้น (ม.4, ม.5 และ ม.6)

และปัจจัยส่วนบุคคลที่ไม่ส่งผลต่อบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี มีทั้งหมด 4 ปัจจัย ได้แก่

1. ประเภทโรงเรียน (โรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนเอกชน และ โรงเรียนสาธิต)
2. ลักษณะโรงเรียน (โรงเรียนสหศึกษา และ โรงเรียนชายล้วนหรือหญิงล้วน)

3. จำนวนพี่น้อง (ลูกคนเดียว และ มีพี่น้อง)
4. รอบที่เข้าร่วมโครงการฯ (รอบเสาร์เช้า รอบเสาร์บ่าย และ รอบอาทิตย์เช้า)

#### 5.1.4 แนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของ เด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

ผลการศึกษาทางสถิติ พบว่า ภาพรวมบุคลิกภาพของกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมโครงการฯ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในแต่ละด้าน ตลอดระยะเวลา 10 สัปดาห์ มีผลรวมเฉลี่ยตามเกณฑ์การประเมินทั้ง 8 ด้าน อยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีการแบ่งการประเมินผลการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้านออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงแรก (5 สัปดาห์แรก) และ ช่วงหลัง (5 สัปดาห์หลัง) เพื่อให้เห็นถึงแนวโน้มในการพัฒนาที่เกิดขึ้น

โดยด้านบุคลิกภาพการแสดงออกมีแนวโน้มการพัฒนามากที่สุด รองลงมา คือ ด้าน EQ: ระดับความสามารถทางด้านการควบคุมอารมณ์, SQ: ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต, AQ: ระดับความสามารถทางด้านการฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ, MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม, บุคลิกภาพการพูด, บุคลิกภาพทั่วไป และ ด้าน IQ: ระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา ชาวอเมริกันมีแนวโน้มการพัฒนาน้อยที่สุด ตามลำดับ (ร้อยละ 36.76, 31.68, 28.62, 28.52, 26.35, 25.54, 24.31 และ 22.89)

จากแนวโน้มในการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี ได้ดังนี้

#### แนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพทั่วไป

1. การบรรยายเรื่องบุคลิกภาพทั่วไปที่ดี
2. การสังเกตบุคลิกภาพทั่วไปและบอกกล่าวในทูลทุกสัปดาห์เป็นรายบุคคล
3. ทีมผู้วิจัยต้องเป็นตัวอย่างที่ดี

### แนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการพูด

1. การบรรยายเกี่ยวกับบุคลิกภาพการพูดที่ดี
2. การจัดอบรมผ่านกิจกรรมและเกมต่างๆ โดยให้เด็กได้ฝึกพูดทุกคน ทุกสัปดาห์

### แนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการแสดงออก

1. การบรรยายเกี่ยวกับบุคลิกภาพการแสดงออกที่ดี
2. การจัดอบรมผ่านกิจกรรมและเกมต่างๆ โดยให้เด็กได้ฝึกพูดทุกคน ทุกสัปดาห์ โดยฝึกทั้งบุคลิกภาพการพูดและบุคลิกภาพการแสดงออกไปพร้อมๆกัน

### แนวทางในการพัฒนา IQ: ระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา เซวาร์ปัญญา

1. การฝึกให้เด็กได้คิด ได้ฝึกการลำดับความคิดอย่างเป็นระบบ การถ่ายทอดความคิดที่ดี และมีความคิดสร้างสรรค์ผ่านกิจกรรมและเกมต่างๆ

### แนวทางในการพัฒนา EQ: ระดับความสามารถทางการควบคุมอารมณ์

1. การจัดให้เด็กทำกิจกรรมเป็นกลุ่มอย่างหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้เด็กรู้จักการปรับตัวเข้ากับบุคคลที่หลากหลาย การบริหารจัดการอารมณ์ของตนเองเมื่อต้องร่วมงานกับคนที่ไม่รู้จัก

### แนวทางในการพัฒนา MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม

1. ฝึกให้เด็กตรงต่อเวลาโดยการประเมินคะแนนในการมาเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง
2. การสังเกต และการแนะนำ ตักเตือนอย่างมีวิจารณญาณในเรื่องมารยาทในการปฏิบัติต่อผู้อื่น
3. ฝึกความรับผิดชอบโดยการสั่งการบ้าน

แนวทางในการพัฒนา AQ: ระดับความสามารถทางการฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ

1. การสังเกต แนะนำ และกระตุ้นในรูปแบบที่แตกต่างกันไปในแต่ละสถานการณ์

แนวทางในการพัฒนา SQ: ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต

1. ให้เด็กได้ฝึกพูดหน้าชั้นเรียนบ่อยๆ ในหลากหลายรูปแบบ

## 5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.2.1 ลักษณะทั่วไปของบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

### บุคลิกภาพทั่วไป

บุคลิกภาพทั่วไปโดยส่วนใหญ่แล้วผู้วิจัยสังเกตจากการแต่งกาย ทรงผม ลักษณะบุคลิกภาพโดยรวม โดยส่วนใหญ่แล้วกลุ่มตัวอย่างแต่งกายเรียบร้อยดี ถูกต้องตามกาลเทศะ สวมกับวัยและเพศ จึงสามารถสรุปได้ว่ามีบุคลิกภาพในด้านนี้ที่ดีที่สุด และมีแนวโน้มดีขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากเด็กที่มีบุคลิกภาพทั่วไปดีอยู่แล้ว ก็จะได้รับคำชมเชยจากผู้วิจัย เป็นแรงผลักดันให้ทำในสิ่งที่ดีเช่นนี้ต่อไป และเด็กที่มีบุคลิกภาพทั่วไปที่ไม่ดี ก็จะได้รับคำแนะนำ ตักเตือนและนำไปปรับปรุง แก้ไข พัฒนาตนเองให้ดีขึ้นต่อไป และเนื่องจากการปรับเปลี่ยนการแต่งกายเป็นเรื่องที่สามารถเปลี่ยนได้ค่อนข้างง่ายจึงทำให้กลุ่มตัวอย่างมีบุคลิกภาพในด้านนี้ที่ดีที่สุดทั้ง 2 ช่วง และมีแนวโน้มการพัฒนาไม่มากนักเพราะไม่ต้องปรับเปลี่ยนอะไรมาก

### บุคลิกภาพการพูด

กลุ่มตัวอย่างมีบุคลิกภาพการพูดค่อนข้างดีในช่วงแรก และอยู่ในระดับปานกลางในช่วงหลัง และมีแนวโน้มในการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากในช่วงหลัง ผู้วิจัยค่อนข้างเข้มงวดในเรื่องนี้ ประกอบกับกิจกรรมที่ฝึกการพูดที่ยากขึ้นเรื่อยๆ และบุคลิกภาพการพูด

บางอย่างก็เป็นลักษณะนิสัยที่แก้ไขได้ยาก เช่น การออกเสียงอักขระไม่ถูกต้อง ไม่ชัดเจน การพูดเร็วและรัว เสียงเบา เป็นต้น แต่โดยรวมแล้วจัดได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาในด้านนี้ค่อนข้างดี

### บุคลิกภาพการแสดงออก

กลุ่มตัวอย่างมีบุคลิกภาพการแสดงออกไม่ค่อยดีทั้ง 2 ช่วง เนื่องจากความเขินอาย ไม่ค่อยกล้าแสดงออกมากนัก และเกิดจากนิสัยส่วนบุคคล เช่น การยื่นพักขา การวางมือที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งสามารถแก้ไขได้ยากกว่าบุคลิกภาพการพูด แต่ผลกลับปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มในการพัฒนาบุคลิกภาพในด้านนี้มากที่สุด อาจเป็นเพราะผู้วิจัยเน้นย้ำเรื่องนี้อยู่เสมอว่ากลุ่มตัวอย่างทำได้ไม่ค่อยดี ถึงแม้ว่าในช่วงหลังจะยังคงทำได้ไม่ดีมากนัก แต่ก็ถือว่าพัฒนาขึ้นกว่าเดิมเป็นอย่างมาก และกลุ่มตัวอย่างก็เกิดแรงผลักดันที่จะพยายามทำให้ได้ดีกว่าเดิม จึงจัดได้ว่ามีการพัฒนาในบุคลิกภาพด้านนี้มากที่สุด

### IQ: ระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา เซาว์นปัญญา

กลุ่มตัวอย่างมีบุคลิกภาพในด้านนี้ค่อนข้างดี เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มาจากโรงเรียนที่มีคุณภาพ และได้คะแนนเฉลี่ยที่โรงเรียนอยู่ในเกณฑ์ดีมาก อีกทั้งบางส่วนได้รับเลือกเป็นตัวแทนของโรงเรียนในการแข่งขันต่างๆ ทั้งวิชาการและกิจกรรม จึงมีความสามารถทางด้านสติปัญญาที่หลักแหลม รวมถึงความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการต่างๆ ส่งผลให้มีบุคลิกภาพในด้านนี้ดีอยู่แล้วในช่วงแรก สำหรับช่วงหลังนั้น อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากมีกลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่มากนักที่แสดงออกถึงความสามารถในด้านนี้ คนที่เก่งก็จะเก่งไปเลยซึ่งมีจำนวนน้อย ส่วนคนที่ไม่เก่งก็จะเฉื่อยๆอยู่อย่างนั้น ซึ่งความสามารถในด้านนี้เป็นเรื่องพัฒนากันในช่วงระยะเวลาสั้นๆได้ยาก จึงมีแนวโน้มในการพัฒนาน้อยที่สุด

### EQ: ระดับความสามารถทางการควบคุมอารมณ์

กลุ่มตัวอย่างมีบุคลิกภาพในด้านนี้ไม่ค่อยดีทั้ง 2 ช่วง เนื่องจากเด็กในวัยนี้เป็นวัยพายุบุแคม (storm and stress) มีความแปรปรวนของอารมณ์ค่อนข้างมาก โดยจะมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย สับสน อ่อนไหว มีความเข้มของอารมณ์สูง ไม่มั่นคง การควบคุมอารมณ์ยังไม่ค่อยอยู่ในระดับที่พอดี (ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร, 2541; ศิริกุล อิศรานุรักษ์, 2547; ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) แต่หลังจากดำเนินกิจกรรมไปถึงช่วงหลัง กลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มในการพัฒนา

ค่อนข้างมาก เพราะผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเป็นประเด็นการควบคุมอารมณ์เป็นเรื่องสำคัญมากสำหรับเด็กในวัยนี้ ซึ่งเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต การรู้จักควบคุมอารมณ์ให้ดี จะเป็นพื้นฐานที่ดีในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีความเร่งรีบวุ่นวายมากขึ้นเช่นในปัจจุบัน

#### **MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม**

กลุ่มตัวอย่างมีบุคลิกภาพในด้านนี้อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 2 ช่วง จึงมีแนวโน้มในการพัฒนาไม่มากนัก เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีคุณธรรมและจริยธรรมดีอยู่แล้ว เห็นได้จากมารยาทในการปฏิบัติต่อเพื่อนๆและผู้วิจัย การช่วยเหลือกันในการทำกิจกรรมต่างๆถือว่าดีมาก ช่วยให้กำลังใจกันอยู่เสมอๆ จะมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ไม่ค่อยแบ่งปันกับใคร เก็บตัวอยู่เงียบๆคนเดียว แต่กลุ่มตัวอย่างบางส่วนจะไม่ค่อยตรงต่อเวลา เนื่องจากตื่นสาย ผู้ปกครองหาที่จอดรถไม่ได้ ไม่เห็นความสำคัญของการตรงต่อเวลา ซึ่งในช่วงหลังกลุ่มตัวอย่างได้เห็นความสำคัญในเรื่องนี้มากยิ่งขึ้น

#### **AQ: ระดับความสามารถทางการฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ**

กลุ่มตัวอย่างมีบุคลิกภาพด้านนี้อยู่ในระดับปานกลางในช่วงแรก และดีขึ้นช่วงหลัง ส่งผลให้มีแนวโน้มในการพัฒนามาก เนื่องจากกิจกรรมต่างๆที่จัดขึ้นในโครงการส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ความพยายาม และมีอุปสรรคมากเพื่อท้าทายความสามารถของกลุ่มตัวอย่าง และเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพยายามในการเอาชนะอุปสรรคมาก ไม่มีใครยอมแพ้ใคร ทั้งแข่งขันกับเพื่อนคนอื่นและแข่งขันกับตนเอง จึงมีบุคลิกภาพในด้านนี้ดี

#### **SQ: ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต**

กลุ่มตัวอย่างมีบุคลิกภาพในด้านนี้ปานกลางในช่วงแรก เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่ค่อยกล้าพูด กล้าแสดงออก อาจเป็นเพราะเพิ่งรู้จักกันกับเพื่อนๆต่างโรงเรียน ความเขินอาย แต่มีบุคลิกภาพด้านนี้ดีขึ้นในช่วงหลัง จนส่งผลให้มีแนวโน้มในการพัฒนาค่อนข้างมาก เป็นผลจากการอบรมและได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมให้กล้าพูด กล้าแสดงออกอยู่เสมอๆในโครงการ ประกอบกับการได้รับกำลังใจที่ดีจากเพื่อนๆและทีมผู้วิจัย จึงทำให้ในช่วงหลัง กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มขึ้นอย่างมาก

ภาพรวมบุคลิกภาพในแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาบุคลิกภาพ การพูดและการแสดงออก (Extraordinary Speech & Personality Program, ESP) ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (16-18 ปี) ตลอดระยะเวลา 10 สัปดาห์ พบว่า บุคลิกภาพทุกด้านในช่วงแรก (5 สัปดาห์แรก) อยู่ในเกณฑ์ดีและมีการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ ไปสู่เกณฑ์ดีมากในช่วงหลัง (5 สัปดาห์หลัง) ในทุกด้านเช่นกัน แต่โดยเฉลี่ยตลอด 10 สัปดาห์แล้ว กลุ่มตัวอย่างมีบุคลิกภาพทุกด้านอยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีบุคลิกภาพในด้านบุคลิกภาพทั่วไปที่ดีที่สุด รองลงมา คือ AQ: ระดับความสามารถทางด้านการฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ, IQ: ระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา, เซาว์นปัญญา, SQ: ระดับความสามารถทางด้านจิต วิญญาณ การตีความหมายของชีวิต, บุคลิกภาพการพูด, MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม, EQ: ระดับความสามารถทางด้านการควบคุมอารมณ์ และมีบุคลิกภาพการแสดงออกแย่มากที่สุด

สาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างมีพัฒนาการในทุกด้านดีขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากเด็กในวัยนี้กำลังอยู่ในช่วงของวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่กลุ่มมีความสำคัญต่อชีวิตและจิตใจและในอนาคตของเด็กอย่างมากที่สุด จากการสังเกต พบว่า เด็กจะพยายามพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นเรื่อยๆ เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน จะทำให้เวลาจับกลุ่มทำกิจกรรม เพื่อนๆจะได้เลือกตนเองเข้าไปเป็นสมาชิกของกลุ่ม และจะเกิดการแข่งขันกันมีบุคลิกภาพที่ดีเพื่อให้ได้คะแนนดีและการชื่นชมจากผู้วิจัยและเพื่อนๆ และส่วนใหญ่ได้เรียนรู้พัฒนาการวัยรุ่น มีความเข้าใจในเรื่องต่างๆของตนเอง จึงได้เรียนรู้จักตนเองตามวัย รู้จักปรับตัว ยอมรับจุดดีจุดด้อยของตนเอง และดำเนินชีวิตตรงตามธรรมชาติประจำวัย (Fuhrmann, 1990 อ้างถึงใน ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) ประกอบกับความรู้สึกที่ว่าตนเองได้พัฒนามาถึงจุดที่ดีแล้ว ไม่อยากจะมีบุคลิกภาพที่ไม่ดีเหมือนที่ผ่านมา ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีพัฒนาการในทุกด้านดีขึ้นเรื่อยๆ

## 5.2.2 ปัญหาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

จากการวิเคราะห์ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี ที่พบมากที่สุด คือ ปัญหาการออกเสียงไม่ถูกต้องตามหลักอักขระ รองลงมา คือ ปัญหาพูดเสียงเบา และ ยืนพักขา โดยปัญหาที่พบน้อยที่สุด คือ ปัญหาการใช้มือประกอบน้อยเกินไป เครียดมากเกินไป ไม่คำนึงถึงความรู้สึกผู้อื่น และมีความเชื่อมั่นในตนเองมากเกินไป โดยสามารถแยกเป็นประเด็นได้ ดังนี้

## บุคลิกภาพทั่วไป

ด้านบุคลิกภาพทั่วไปเป็นด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด จึงไม่พบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับด้านนี้มากนัก เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีบุคลิกภาพภายนอกโดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ดี สะอาด สุภาพเรียบร้อย มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีปัญหาในด้านนี้ นั่นคือ ปัญหาการแต่งกายไม่เรียบร้อย ไม่เหมาะสมกับตนเองทั้งในเรื่องของวัยและเพศ และไม่ถูกกาลเทศะ

โดยในเรื่องของการแต่งกายไม่เรียบร้อยนั้น เด็กนักเรียนชายส่วนใหญ่มักจะใส่รองเท้าแตะมาร่วมกิจกรรม รองลงมาคือกางเกงขาสั้น ในขณะที่ เด็กนักเรียนหญิงบางคนใส่กางเกงขาสั้นหรือกระโปรงที่สั้นเกินไปมาร่วมกิจกรรม และมีเด็กบางคนแต่งกายไม่เหมาะสมกับวัยและเพศของตนเอง โดยแต่งกายเป็นผู้ใหญ่เกินกว่าวัย และเด็กนักเรียนหญิงแต่งกายคล้ายๆกับเด็กนักเรียนชาย ซึ่งทีมผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ถ้าหากเปลี่ยนรูปแบบการแต่งกายให้เหมาะสมกับความเป็นหญิง จะทำให้มีบุคลิกภาพที่ดีมากยิ่งขึ้น มีเด็กจำนวนเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่แต่งกายที่ไม่ถูกกาลเทศะ โดยจะเป็นเรื่องของทรงผม เสื้อผ้าที่ไม่เหมาะสมกับโอกาสต่างๆที่ทำกิจกรรม

## บุคลิกภาพการพูด

ด้านบุคลิกภาพการพูดเป็นด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยค่อนข้างน้อย และเนื่องมาจากสาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สมัครเข้าร่วมโครงการนี้คือต้องการปรับปรุงบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก จึงพบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับด้านนี้มาก

โดยพบปัญหาการออกเสียงไม่ถูกต้องตามหลักอักขระมากที่สุด โดยออกเสียงควบกล้า ร ไม่ชัดเจนมากที่สุด รองลงมา คือ ควบกล้า ล แต่ไม่มีเด็กนักเรียนที่ออกเสียงควบกล้า ว ไม่ชัดเจน ซึ่งผลการวิจัยในด้านนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องการสื่อสารเชิงวัจนะในการพูดต่อหน้าชุมชนของเด็กไทยอายุ 6 – 12 ปี (ปณิตรา วงศาสุลักษณ์, 2547) ที่พบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุดในการสื่อสารเชิงวัจนะในการพูดต่อหน้าชุมชนของเด็กไทยอายุ 6 – 12 ปี คือ การออกเสียงอักขระควบกล้าไม่ถูกต้อง ซึ่งปัญหาในเรื่องนี้อาจมีสาเหตุมาจากการไม่ค่อยใส่ใจในการอนุรักษ์ภาษาไทยของเด็กไทยสมัยใหม่ การไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการออกเสียงตามหลักอักขระอย่างถูกต้องและชัดเจน การออกเสียงเลียนแบบสื่อทางโทรทัศน์ที่ผิดๆ และเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแก้ไขปรับปรุงได้ในช่วงระยะเวลาอันสั้น

ปัญหาในด้านนี้ที่พบบ่อยลงมา คือ ปัญหาการพูดเสียงเบา ซึ่งสาเหตุอาจมาจากการขาดความเชื่อมั่นในตนเอง อาการประหม่า ความเขินอายที่เกิดขึ้นในช่วงแรก จะเห็นการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในช่วงหลังของการจัดกิจกรรม เด็กนักเรียนส่วนใหญ่พูดเสียงดังขึ้น ส่งผลให้มีบุคลิกภาพการพูดที่ดีขึ้น มีพลังและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

สำหรับปัญหาการพูดที่ไม่มีความหนักเบาของเสียง กล่าวคือ พูดด้วยความดังเท่ากันตลอด ส่งผลให้อารมณ์ของสิ่งที่พูดไม่มีความหลากหลายและไม่สามารถดึงดูดความสนใจจากผู้ฟังได้ นอกจากนี้ ยังพบปัญหาการพูดไม่ชัด เช่น การพูดรวบคำ การออกเสียงไม่ชัด เนื่องมาจากออกเสียงตัวสะกดไม่ชัดเจน เปิดปากและวางตำแหน่งลิ้นไม่ถูกต้องในขณะที่พูด

มีกลุ่มตัวอย่างจำนวนเพียงเล็กน้อยที่พบปัญหาการพูดเร็วและรวบ อาจเนื่องมาจากลักษณะการพูดโดยส่วนตัว ความตื่นเต้นในขณะที่พูด อยากให้การพูดหน้าที่ชุมชนนั้นๆผ่านไปโดยเร็ว ปัญหาการออกเสียง “ส” ไม่ถูกต้อง ซึ่งเกิดจากวางตำแหน่งของลิ้นและปากไม่ถูกต้อง และปัญหาการออกเสียงวรรณยุกต์เพี้ยน ซึ่งพบในเด็กนักเรียนหญิงมากกว่าเด็กนักเรียนชาย เนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างออกเสียงตามสื่อทางวิทยุโทรทัศน์ที่ผิดๆ ส่งผลให้เกิดการเลียนแบบที่ผิดๆ

### บุคลิกภาพการแสดงออก

ด้านบุคลิกภาพการแสดงออกเป็นด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด และเนื่องมาจากสาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สมัครเข้าร่วมโครงการนี้ คือ ต้องการปรับปรุงบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก จึงพบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับด้านนี้มาก

โดยปัญหาในด้านนี้ที่พบมากที่สุด คือ ปัญหาการยืนพักขา อาจเกิดจากการไม่ค่อยระมัดระวังในเรื่องของบุคลิกภาพที่ดี เน้นความสบายในการยืนเป็นหลักมากเกินไป รองลงมาคือ ปัญหาการแสดงออกไม่เป็นธรรมชาติ แข็งๆ เก้งๆ ติดยึดๆ และการแสดงสีหน้าไม่เหมาะสม ไม่สอดคล้องกับเรื่องที่พูด โดยส่วนใหญ่จะแสดงสีหน้านิ่งๆ ไม่แสดงอารมณ์ใดๆ อาจเนื่องมาจากความตื่นเต้นที่เกิดขึ้นในขณะที่พูด และยังไม่รู้หลักของบุคลิกภาพที่ถูกต้อง เห็นได้จากพัฒนาการที่ดีขึ้นในช่วงหลังของการทำกิจกรรม โดยกลุ่มตัวอย่างมีบุคลิกภาพการแสดงออกที่เป็นธรรมชาติ รู้สึกผ่อนคลายมากยิ่งขึ้น แสดงสีหน้าได้ดี เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

สำหรับปัญหาการยื่นหลังค่อม ยื่นตัวงอ ไหล่ตก อาจเกิดจากลักษณะบุคลิกภาพโดยส่วนตัวหรือไม่ค่อยระมัดระวังในเรื่องของบุคลิกภาพที่ดี เน้นความสบายในการยื่นเป็นหลักมากเกินไป ส่วนปัญหาการยื่นสลับขาทั้งสองข้างไปมา อาจเกิดจากความตื่นเต้น ความไม่มั่นใจ อาการประหม่าในระหว่างที่พูด

นอกจากนั้น มีกลุ่มตัวอย่างจำนวนเพียงเล็กน้อยที่พบปัญหาการใช้มือในระหว่างที่พูดมากเกินไป น้อยเกินไป ไม่เข้ากับสิ่งที่พูด อาจเนื่องมาจากความตื่นเต้น การขาดความมั่นใจในตนเอง หรือความไม่เข้าใจในบุคลิกภาพที่ถูกต้อง และปัญหาการแสดงท่าทางมากเกินไป ส่งผลให้ผู้ฟังสนใจในท่าทางที่แสดงออกมากกว่าเนื้อหาที่พูด เกิดจากความเชื่อมั่นในตนเองที่มีมากเกินไป และความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องที่คิดว่า การแสดงออกเช่นนี้เป็นการเหมาะสมแล้ว

### IQ: ระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา เชาวนปัญญา

ด้านระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา เชาวนปัญญาเป็นด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยค่อนข้างมาก และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนที่ดี มีคุณภาพ ได้คะแนนเฉลี่ยที่โรงเรียนอยู่ในเกณฑ์ดีมาก จึงไม่ค่อยพบปัญหาที่เกี่ยวกับด้านนี้ มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีปัญหาในด้านนี้ นั่นคือ ปัญหาการลำดับความคิดไม่ดี กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างเล่าเรื่องอย่างตะกุกตะกัก ติดๆ ซัดๆ ไม่กระชับ ขาดความต่อเนื่องเป็นเรื่องราวเดียวกัน เนื่องจากขาดการเตรียมตัวที่ดี ขาดประสบการณ์ที่มากพอ

รองลงมา คือ ปัญหาการมีความคิดที่ดี แต่ถ่ายทอดไม่ดี กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดที่ดี มีการเตรียมตัว เตรียมเนื้อหาที่ดี มีข้อมูลพร้อม แต่มีการถ่ายทอดที่ไม่ดี ไม่ได้อย่างที่ต้องการ เนื่องจากความตื่นเต้นที่ไม่สามารถควบคุมได้ ความคาดหวัง ความจริงจังที่มีมากเกินไป ส่งผลให้ถ่ายทอดความคิดได้ไม่ดี

### EQ: ระดับความสามารถทางการควบคุมอารมณ์

ด้านระดับความสามารถทางการควบคุมอารมณ์เป็นด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยค่อนข้างน้อย และกลุ่มตัวอย่างกำลังอยู่ในช่วงของวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่กำลังมีอารมณ์ที่แปรปรวน เปลี่ยนแปลงได้ง่าย (ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร, 2541; ศิริกุล อิศรานุรักษ์, 2547; ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) จึงพบปัญหาที่เกี่ยวกับด้านนี้ค่อนข้างมาก

โดยปัญหาในด้านนี้ที่พบบมากที่สุด คือ ปัญหาอาการเขินอาย อาจเกิดจากการขาดประสบการณ์ทางด้าน การพูดและการแสดงออกที่มากพอ การที่ต้องมาเจอเพื่อนต่างโรงเรียน เพื่อนต่างเพศ อาการเขินอายนี้จะเกิดขึ้นมากในเด็กนักเรียนที่มาจากโรงเรียนชายล้วนและโรงเรียนหญิงล้วน โดยจะเกิดขึ้นในเด็กนักเรียนหญิงมากกว่าเด็กนักเรียนชาย ซึ่งจะเกิดขึ้นในช่วงแรกของการทำกิจกรรม และมีพัฒนาการที่ดีขึ้นในช่วงหลัง จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาการเขินอายลดลง

ปัญหาที่พบบรองลงมา คือ ปัญหาความตื่นเต้นที่มากเกินไปจนเกิดอาการประหม่า โดยอาการประหม่าที่เกิดขึ้น เช่น มือสั่น เสียงสั่น จับชายเสื้อ ไม่มองผู้ฟัง ขาสั่น เหงื่อออก พูดเร็วขึ้น เสียงแหลมขึ้น เสียงเบาลง ลืมเรื่องที่จะพูด เป็นต้น อาจเกิดจากการขาดประสบการณ์ทางด้าน การพูดและการแสดงออกที่มากพอ การเตรียมตัวที่ดี ความคาดหวังที่มากเกินไปจนส่งผลเสียต่อบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก

นอกจากนั้น ยังพบปัญหาความเครียดที่มากเกินไป ซึ่งเกิดจากความคาดหวัง การแข่งขันที่มากเกินไป การขาดการเตรียมตัวที่ดี การผ่อนคลายอารมณ์ของตนเองที่เหมาะสม และปัญหาการไม่คำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น จะเกิดขึ้นในกลุ่มตัวอย่างที่มีความเชื่อมั่นในตนเองมากเกินไป ขาดทักษะการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ไม่เอาใจเขามาใส่ใจเรา

#### **MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม**

ด้านระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม เป็นด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยค่อนข้างน้อย จึงพบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับด้านนี้ค่อนข้างมาก โดยปัญหาในด้านนี้ที่พบบมากที่สุด คือ ปัญหาการตรงต่อเวลา เนื่องจากการตื่นสาย การติดสอบ การเรียนพิเศษต่างๆก่อนมาเข้าร่วมกิจกรรม รองลงมา คือ ปัญหาการชอบเก็บตัวอยู่เงียบๆคนเดียว ไม่คุย ไม่ค่อยเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนๆ อาจเกิดจากความเขินอายที่ต้องมาเจอเพื่อนต่างโรงเรียน เพื่อนต่างเพศ หรือการไม่สมัครใจมาเข้าร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง ผู้ปกครองบังคับให้มา จึงเกิดความรู้สึกไม่อยากเข้าร่วมกิจกรรม และปัญหาการขาดทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ชอบทำงานคนเดียว เด่นคนเดียว (one man show) ดูถูกความสามารถของผู้อื่นว่าสู้ตนเองไม่ได้ อาจเกิดจากมีความเชื่อมั่นในตนเองมากเกินไป ไม่เอาใจเขามาใส่ใจเรา หรืออาจสืบเนื่องมาจากปัญหาการเลี้ยงดูจากครอบครัว

### AQ: ระดับความสามารถทางการฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ

ด้านระดับความสามารถทางการฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ เป็นด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยค่อนข้างมาก จึงไม่ค่อยพบปัญหาที่เกี่ยวกับด้านนี้ มีเพียงส่วนน้อยที่มีปัญหาในด้านนี้ นั่นคือ ปัญหาการขาดความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม ที่มีผู้วิจัยต้องคอยกระตุ้น จูงใจให้เข้าร่วมกิจกรรมอยู่เสมอ อาจเกิดจากลักษณะนิสัยส่วนบุคคล หรือ การไม่สมัครใจมาเข้าร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง ผู้ปกครองบังคับให้มา จึงเกิดความรู้สึกไม่อยากเข้าร่วมกิจกรรม

และปัญหาการขาดการเตรียมตัว อาจเกิดจากการเรียนที่โรงเรียนอย่างหนัก ทำการบ้านเตรียมตัวสอบ เรียนพิเศษ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นช่วงที่กำลังจะสอบเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย ทำให้ไม่มีเวลาเตรียมตัวในการเข้าร่วมกิจกรรม หรือ อาจเกิดจากขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากขาดความกระตือรือร้น ซึ่งอาจสืบเนื่องมาจากการไม่สมัครใจมาเข้าร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง จึงไม่เห็นความสำคัญในการเตรียมตัวเข้าร่วมกิจกรรม

### SQ: ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต

ด้านระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต เป็นด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยค่อนข้างมาก จึงไม่ค่อยพบปัญหาที่เกี่ยวกับด้านนี้ มีเพียงส่วนน้อยที่มีปัญหาในด้านนี้ นั่นคือ ปัญหาการมีความเชื่อมั่นในตนเองน้อยเกินไป ส่งผลให้เกิดความตื่นตันที่ไม่สามารถควบคุมได้จนเกิดอาการประหม่า อาการเขินอาย พูดเสียงเบา ไม่ค่อยกล้าพูด กล้าแสดงออก ไม่สบตาผู้ฟัง เป็นต้น อาจเกิดจากลักษณะนิสัยส่วนบุคคล การขาดประสบการณ์ทางด้าน การพูดและการแสดงออก การขาดทัศนคติที่ดีต่อตนเอง มองว่าตนเองเป็นบุคคลที่ไม่มีศักยภาพ หรืออาจสืบเนื่องมาจากการเลี้ยงดูจากครอบครัว

และปัญหาการมีความเชื่อมั่นในตนเองมากเกินไป ส่งผลให้มีการแสดงออกที่มากเกินไป ไม่เหมาะสม อาจเกิดจากลักษณะนิสัยส่วนบุคคล ทัศนคติที่ดีต่อตนเอง มองว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีศักยภาพมากจนคิดว่าตนเองดีกว่า เห็นอกกว่าผู้อื่น หรืออาจสืบเนื่องมาจากการเลี้ยงดูจากครอบครัว

### 5.2.3 ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี มีทั้งหมด 3 ปัจจัย ได้แก่

#### 1. ปัจจัยทางด้านเพศ

เพศส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในด้าน บุคลิกภาพการแสดงออก และ SQ: ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต โดยกลุ่มตัวอย่างเพศชายจะมีการพัฒนาบุคลิกภาพการแสดงออก น้อยกว่า กลุ่มตัวอย่างเพศหญิง และ กลุ่มตัวอย่างเพศชายจะมีความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต น้อยกว่า กลุ่มตัวอย่างเพศหญิง

ผลการวิจัยที่ได้สอดคล้องกับผลจากการสังเกตของผู้วิจัยและทีมผู้ช่วยผู้วิจัย โดยผู้วิจัยมีทรรศนะว่า กลุ่มตัวอย่างเพศชายส่วนใหญ่มีบุคลิกภาพการแสดงออกที่ค่อนข้างนิ่ง ไม่ค่อยแสดงออกมากนัก และไม่ค่อยมีการพัฒนาในด้านนี้ อาจเป็นเพราะไม่มีความรู้ในเรื่องบุคลิกภาพการแสดงออกที่ถูกต้อง และมีบางส่วนที่มีความรู้ในด้านนี้แต่ไม่ค่อยให้ความสำคัญ เนื่องจากคิดว่าบุคลิกภาพการแสดงออกมีความสำคัญน้อยกว่าบุคลิกภาพการพูด จึงไม่ค่อยให้ความสนใจเรื่องนี้ ส่วนใหญ่ก็มักจะเป็นกลุ่มตัวอย่างเพศชายซึ่งเป็นเพศที่ไม่ค่อยใส่ใจกับรายละเอียดเล็กๆน้อยๆเท่าไรนัก และบางคนคิดว่าบุคลิกภาพการแสดงออกที่ดีคือต้องนิ่งๆจะได้ดูน่าเชื่อถือ บุคลิกภาพการแสดงออกที่มากเกินไป จะทำให้ให้ดูไม่เหมือนผู้ชาย ซึ่งในความเป็นจริงไม่ได้เป็นเช่นนั้น ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงส่วนใหญ่จะมีการพัฒนาบุคลิกภาพการแสดงออกที่ดีกว่า มีการพัฒนามากกว่า เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของบุคลิกภาพการแสดงออก มีความตั้งใจในการพัฒนาในเรื่องนี้มากกว่า และมีหลายคนที่มีบุคลิกภาพการแสดงออกอย่างโดดเด่น เนื่องจากได้รับการฝึกฝนในด้านนี้มาบ้างแล้วจากการเป็นตัวแทนของโรงเรียนในการแข่งขันต่างๆ และจากการฝึกฝนความสามารถพิเศษที่มีอยู่แล้ว เช่น เป็นนักร้อง นักบัลเลต์ นักดนตรี เป็นต้น

ส่วนในเรื่องความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต ในด้านนี้จะเน้นในเรื่องของความเชื่อมั่นในตนเอง โดยกลุ่มตัวอย่างเพศชายจะมีความเชื่อมั่นในตนเองน้อยกว่าเพศหญิง ซึ่งเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างเพศชายส่วนใหญ่ไม่ค่อยแสดงออกทางบุคลิกภาพ

การแสดงออกเท่าไรนัก และกลุ่มตัวอย่างเพศชายหลายคนยังมีความตื่นตัวในการออกมา  
นำเสนอหน้าชั้นเรียนอยู่มาก จึงเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินผลว่าไม่ค่อยมีความเชื่อมั่นในตนเอง

## 2. ปัจจัยทางด้านอายุ

อายุส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในด้าน MQ: *ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรม  
และจริยธรรม* โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 18 ปี จะมีความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม  
หรือ MQ สูงกว่า กลุ่มตัวอย่างในช่วงอายุอื่นๆ

ผลการวิจัยที่ได้สอดคล้องกับทฤษฎีของเพียเจท์ ซึ่งสรุปไว้ว่า เมื่อเด็กเจริญเติบโตมีอายุ  
มากขึ้น จะมีความคิดอ่านในเรื่อง จริยธรรม อย่างมีเหตุผลยิ่งขึ้น เด็กจะมีความคิดอ่านในเรื่อง  
จริยธรรม มีเหตุผลลึกซึ้งยิ่งขึ้น ซึ่งเรียกว่า Autonomous thinking คือ เด็กเริ่มมีเหตุผลของตัวเอง  
โดยเชื่อมโยงกับเรื่อง หรือปัจจัยอื่นๆ และที่สำคัญยังโยงเกี่ยวกับความคิดเห็นของเพื่อนๆ ของเขา  
ด้วยการที่เปิดใจ การให้เด็กได้เล่นด้วยกันแบบร่วมมือซึ่งกันและกัน (cooperation) จะทำให้มีการ  
พัฒนาจริยธรรมดียิ่งขึ้นและมี Autonomous thinking มากขึ้น (อ้างถึงใน ภัสสรา แสงมาลี, 2549)

และปัจจัยส่วนบุคคลซึ่งหมายรวมถึงอายุยังเป็นปัจจัยที่ถือว่ามีผลและเป็นพื้นฐานต่อการ  
พัฒนาลักษณะนิสัยในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมของวัยรุ่นยุคปัจจุบันดังนี้ (ธีราพร  
กุลนันทน์, 2544; ธีระพร อูวรรณโน, 2544 อ้างถึงใน ภัสสรา แสงมาลี, 2549)

## 3. ปัจจัยทางด้านระดับชั้น

ระดับชั้นส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในด้าน MQ: *ระดับความสามารถทางด้าน  
คุณธรรมและจริยธรรม* โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในระดับชั้นม. 6 จะมีความสามารถทางด้าน  
คุณธรรมและจริยธรรม หรือ MQ สูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในระดับชั้นอื่นๆในระดับชั้น  
มัธยมศึกษาตอนปลาย

ผลการวิจัยที่ได้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง MQ: *ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรม  
และจริยธรรม* ที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 ว่า ปัจจัยทางโรงเรียนซึ่งหมายรวมถึงการได้รับการศึกษาและ  
ปลูกฝังทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมเป็นปัจจัยที่ถือว่ามีผลและเป็นพื้นฐานต่อการพัฒนา  
ลักษณะนิสัยในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมของวัยรุ่นยุคปัจจุบันดังนี้ (ธีราพร กุลนันทน์,

2544; ธีระพร อูวรรณโน, 2544 อ้างถึงใน ภัศรา แสงมาลี, 2549) สามารถอธิบายได้ว่า ยิ่งศึกษาอยู่ในระดับชั้นเรียนที่สูงย่อมหมายถึงได้รับการปลูกฝังทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมมามาก จึงส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในระดับชั้นม. 6 จะมีความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม หรือ MQ สูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในระดับชั้นอื่นๆในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

อย่างไรก็ตาม ระดับชั้นและอายุของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่มีผลต่อกัน ในการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละด้าน กล่าวคือ ไม่จำเป็นว่า เด็กอายุ 18 ปี จะต้องศึกษาอยู่ในระดับชั้นม.6 หรือ เด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นม.6 จะต้องอายุ 18 ปี จึงจะมีความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม หรือ MQ สูงกว่าระดับชั้นอื่นๆในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

โดยสรุปแล้ว ปัจจัยทางด้านอายุจะส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในด้าน MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม กับเด็กอายุ 18 ปี ไม่ว่าจะกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นใดก็ตาม และปัจจัยทางด้านระดับชั้นจะส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในด้าน MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม กับเด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นม.6 ไม่ว่าจะอายุเท่าใดก็ตาม

ส่วนปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี มีทั้งหมด 4 ปัจจัย ได้แก่

## 1. ประเภทโรงเรียน

นั่นคือ ไม่ว่าจะกลุ่มตัวอย่างจะศึกษาอยู่ในโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนเอกชน หรือ โรงเรียนสาธิต ก็จะมีบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะไม่ต่างกัน

ในทรรศนะของผู้วิจัยเห็นว่า ในปัจจุบัน หลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความแตกต่างกันไม่มากนัก ทั้งในโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนสาธิต ทั้งในด้านวิชาการและกิจกรรมที่ทางโรงเรียนสร้างเสริมให้แก่เด็ก ซึ่งส่งผลให้เด็กที่เข้ารับการศึกษามีบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะที่ไม่ต่างกัน

## 2. ลักษณะโรงเรียน

นั่นคือ ไม่ว่าจะกลุ่มตัวอย่างจะศึกษาอยู่ในโรงเรียนสหศึกษา หรือ โรงเรียนชายล้วนหรือหญิงล้วน ก็จะมีบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะไม่ต่างกัน

ในวรรณคดีของผู้วิจัยเห็นว่า ความแตกต่างในด้านลักษณะของโรงเรียน น่าจะส่งผลต่อบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มาจากโรงเรียนชายล้วนหรือหญิงล้วน จะมีความประหม่า ตื่นเต้น เขินอาย ในการทำความรู้จัก คู่สนทนากับเพื่อนต่างเพศมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มาจากโรงเรียนสหศึกษา แต่เป็นเพียงในช่วงแรกของการเข้าร่วมกิจกรรมเท่านั้น หลังจากนั้น กลุ่มตัวอย่างจะมีการปรับตัวตามคำแนะนำของผู้วิจัยและทำความรู้จัก สนทนากับเพื่อนต่างเพศได้ดีขึ้น ส่งผลให้สามารถแสดงออกถึงบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะได้ดีมากยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น เด็กในวัยนี้ยังมีทักษะของการรวมกลุ่มที่เป็นไปโดยธรรมชาติ โดยเด็กเลือกเป็นสมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยไม่มีใครตั้งกฎเกณฑ์เอาไว้ให้ต้องทำ เช่น เป็นกลุ่มที่เข้าได้กับแนวโน้ม แบบบุคลิกภาพ ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมของครอบครัวตน ทั้งความสนใจ ค่านิยม สติปัญญา ความมุ่งหวังในชีวิตและอื่นๆ ทำให้กลุ่มตัวอย่างที่มาจากโรงเรียนชายล้วนหรือหญิงล้วน หลังจากได้รับคำแนะนำจากผู้วิจัย ก็สามารถปรับตัวและแสดงออกถึงบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะกับเพื่อนต่างเพศได้ดียิ่งขึ้น (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549)

## 3. จำนวนพี่น้อง

นั่นคือ ไม่ว่าจะกลุ่มตัวอย่างจะเป็นลูกคนเดียว หรือ มีพี่น้อง ก็จะมีบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะไม่ต่างกัน

มีผลการวิจัยมากมายที่ชี้ให้เห็นว่าลำดับที่ของการเกิดในครอบครัวมีอิทธิพลต่อลักษณะบุคลิกภาพและพฤติกรรมของวัยรุ่น ข้อความต่อไปนี้เก็บความจากรายงานของ Fuhrmann (1990) โดยลูกคนแรกมักจะมีลักษณะมุ่งความสำเร็จ (achievement-oriented) มักเข้าสังคมได้ดี มีความมั่นใจในตนเองสูง (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลจากการของผู้วิจัยและทีมผู้ช่วยผู้วิจัยว่ามีกลุ่มตัวอย่างหลายคนที่เป็นลูกคนแรกมีบุคลิกภาพการสื่อสารเชิง

วิจนะและอวิจนะที่โดดเด่นกว่ากลุ่มตัวอย่างคนอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพี่น้องกันและมาเข้าร่วมกิจกรรมพร้อมกัน

#### 4. รอบที่เข้าร่วมโครงการฯ

นั่นคือ ไม่ว่าจะกลุ่มตัวอย่างจะเข้าร่วมโครงการฯ ในรอบเสาร์เช้า รอบเสาร์บ่าย หรือ รอบอาทิตย์เช้า ก็จะมีบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวิจนะและอวิจนะไม่ต่างกัน

ในทรรศนะของผู้วิจัยเห็นว่า ในการเข้าร่วมโครงการฯ ในรอบเสาร์เช้า รอบเสาร์บ่าย หรือ รอบอาทิตย์เช้า ไม่มีความแตกต่างด้านหลักสูตรการสอนในโครงการ รวมถึงกิจกรรมต่างๆ แต่กลุ่มตัวอย่างที่เรียนในรอบเช้า หลายคนจะมีปัญหาเรื่องวินัยในการรักษาเวลา เนื่องจากมีหลายปัจจัยที่ส่งผล เช่น การตื่นสาย ปัจจัยด้านการจราจรที่ติดขัด เป็นต้น

#### 5.2.4 แนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวิจนะและอวิจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี

##### แนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพทั่วไป

1. การบรรยายเกี่ยวกับบุคลิกภาพทั่วไปและบุคลิกภาพการแต่งกายที่ดี ถูกต้อง ถูกกาลเทศะ สวมกับวัยและเพศของตนเอง
2. การสังเกตบุคลิกภาพทั่วไปและบุคลิกภาพการแต่งกายของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคน และบอกกล่าว แนะนำ ชมเชยคนที่มีบุคลิกภาพทั่วไปที่ดีและถูกต้องต่อหน้าเพื่อนๆ คนอื่นๆ เพื่อให้เด็กเกิดความภูมิใจในตนเอง และอยากกระทำการสิ่งที่ดีในลักษณะนี้ต่อไป และคนอื่นๆ จะได้เห็นเป็นแบบอย่างที่ดีซึ่งจะส่งผลให้กระทำตามในสิ่งที่ดี แต่สำหรับบุคลิกภาพที่ไม่ดี ทีมผู้วิจัยจะบอกกล่าว แนะนำ ตักเตือนรายบุคคลเป็นการส่วนตัว เพื่อไม่ได้เด็กเกิดความอับอายต่อหน้าที่ชุมชน ซึ่งเด็กในวัยนี้มีความคิดว่าการได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบข้างเป็นสิ่งที่สำคัญมาก
3. ทีมผู้วิจัยต้องเป็นตัวอย่างเป็นเรื่องของทรงผม การแต่งกาย บุคลิกภาพทั่วไปต่างๆ ให้เด็กได้เห็นอย่างชัดเจน

## แนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการพูด

1. การบรรยายเกี่ยวกับบุคลิกภาพการพูดที่ดีและถูกต้องในรูปแบบต่างๆ
2. การจัดอบรมผ่านกิจกรรมและเกมต่างๆเพื่อให้เด็กได้ความรู้และความสนุกสนาน โดยให้เด็กได้ฝึกพูดทุกคน ทุกสัปดาห์ ทุกรูปแบบ ทั้งเป็นกลุ่ม และ รายบุคคล ตั้งแต่การพูดแบบไม่เตรียมตัวผ่านเกมคำถามห้ศจจรรย (เล่าเรื่องจากคำที่กำหนดให้) การพูดโน้มน้าวใจผ่านเกมแข่งขันกันโฆษณาขายสินค้าและบริการต่างๆ การสัมมนาทางวิชาการผ่านการผ่านการจัดสัมมนาเรื่องโลกร้อน การฝึกลมหายใจผ่านการเล่นเกมเป่ากระดาษทิชชู การฝึกการออกเสียงที่ถูกต้องโดยการฝึกโปรเจคเสียง (การออกเสียงให้ดังโดยให้เสียงออกมาจากช่องท้อง) การอ่านออกเสียงที่ถูกต้องผ่านการฝึกอ่านข่าวในพระราชสำนัก การโต้วาที การสัมมนาผ่านการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ ให้เด็กได้ไปสัมมนาบุคคลอื่นๆ การเล่าเรื่องผ่านการบรรยายหลักการเล่าเรื่อง การทำหนังสือ และการสอนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่สามารถนำมาใช้ประกอบการเล่าเรื่อง และการแสดงใหญ่บนเวที

## แนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการแสดงออก

1. การบรรยายเกี่ยวกับบุคลิกภาพการแสดงออกที่ดีและถูกต้องในลักษณะและสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในเรื่องของการใช้มือ การวางมือ การยืน การเดิน การนั่ง การวางขาและเท้า การกระจายสายตา และการแสดงสีหน้าท่าทางต่างๆ
2. การจัดอบรมผ่านกิจกรรมและเกมต่างๆเพื่อให้เด็กได้ความรู้และความสนุกสนาน โดยให้เด็กได้ฝึกพูดทุกคน ทุกสัปดาห์ ทุกรูปแบบ ทั้งเป็นกลุ่ม และ รายบุคคล โดยฝึกทั้งบุคลิกภาพการพูดและบุคลิกภาพการแสดงออกไปพร้อมๆกัน

## แนวทางในการพัฒนา IQ: ระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา เชาว์นปัญญา

1. การฝึกให้เด็กได้คิด ได้ฝึกการลำดับความคิดอย่างเป็นระบบ การถ่ายทอดความคิดที่ดี และมีความคิดสร้างสรรค์ผ่านกิจกรรมและเกมต่างๆในโครงการ โดยในการทำกิจกรรมและการเล่นเกมในแต่ละครั้ง ทีมประจำชั้นจะให้เวลาเด็กได้คิด ได้วางแผน

พูดคุยกันกับเพื่อนๆในกลุ่มกันเอง และเป็นรายบุคคล โดยมีทีมประจำชั้นคอยแนะนำ เล็กๆน้อยๆ หลังจากนั้นจึงออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

#### แนวทางในการพัฒนา EQ: ระดับความสามารถทางการควบคุมอารมณ์

1. การจัดให้เด็กทำกิจกรรมเป็นกลุ่มอย่างหลากหลายรูปแบบ ทั้งกลุ่มที่ทีมประจำชั้นจัด ให้ กลุ่มที่เด็กเลือกสมาชิกกันเอง กลุ่มเดิม เปลี่ยนกลุ่ม(คณะโรงเรียน เพศ วัย)ในแต่ ละสัปดาห์ เพื่อให้เด็กรู้จักการปรับตัวเข้ากับบุคคลที่หลากหลาย การบริหารจัดการ อารมณ์ของตนเองเมื่อต้องร่วมงานกับคนที่ไม่รู้จักมาก่อนหรือมีความคิดที่แตกต่างไป จากตนเอง และการบริหารความขัดแย้งกับบุคคลอื่นที่มีแนวทางการดำเนินงานที่ไม่ เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

#### แนวทางในการพัฒนา MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม

1. ฝึกให้เด็กตรงต่อเวลาโดยการประเมินคะแนนในการมาเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง เพื่อให้ เด็กเกิดความตื่นตัว โดยถ้ามาก่อน 15 นาที จะได้ 4 คะแนนเต็ม มาตรงเวลาพอดีได้ 3 คะแนน มาทีหลังไม่เกิน 15 นาทีได้ 2 คะแนน และถ้ามาหลังจากนั้นได้ 1 คะแนน
2. การสังเกต และการแนะนำ ดักเตือนอย่างมีวิจารณญาณในเรื่องมารยาทในการ ปฏิบัติต่อผู้อื่น การแสดงมุทิตาจิตที่ดีต่อเพื่อนร่วมกลุ่มจากการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม
3. ฝึกความรับผิดชอบจากการทำการบ้านที่ให้ในแต่ละสัปดาห์ การแบ่งงานกันทำ ภายในกลุ่ม การเตรียมตัว การหาข้อมูลในแต่ละสัปดาห์

#### แนวทางในการพัฒนา AQ: ระดับความสามารถทางการฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหา ต่างๆ

1. การสังเกตความพยายามในการเอาชนะอุปสรรคและปัญหาต่างๆในการทำกิจกรรม และทีมประจำชั้นคอยแนะนำ กระตุ้นในรูปแบบที่แตกต่างกันไปในแต่ละสถานการณ์ ทั้งพูดโน้มน้าวใจด้วยแรงจูงใจต่างๆให้เด็กเกิดความตั้งใจ พูดให้กำลังใจเมื่อเกิด ความผิดพลาดขึ้น พูดกดดันในสถานการณ์ที่ตึงเครียดกระชั้นชิด และมีการพูด เปรียบเทียบบ้างเพื่อให้เกิดแรงผลักดันในการทำกิจกรรม

## แนวทางในการพัฒนา SQ: ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต

1. ฝึกให้เด็กกล้าคิด กล้าพูด และกล้าแสดงออก โดยการให้เด็กทำกิจกรรมทุกสัปดาห์ ได้ออกมาพูดหน้าชั้นเรียนบ่อยๆ ในหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะเด็กที่ไม่ค่อยมีความเชื่อมั่นในตนเอง ทีมประจำชั้นจะคอยแนะนำ ให้กำลังใจ และจะให้ออกมาพูดบ่อยๆ เพื่อให้มีประสบการณ์มากๆ เอาชนะความกลัวของตนเองให้ได้ จนเกิดความคุ้นเคย ความมั่นใจในว่าตนเองมีศักยภาพ สามารถทำได้เหมือนเพื่อนคนอื่นๆ

## แนวทางในการพัฒนาโดยรวม

1. การประเมินผลในทุกครั้ง จะทำให้เด็กได้รับรู้ถึงบุคลิกภาพของตนเองว่าเป็นอย่างไร มีจุดเด่น จุดด้อย สิ่งที่ต้องแก้ไขอย่างไรบ้าง ผ่านแบบประเมินบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก และการประเมินด้วยวาจาจากทีมประจำชั้นทั้งโดยรวมและรายบุคคล
2. การให้เด็กเขียน Journal หรือสิ่งที่เด็กอยากจะทำบอกกับทีมประจำชั้น เป็นการสื่อสารสองทาง (two – way communication) ทำให้ทีมประจำชั้นได้รู้ความคิดของเด็ก สิ่งที่เด็กต้องการ เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาเด็กในด้านต่างๆ และแนวทางในการจัดกิจกรรมในสัปดาห์ต่อไป
3. การทบทวนเนื้อหาที่ได้เรียนไปในสัปดาห์ที่ผ่านมาในตอนต้นของทุกสัปดาห์ จะเป็นการย้ำเตือนทำให้เด็กไม่ลืม และสามารถจดจำและประพฤติตามสิ่งที่ได้สอนไปได้อย่างถูกต้อง
4. การสรุปเนื้อหาที่ได้เรียนไปในตอนท้ายของทุกสัปดาห์ จะเป็นการจัดกระบวนการความคิดอย่างเป็นระบบให้เด็ก ว่าในสัปดาห์นี้เด็กได้รับความรู้อะไรไปบ้าง
5. การให้การบ้านเป็นสิ่งที่คอยกระตุ้นให้เด็กตื่นตัวในการทำกิจกรรมอยู่เสมอและสอนให้เด็กรู้จักรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย และการเตรียมตัวก่อนเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป แต่ไม่ควรให้มากเกินไป มิฉะนั้น เด็กจะเกิดความรู้สึกเบื่อ ไม่อยากเข้า

ร่วมกิจกรรม เนื่องจากเด็กในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีการบ้านจากโรงเรียนมากพอแล้ว และนอกจากนั้น ยังต้องแบ่งเวลามาอ่านหนังสือเตรียมสอบอีกด้วย

6. การใส่ใจในรายละเอียดเรื่องปัจจัยต่างๆ เช่น การเรียน พี่น้อง ครอบครัว เป็นสิ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในด้านต่างๆ ดังนั้น การที่ทีมประจำชั้นจะแนะนำ ตักเตือนเด็กในกรณีเป็นรายบุคคลนั้น จำเป็นจะต้องใส่ใจในรายละเอียดเหล่านี้เป็นอย่างมาก
7. การชมเชยเด็กเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก ทั้งการชมเชยในเด็กที่กระทำดี จะส่งผลให้เด็กกระทำดีอย่างนั้นต่อไป และการชมเชยในเด็กที่ยังกระทำไม่ดีมากแต่ทีมประจำชั้นได้สังเกตเห็นแล้วว่าเด็กคนนั้นมีศักยภาพในตนเอง สามารถพัฒนาต่อไปได้ จะส่งผลให้เด็กพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นได้ตามคำชมเชยนั้น
8. ทีมประจำชั้นต้องคอยสังเกตบุคลิกภาพด้านต่างๆ ทั้งระหว่างที่นำเสนอหน้าชั้นเรียน นั่งเรียนในห้องเรียน พูดคุยกับเพื่อนๆ วางแผนทำกิจกรรม เพื่อให้ได้รายละเอียดบุคลิกภาพด้านต่างๆ ในสถานการณ์ต่างๆ อย่างครบถ้วน
9. การประเมินผลเป็นคะแนน จะเป็นการกระตุ้นให้เด็กเกิดแรงจูงใจ ความตั้งใจในการทำกิจกรรมเป็นอย่างมาก และคอยระมัดระวังบุคลิกภาพด้านต่างๆ ของตนเองอยู่เสมอ
10. การชี้แนะที่ดีและถูกต้องจากทีมผู้วิจัย จะเป็นการช่วยย่นระยะเวลาในการการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะให้เป็นไปได้อย่างรวดเร็วและถูกทิศทางมากขึ้นกว่าการปล่อยให้เด็กพัฒนาด้วยตนเอง
11. ทีมผู้วิจัยต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในบุคลิกภาพด้านต่างๆ ในทุกๆ ด้าน ทุกสถานการณ์ เนื่องจากไม่มีตัวอย่างใดที่ดีไปกว่าการกระทำสิ่งที่ดีให้เด็กได้เห็นผ่านสื่อบุคคลอย่างชัดเจน

### 5.3 ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะ

1. ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงลักษณะทั่วไปของบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี ซึ่งให้ผลการศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกภาพทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ บุคลิกภาพทั่วไป, บุคลิกภาพการพูด, บุคลิกภาพการแสดงออก, IQ: ระดับความสามารถทางด้านสติปัญญา, เซาว์นปัญญา, EQ: ระดับความสามารถทางด้านการควบคุมอารมณ์, MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม, AQ: ระดับความสามารถทางด้านการฝ่าฟันอุปสรรคและปัญหาต่างๆ และ SQ: ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต จึงอาจจะไม่สามารถอธิบายลักษณะบุคลิกภาพในด้านอื่นๆนอกเหนือจาก 8 ด้านนี้ได้ ดังนั้น การศึกษาต่อไปในอนาคตจึงควรจะมีการศึกษาบุคลิกภาพในด้านอื่นๆที่น่าสนใจอีกหลายด้าน เพื่อให้ผลการศึกษาที่ได้มีความละเอียด หลากหลาย และครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2. ปัญหาที่พบในบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี ในการวิจัยครั้งนี้เป็นปัญหาที่พบจากการประเมินผลโดยการสังเกตจากผู้วิจัยและทีมผู้ช่วยผู้วิจัยอีก 5 คน ซึ่งแต่ละคนไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมในทุกครั้ง เนื่องจากปัญหาส่วนบุคคล ดังนั้น การศึกษาต่อไปในอนาคตจึงควรเพิ่มจำนวนผู้ช่วยผู้วิจัยให้มากขึ้น หรืออาจเชิญผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ต่างๆที่เกี่ยวข้องมาร่วมเป็นผู้สังเกตและประเมินผลด้วย เพื่อความเที่ยงและความตรง ส่งผลให้ผลการสังเกตที่ได้มีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้มากขึ้น

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาทั้งหมด 7 ปัจจัย ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับชั้น, ประเภทโรงเรียน, ลักษณะโรงเรียน, จำนวนพี่น้อง และรอบที่เข้าร่วมโครงการฯ ดังนั้น การศึกษาต่อไปในอนาคตจึงควรจะศึกษาปัจจัยต่างๆให้มากขึ้น เพื่อให้ได้ผลการศึกษาเพิ่มเติม และครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้สามารถนำปัจจัยต่างๆที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่เด็กในวัยนี้ได้มากขึ้น

4. แนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแนวทางที่ได้จากผู้วิจัยและทีมผู้ช่วยผู้วิจัยในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากโครงการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก (Extraordinary Speech & Personality Program, ESP) ที่จัดขึ้นโดยภาควิชาวาทยวิทยา คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังนั้น จึงเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งในการนำแนวทางที่

ได้ไปประยุกต์ใช้ในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี ในโรงเรียนหรือสถาบันอื่นๆให้เกิดประโยชน์ต่อไป

5. เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการรับสมัครเด็กนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีอายุตั้งแต่ 16 - 18 ปีที่มีความสนใจเข้าร่วมโครงการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก (Extraordinary Speech & Personality Program, ESP) ที่จัดขึ้นโดยภาควิชาวาทยวิทยา คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีข้อจำกัดในการกำหนดจำนวนเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละเพศ ระดับชั้น และช่วงอายุให้มีความเท่ากันหรือใกล้เคียงกัน ดังนั้น การศึกษาต่อไปในอนาคตจึงควรจะต้องคัดเลือกจำนวนกลุ่มตัวอย่าง โดยการรับสมัครกลุ่มตัวอย่างให้มีจำนวนเท่ากันหรือใกล้เคียงกันให้มากที่สุด เพื่อความถูกต้องแม่นยำในการคำนวณ การประมวลผลและวิเคราะห์ผลต่อไป

6. เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างจะต้องเป็นเด็กนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6) ที่มีอายุตั้งแต่ 16 -18 ปี เท่านั้น แต่ยังมีเด็กจำนวน 6 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แต่ผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่าลูกของตนเองมีวุฒิภาวะที่เพียงพอต่อการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เนื่องจากต้องการให้เด็กมีการพัฒนาให้มากขึ้น เพื่อเป็นการท้าทายความสามารถและศักยภาพของเด็ก และถ้าให้เข้าร่วมกิจกรรมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ก็จะไม่เหมาะสม เพราะเด็กมีวุฒิภาวะเกินกว่าวัย จึงสมัครเข้าร่วมโครงการในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่เด็กกลุ่มนี้ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่ผลปรากฏว่า เด็กกลุ่มนี้มีบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะที่ดีมากและน่าสนใจ ยิ่งไปกว่านั้น เด็กกลุ่มนี้ส่วนมากมีบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะดีกว่าเด็กในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหลายๆคน ดังนั้น การศึกษาต่อไปในอนาคตจึงควรจะทำการศึกษาเด็กกลุ่มนี้ ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าจะทำให้ได้ผลการวิจัยที่น่าสนใจและมีประโยชน์มาก และยังสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาเด็กกลุ่มนี้คนอื่นๆได้อีกด้วย

7. เนื่องจากโครงการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก (Extraordinary Speech & Personality Program, ESP) จัดขึ้นในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จึงส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในครั้งนี้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่กำลังศึกษาและอยู่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล หรืออยู่ในจังหวัดภาคกลางของประเทศเท่านั้น ดังนั้น การศึกษาต่อไปในอนาคตจึงควรศึกษาเพิ่มเติมในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กไทยอายุ 16 – 18 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในพื้นที่ภาคอื่นๆของประเทศไทย และอาจ

ศึกษาเพิ่มเติมโดยการเปรียบเทียบผลที่ได้ของเด็กในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้งานวิจัยมีความครอบคลุมและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

8. เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมอย่างน้อย 7 สัปดาห์ขึ้นไป ในโครงการพัฒนานุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก (Extraordinary Speech & Personality Program, ESP) ที่จัดขึ้นในวันเสาร์และอาทิตย์ต่อเนื่องตลอด 10 สัปดาห์ ตั้งแต่ช่วงปิดเทอมไปจนถึงช่วงเปิดเทอม ส่งผลให้มีเด็กหลายคนเข้าร่วมกิจกรรมไม่ถึง 7 สัปดาห์ เนื่องจากเด็กนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความจำเป็นต้องเรียนกวดวิชาเพื่อสอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา และเด็กหลายคนต้องสอบโควตาหรือสอบตรงในมหาวิทยาลัยต่างๆ ดังนั้น การศึกษาต่อไปในอนาคตจึงควรจัดขึ้นในช่วงปิดเทอมและในวันที่ต่อเนื่องกัน เพื่อให้มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ได้ผลการวิจัยที่ถูกต้องแม่นยำในการคำนวณ การประมวลผลและวิเคราะห์ผล และมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

9. ในการพัฒนาและศึกษาในขั้นต่อยอดจากงานวิจัยในครั้งนี้ สามารถทำการวิจัยเพิ่มเติมในกลุ่มตัวอย่างระดับชั้นอุดมศึกษา ที่มีอายุตั้งแต่ 19 – 22 ปี และในช่วงอายุต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมลักษณะบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของบุคคลในทุกช่วงอายุโดยสมบูรณ์

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## รายการอ้างอิง

- การสื่อสารระหว่างบุคคลในงานสารสนเทศ. เอกสารการสอนชุดวิชาการสื่อสาร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2546.
- เกสรี ศิริเลิศชัย. การพัฒนาบุคลิกภาพการสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 13 – 15 ปี. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาวาทยวิทยา คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- ชชลวรรณ เวชชธรรม. การพัฒนาความสามารถในการสื่อสารภายในตนเอง และ การสื่อสารเพื่อเอาชนะอุปสรรคของเด็กไทยอายุ 6 – 12 ปี. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, สาขาวิชาวาทยวิทยา คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- จตุพล ชมพูนิช. บุคลิกภาพคนรุ่นใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บู๊คแบงก์, 2540.
- จำนง วิบูลย์ศรี. อิทธิพลของภาษาต่อการคิดเชิงเหตุผลในเด็กไทย: การวิจัยเชิงทดลอง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- ปณิธาร วงศาสุลักษณ์. การสื่อสารเชิงวัจนะในการพูดต่อหน้าชุมชนของเด็กไทยอายุ 6 – 12 ปี. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาวาทยวิทยา คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2547.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์. ระเบียบวิธีวิจัยการสื่อสาร. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์, 2549.
- พรธมทิพย์ ศิริวรรณบุญชัย. ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

พิมพ์วิธธา วัจนะพุกกะ. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการพูดต่อหน้าชุมชนของเด็กไทยอายุ 6 – 12 ปี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาวาทวิทยา คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

ภัสสรา แสงมาลี. การพัฒนาความสามารถในการสื่อสารทางอารมณ์ คุณธรรม และ จริยธรรมของเด็กไทยอายุ 6 – 12 ปี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชา วาทวิทยา คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์, 2546.

รจิตลักษณ์ แสงอุไร. การสื่อสารของมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี, 2548.

รุ่ง ศรีอัษฎาพร. คู่มือแนวทางการจัดกิจกรรมโครงการ ESP. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2550. (อัดสำเนา)

ลัดดา เหมาะสุวรรณ และคนอื่นๆ. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยพัฒนาการแบบ องค์รวมของเด็กไทย: ปัจจัยคัดสรรด้านครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู เล่ม 1: เด็กไทยในวันนี้ เป็นอย่างไร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2547.

ลัดดา เหมาะสุวรรณ และคนอื่นๆ. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยพัฒนาการแบบ องค์รวมของเด็กไทย: ปัจจัยคัดสรรด้านครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู เล่ม 3: สภาพ ครอบครัวศึกษา. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2547.

ลัดดา เหมาะสุวรรณ และคนอื่นๆ. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยพัฒนาการแบบ องค์รวมของเด็กไทย: ปัจจัยคัดสรรด้านครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู เล่ม 8: พัฒนาการ ด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม-จริยธรรมของเด็กไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2547.

ลัดดา เหมาะสุวรรณ และคนอื่นๆ. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยพัฒนาการแบบ  
องค์รวมของเด็กไทย: ปัจจัยคัดสรรด้านครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู เล่ม 9: การพัฒนา  
แบบองค์รวมของเด็กไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2547.

วิษณุกับการใช้ภาษาสื่อสาร. เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร:  
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2528.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่ม 2 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม 2549 แนวคิด  
เชิงทฤษฎีวิษณุ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

ศิริชัย พงษ์วิชัย. การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์. พิมพ์ครั้งที่ 16.  
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

สุชา จันทน์เอม และ สุรางค์ จันทน์เอม. จิตวิทยาวิษณุ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร:  
สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, 2529.

อมลิน ศิริสวัสดิ์. การสื่อสารเชิงอวัจนะในการพูดต่อหน้าชุมชนของเด็กไทยอายุ 6 – 12 ปี.  
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวาริชวิทยา คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์  
มหาวิทยาลัย, 2547.

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ภาคผนวก ก

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**หลักสูตรที่เข้าร่วม (เขียนรหัสในกล่องสี่เหลี่ยม)**ESP for kids (P.1 – P.3)  G11  G12  G13ESP for kids (P.4 – P.6)  G21  G22  G23ESP for teenagers (M.1 – M.3)  G31  G32  G33ESP for teenagers (M.4 – M.6)  G41  G42  G43**1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล**

ชื่อ (ค.ช. / ค.ญ. / นาย / นางสาว) \_\_\_\_\_ นามสกุล \_\_\_\_\_

ชื่อเล่น \_\_\_\_\_ อายุ \_\_\_\_\_ เกิด (วัน/เดือน/ปี) \_\_\_\_\_

ที่อยู่ บ้านเลขที่ \_\_\_\_\_ หมู่บ้าน \_\_\_\_\_ หมู่ที่ \_\_\_\_\_

ตรอก/ซอย \_\_\_\_\_ ถนน \_\_\_\_\_

แขวง/ตำบล \_\_\_\_\_ เขต/อำเภอ \_\_\_\_\_

จังหวัด \_\_\_\_\_ รหัสไปรษณีย์ \_\_\_\_\_

เบอร์โทรศัพท์ บ้าน \_\_\_\_\_ มือถือ \_\_\_\_\_

e-mail \_\_\_\_\_

สุขภาพ (โรคประจำตัว) \_\_\_\_\_

**2. แบบสอบถามข้อมูลด้านการศึกษาและกิจกรรม**

กำลังศึกษาอยู่ชั้น \_\_\_\_\_ โรงเรียน \_\_\_\_\_

เกรดเฉลี่ย \_\_\_\_\_

กิจกรรมเสริมที่เรียนนอกจากที่โรงเรียน (การเรียนพิเศษ) อะไรบ้าง

 คณิตศาสตร์  วิทยาศาสตร์  ภาษาอังกฤษ ภาษาต่างประเทศ (โปรตระกูล) \_\_\_\_\_ ดนตรี (โปรตระกูล) \_\_\_\_\_ ศิลปะ  นาฏศิลป์  เต้นรำ  คอมพิวเตอร์ อื่นๆ (โปรตระกูล) \_\_\_\_\_

โครงการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก (Extraordinary Speech & Personality, ESP)

### ความสามารถพิเศษ

- ดนตรี (โปรดระบุ) \_\_\_\_\_
- กีฬา (โปรดระบุ) \_\_\_\_\_
- นาฏศิลป์ (โปรดระบุ) \_\_\_\_\_
- ศิลปะ (โปรดระบุ) \_\_\_\_\_
- ภาษาต่างประเทศ (โปรดระบุ) \_\_\_\_\_
- คอมพิวเตอร์ (โปรดระบุ) \_\_\_\_\_
- อื่นๆ (โปรดระบุ) \_\_\_\_\_

### งานอดิเรก

- ดูทีวี       อ่านหนังสือ       ฟังเพลง       ดูภาพยนตร์
- ท่องเที่ยว       เล่นกีฬา       เล่นดนตรี       เก็บของสะสม
- อื่นๆ (โปรดระบุ) \_\_\_\_\_

### 3. แบบสอบถามข้อมูลด้านครอบครัว

ชื่อบิดา \_\_\_\_\_ นามสกุล \_\_\_\_\_ อายุ \_\_\_\_\_ ปี

อาชีพ \_\_\_\_\_

ชื่อมารดา \_\_\_\_\_ นามสกุล \_\_\_\_\_ อายุ \_\_\_\_\_ ปี

อาชีพ \_\_\_\_\_

สถานภาพของบิดามารดา  สมรส       หย่าร้าง       อื่นๆ (โปรดระบุ) \_\_\_\_\_

ผู้เลี้ยงดูหลัก \_\_\_\_\_

เป็นบุตรคนที่ \_\_\_\_\_ ในจำนวนพี่น้อง(รวมตนเอง) \_\_\_\_\_ คน

### 4. แบบสอบถามความคิดเห็นส่วนบุคคลด้านอื่นๆ

น้องเคยเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาบุคลิกภาพในลักษณะเช่นนี้หรือไม่

ไม่เคย      เคย (โปรดระบุ) \_\_\_\_\_

เหตุผลในการเข้าร่วมโครงการ

ต้องการพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง

ผู้ปกครองสนใจต้องการให้น้องเข้ามาอบรม

ต้องการมีสังคมใหม่ มีเพื่อนใหม่

เพื่อนฯสนใจและชักชวน

ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ

อื่นๆ (โปรดระบุ) \_\_\_\_\_

## สิ่งที่น้องๆคาดหวังหลังจากร่วมโครงการ

ได้พัฒนาบุคลิกภาพสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวันและส่งเสริมการเรียน

ช่วยส่งเสริมให้น้องๆมีบุคลิกภาพการสื่อสารที่ดีในสังคม

มีเพื่อนๆและสังคมใหม่

อื่นๆ (โปรดระบุ) \_\_\_\_\_

ถ้าน้องๆจะให้คะแนนบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออกของตนเอง ก่อนจะเข้าอบรมในโครงการ  
นี้ น้องคิดว่าบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออกของน้องอยู่ในระดับใด

ดีมาก     ดี     พอใช้     ต้องปรับปรุง

ลักษณะกิจกรรมที่น้องๆต้องการและคาดหวังว่าจะมีในโครงการ

1. \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

2. \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

3. \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ภาคผนวก ข

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ชื่อ-สกุล ..... ชื่อเล่น ..... กลุ่ม.....

**ผลการประเมินบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก ตลอด 10 สัปดาห์**

เกณฑ์การพิจารณา	คะแนน เฉลี่ย	ความเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
1. บุคลิกภาพภายนอกโดยทั่วไป ดูสะอาด สุขภาพ สมวัย เหมาะกับกาลเทศะ		
2. บุคลิกภาพการพูดโดยทั่วไป พูดจาไพเราะ น่าฟัง มีหางเสียง ชัดถ้อยชัดคำ ได้มาตรฐาน การใช้ภาษาไทยถูกต้อง		
3. อากัปกิริยา ท่าทาง การแสดงออกทางสีหน้า ส่ายตา การเคลื่อนไหวอวัยวะต่างๆของร่างกาย เหมาะสม		
4. ความสามารถในการถ่ายทอด ความคิดอย่างเป็น ระบบ สามารถโต้แย้งแสดงเหตุผล มีความคิด สร้างสรรค์ และมีวิจรรณญาณที่ดี		
5. ความสามารถในการบริหารจัดการอารมณ์ ตนเอง และบริหารความขัดแย้งกับผู้อื่นได้ดี		
6. ลักษณะอุปนิสัยส่วนบุคคล การตรงต่อเวลา มารยาทในการปฏิบัติต่อผู้อื่น มีความรับผิดชอบ รู้จักแสดงมุทิตาจิตที่ดีต่อเพื่อนร่วมกลุ่ม		
7. ความพร้อมในการเรียนรู้ ทักษะคิดต่อการพัฒนา ตนเอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความพยายาม เอาชนะอุปสรรคต่างๆในการทำกิจกรรม		
8. ความเชื่อมั่น และความนิยมชมชอบในตนเอง มีความกล้าคิด กล้าพูด กล้าแสดงออกเหมาะสม มีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น		
ความคิดเห็นอื่นๆ ..... ..... .....		

ชื่อ-สกุล ..... ชื่อเล่น ..... กลุ่ม .....

**ผลการประเมินบุคลิกภาพการพูดและการแสดงออก แต่ละสัปดาห์**

เกณฑ์การพิจารณา	คะแนน สัปดาห์ ที่ .....	ความเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
1. บุคลิกภาพภายนอกโดยทั่วไป ดูสะอาด สุขภาพ สมวัย เหมาะกับกาลเทศะ		
2. บุคลิกภาพการพูดโดยทั่วไป พูดจาไพเราะ น่าฟัง มีหางเสียง ชัดถ้อยชัดคำ ได้มาตรฐาน การใช้ภาษาไทยถูกต้อง		
3. อากัปกิริยา ท่าทาง การแสดงออกทางสีหน้า ส่ายตา การเคลื่อนไหวอวัยวะต่างๆของร่างกาย เหมาะสม		
4. ความสามารถในการถ่ายทอด ความคิดอย่างเป็น ระบบ สามารถโต้แย้งแสดงเหตุผล มีความคิด สร้างสรรค์ และมี วิจารณ์ญาณที่ดี		
5. ความสามารถในการบริหารจัดการอารมณ์ ตนเอง และบริหารความขัดแย้งกับผู้อื่นได้ดี		
6. ลักษณะอุปนิสัยส่วนบุคคล การตรงต่อเวลา มารยาทในการปฏิบัติต่อผู้อื่น มีความรับผิดชอบ รู้จักแสดงมุทิตาจิตที่ดีต่อเพื่อนร่วมกลุ่ม		
7. ความพร้อมในการเรียนรู้ ทักษะติดต่อการพัฒนา ตนเอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความพยายาม เอาชนะอุปสรรคต่างๆในการทำกิจกรรม		
8. ความเชื่อมั่น และความนิยมชมชอบในตนเอง มีความกล้าคิด กล้าพูด กล้าแสดงออกเหมาะสม มีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น		
ความคิดเห็นอื่นๆ .....		



ภาคผนวก ค

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## ค่าสถิติที่แสดงถึงระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Eta)

ค่าสถิติที่แสดงถึงระดับความสัมพันธ์ระหว่างเพศ และ บุคลิกภาพการแสดงออก

### Directional Measures

			Value
Nominal by Interval	Eta	เพศ (Independent)	.798
		บุคลิกภาพการแสดงออก (Dependent)	.286

ค่าสถิติที่แสดงถึงระดับความสัมพันธ์ระหว่างเพศ และ SQ: ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต

### Directional Measures

			Value
Nominal by Interval	Eta	เพศ (Independent)	.725
		SQ: ระดับความสามารถทางด้านจิตวิญญาณ การตีความหมายของชีวิต (Dependent)	.337

ค่าสถิติที่แสดงถึงระดับความสัมพันธ์ระหว่างอายุ และ MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม

### Directional Measures

			Value
Nominal by Interval	Eta	อายุ (Independent)	.788
		MQ: ระดับความสามารถทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม (Dependent)	.383

ค่าสถิติที่แสดงถึงระดับความสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้น และ MQ: ระดับความสามารถ  
ทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม

**Directional Measures**

			Value
Nominal by Interval	Eta	ระดับชั้น (Independent)	.794
		MQ: ระดับความสามารถ ทางด้านคุณธรรมและ จริยธรรม (Dependent)	.375



สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวพรชนก เรืองวีรยุทธ เกิดวันที่ 13 มิถุนายน 2526 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ในปีการศึกษา 2543 ระดับปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในปีการศึกษา 2547 และระดับปริญญาโทนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวาริชวิทยา ภาควิชาวาริชวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2550



สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย